

Tartu Ülikool
Sotsiaalteaduste valdkond
Ühiskonnateaduste instituut
Ajakirjanduse ja kommunikatsiooni õppekava

Kristi Raidla

Muudatused Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiste tekstides

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Marju Himma-Kadakas, MA
Kaasjuhendaja: Maarja Lõhmus, PhD

Tartu 2017

Sisukord

Sissejuhatus	5
1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad	7
1.1. Raadio olemus ja eripärad	7
1.2. Uudis raadios	9
1.3. Raadiouudiste loomine, valik ja toimetamine	11
1.3.1. Raadiouudiste loomise eripära	11
1.3.2. Uudiste valikukriteeriumid	12
1.3.3. Uudiste toimetamine	14
1.4. Raadiouudiste uuringute ülevaade	16
1.5. Uurimisküsimused	17
2. Meetod ja valim	18
2.1. Meetodi valik ja põhjendus	18
2.2. Valimi moodustamine ja kirjeldus	20
2.3. Andmekogumise ja analüüsi protseduur	21
3. Tulemused	23
3.1. Muudetud uudiste üldisloomustus	23
3.1.1. Uudiste teemad	23
3.1.2. Uudisteksti tüübid	30
3.1.3. Uudiste komponendid	34
3.2. Muudatuste viisid	37
3.2.1. Keelelised parandused	37
3.2.2. Olemasoleva tsitaadi täiendamine ja lühendamine	40
3.2.3. Esialgses uudises olnud allika tsitaat	41
3.2.4. Lisatud tsitaat uuel allikalt	42
3.2.5. Sõnad, laused, lõigud diktori tekstis	43
3.2.6. Sõnad, laused, lõigud reporteri tekstis	45
3.2.7. Ümbersõnastamine, ümbertõstmine, tsitaadi muutmine tekstiks	46
3.2.8. Domineerivad mustrid muudatuste viisides	47
3.3. Muudatuste sisu	54

3.3.1. Selgitused, täpsustused	54
3.3.2. Hinnangud	56
3.3.3. Protsessi kirjeldus	57
3.3.4. Sisuline analüüs/filosoofiline arutelu.....	58
3.3.5. Aja täpsustus	59
3.3.6. Numbrilised täpsustused	60
3.3.7. Sündmuste põhjuste täpsustamine	61
3.3.8. Väärtuste teemaline arutelu.....	61
3.3.9. Muusikaline vm emotsionaalsust rõhutav lõik	62
3.3.10. Domineerivad mustrid muudatuste sisus	63
3.4. Uudistekstide analüüs	69
3.4.1. Esimene siseuudis: Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku peapiiskopi valimised	70
3.4.2. Teine siseuudis: peretalud pole konkurentsivõimelised	75
3.4.3. Esimene välisuudis: mustanahalise teismelise tulistamine Fergusoni linnas USAs...	78
3.4.4. Teine välisuudis: sisserände piiramine Suurbritannias	84
3.5. Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiste toimetamine.....	87
3.5.1. ERRi raadiouudiste toimetuse töökorraldus	87
3.5.2. ERRi raadiouudiste toimetamise praktikad	88
4. Järeldused ja diskussioon.....	93
4.1. Järeldused.....	93
4.1.1. Muudetud uudiste üldine iseloom.....	93
4.1.2. Uudiste muutmise viisid	94
4.1.3. Sisulised muudatused uudistes.....	96
4.1.4. ERRi raadiouudiste toimetamise praktikad	98
4.2. Diskussioon.....	100
4.2.1. Arutelu tulemuste üle.....	100
4.2.2. Edasised uurimisvõimalused.....	104
4.2.3. Arutelu meetodi sobivuse üle.....	105
Kokkuvõte.....	107
Summary	110
Kasutatud kirjandus	112

Lisad (eraldi köidetuna)

Lisa 1. Analüüsitud siseuudiste täistekstid

Lisa 2. Analüüsitud välisuudiste täistekstid

Lisa 3. Salvestatud raadiosaated 24.-30. november 2014

Lisa 4. Kontentanalüüsi kodeerimisjuhend

Lisa 5. Intervjuu Indrek Kiisleriga

Lisa 6. Olemasoleva tsitaadi täiendamise/lühendamise näited

Lisa 7. Esialgses uudises olnud allika tsitaadi lisamise/eemaldamise näited

Lisa 8. Uuelt allikalt tsitaadi lisamise näited

Lisa 9. Diktori teksti sõnade/lausete/lõikude lisamise/eemaldamise näited

Lisa 10. Reporterite teksti sõnade/lausete/lõikude lisamise/eemaldamise näited

Lisa 11. Ümbersõnastamise, ümbertõstmise, diktori teksti tsitaadiks (ja vastupidi) muutmise näited

Lisa 12. Selgituste/täpsustuste lisamise/eemaldamise näited

Lisa 13. Hinnangute lisamise/eemaldamise näited

Lisa 14. Protsessi kirjelduse lisamise/eemaldamise näited

Lisa 15. Sisulise analüüsi/filosoofilise arutelu lisamise/eemaldamise näited

Lisa 16. Aja täpsustuse lisamise/eemaldamise näited

Lisa 17. Numbriliste täpsustuste lisamise/eemaldamise näited

Lisa 18. Sündmuse põhjuste täpsustuste lisamise/eemaldamise näited

Lisa 19. Väärtuste teemalise arutelu lisamise/eemaldamise näited

Sissejuhatus

Traditsioonilise meedia olulisus ja selle poolt loodavate uudiste tarbijaskond on vähenenud (Urban ja Schweiger, 2014: 821).

Põhjusi selleks on mitmeid, esiteks on muutunud tarbijate info hankimise harjumused (Westlund ja Färdigh, 2015). Tehnoloogia ja *online*-meedia areng on loonud võimaluse tarbida uudiseid täpselt siis, kui inimene ise seda soovib ja ka võimaluse ise täpselt valida, mida ja kuidas tarbida. *Online*-meedial on võimalus uudiseid avaldada ja täiendada igal ajal (Saltzis, 2012). See tõstab tarbijate ootust, et midagi peab kogu aeg juhtuma ja infot selle kohta on vaja kohe.

Teiseks on meelelahutuslik sisu tarbija jaoks kättesaadavam kui kunagi varem ja see võib olla kõitvam kui traditsioonilised uudised. Kolmandaks on informatsiooni pakkumine üleüldiselt suurem kui nõudlus ja auditooriumi tähelepanu ei saa jaguda kõigele (Lee ja Hsiang, 2014: 810). Ka on suurenenud võimalus saada väära, puudulikku või kallutatud informatsiooni (Urban ja Schweiger, 2014: 821).

Arvestades neid erinevaid aspekte, seisab traditsiooniline meedia järjest enam küsimuse ees, kuidas läheneda uudiste tootmisele, haldamisele ja edastamisele (Westlund ja Färdigh, 2015). Võib küsida, missugust infot ja mil viisil üks meediaorganisatsioon peab oluliseks tarbijale pakkuda?

Käesolevas töös keskendun ühe traditsioonilise meediumi poolt edastatavate uudiste uurimisele. Täpsemalt avalik-õiguslikule raadiole, sest sellel on oluline roll inimeste informeerimisel, harimisel ja uudiste edastamisel (Unt, 2001: 11).

Uurin töös Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiste tekste läbi neis tehtud muudatuste. Pean silmas ühe ja sama sündmuse kohta käivaid uudiseid erinevates uudistesaadetes, milles on tehtud mingisuguseid muudatusi. Uudiste muutmise uurimine aitab mõtestada, mis teemasid, mis eesmärgil ja kui tihti peetakse oluliseks muuta ja mida seeläbi üleüldiselt tähtsaks kuulajale pakkuda. Muudatuste analüüsimine võimaldab näha, mida need endaga kaasa toovad nii üksikus uudises kui ka sündmuse arengu kajastamisel tervikuna ja seeläbi mõtestada uudist üleüldse.

Eelnevast tulenevalt on töö eesmärgiks uurida, kuidas muudetakse Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiseid. Töö eesmärgi saavutamiseks analüüsin esiteks teooriat, teiseks uudistekstide muutmise viise ja muudatuste sisu ja kolmandaks raadiouudiste toimetamispraktikate põhimõtteid.

Nimetatud ülesannete täitmiseks analüüsisin teoreetiliselt raadio olemust ja eripärasid, raadiot uudiste edastajana, raadiouudiste loomist ja toimetamist. Uudistekstide muutmise viiside ja sisu välja selgitamiseks kasutasin kvantitatiivset kontentanalüüsi, mida täiendasin uudistekstide kvalitatiivse analüüsiga. Raadiouudiste toimetamispraktikate põhimõtete uurimiseks viisin läbi ekspertintervjuu Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiste toimetuse juhi asetäitjaga.

Töö olen jaganud neljaks osaks. Esimeses peatükis käsitlen teoreetilisi lähtekohti ja esitan uurimisküsimused. Teises osas kirjeldan töö meetodit, valimit, andmeanalüüsi protsessi ja põhjendan tehtud valikuid. Kolmandas osas esitan empiirilise uuringu tulemused. Neljas peatükk koosneb tööst tehtud järeldustest ja diskussioonist.

1. Teoreetilised ja empiirilised lähtekohad

Töö esimene peatükk jaguneb viieks osaks. Esimeses alapeatükis kirjeldan raadio olemust ja eripärasid, teises alapeatükis raadiot kui uudiste edastajat, kolmandas alapeatükis analüüsin raadiouudiste loomist, valimist ja toimetamist. Neljandas alapeatükis tutvustan töö teemaga haakuvaid uuringuid ja viiendas alapeatükis esitan töö uurimisküsimused.

1.1. Raadio olemus ja eripärad

Selle peatüki eesmärgiks on selgitada lahti raadio põhiolemus ja selle eripärad.

Raadio põhiolemus on hääle kasutamine (Starkey ja Crisell, 2009: 126) ja sellepärast nimetatakse raadiot „pimedaks meediumiks” (*blind medium*). Me ei näe seda, vaid kuuleme. Kui raadiohäääl kõlama hakkab, saab iga kuulaja luua endale pildi sellest, mida ta kuuleb ja mida kirjeldatakse. Kui televisioonis nähtav pilt on piiritletud ekraani suurusega, siis raadio pildil mõõdud puuduvad, sest kujutlusvõimel piire pole: raadio pildi võib igaüks ise luua (McLeish, 2005: 1-2). Samas on tänapäeval teatud mõttes pilt ka raadiol: raadio saab postitada fotosid ja videosid oma veebilehele ja teistele platvormidele, mida ta kasutab. Siiski on ja jääb raadio üheks võimsamaks tööriistaks kujutlusvõime, mida stimuleerib hääle kasutamine (Geller 2011: 224).

Tänu visuaalsuse puudumisele ja ainult hääle kasutamisele on raadio kättesaadav pea kõikjal: kodus, poes, tööl, kohvikus, autos, pargis jalutades jne (Fleming, 2002: 1). Stachyra (2015: 273) toob välja, et asjaolu, et raadiot kuulatakse ka tööd tehes, teeb raadiost tõenäoliselt kõige töötajasõbralikuma meediumi.

Kättesaadavusega on seotud nähtus, mida Starkey (2016: 10) nimetab passiivseks tarbimiseks: raadio ei seo kuulajat enda külge. Televiisorit tuleb vaadata, ajalehti tuleb lugeda ja teisi tegevusi samal ajal teha on keerukam kui raadiot kuulates. Raadiokuulamise ajal saab jätkata oma põhiliste tegevustega. Liigne taustaks kuulamine on samas ka raadio nõrkus. Mängides taustaks, on raadio aldis igasugustele segajatele: kuulaja võib kergesti asuda tegema teisi tegevusi või jääbki raadio mängima lihtsalt taustaks, ilma et seda tegelikult kuulataks (McLeish 2005: 4).

Võrreldes televisiooniga on raadio palju personaalsem, kuulaja on rohkem kaasatud ja raadiost tulev hääl võib tekitada võimsama mõju kui televiisori vaatamine (McLeish, 2005: 3). Raadiot tehes ei räägita massidele, vaid ühele inimesele, nagu oleks tegemist vestlusega kahe inimese vahel (Chantler ja Harris, 1992: 5). Tänapäeval on raadio isegi veel personaalsem kui varem, sest hääbunud on komme tulla kokku ja kuulata raadiot üheskoos. Raadiot kuulatakse paljuskü üksinda: läbi kõrvaklappide, arvutite, telefonide, autoga sõites (Geller, 2011: 4).

Siiski ei ole raadio tekst pea kunagi nii vaba nagu on näost näkku suhtlus inimeste vahel igapäevaselt, kuigi see võib nii tunduda. Kui raadios kaks inimest omavahel räägivad, siis tehakse seda kuulajat silmas pidades (Hendy, 2000: 155-156).

Raadio sünnib siin ja praegu. See tähendab ühest küljest uudiseid otse sündmuskohalt, spordivõistluse tulemusi otse staadionilt, raadiokuulajaga otse-eetris vestlemist. Teisest küljest, kuigi eelnevalt salvestatud saated tekitavad ajalise nihke, siis raadio kui meediumi olemus üldiselt on „elav” ja „praegu käimasolev” (McLeish, 2005: 3).

Raadio on selektiivne. Raadiotoimetuses valib eelnevalt täpselt välja, mida ta kuulajale pakub. Ka ajaleht teeb sama, kuid ajalehte lugedes saab lugeja ise otsustada, mida ta täpselt loeb, raadiot kuulates tuleb aga kuulata täpselt seda, mis parasjagu tuleb. Raadio on lineaarne ja eksisteerib ajas ja mitte ruumis (McLeish, 2005: 5).

Raadio on mööduva iseloomuga. Kui raadiokuulaja parasjagu eetris olevaid uudiseid ei kuula, siis on need läinud. Ajalehte saab lugeja vahepeal kõrvale panna ja hiljem edasi lugeda, raadio puhul tuleb oodata järgmiseid uudiseid. Ringhäälingu algne olemus eeldas, et kuulamiseks/vaatamiseks tuleb olla kohal õigel ajal (McLeish, 2005: 4).

Uue meedia ja tehnoloogilise arenguga seoses räägitakse raadiost ka kui meediumist, mille õitseag on läbi (Starkey, 2016: 1). Kas võib juhtuda, et raadio kaotab oma terviklikkuse meediumina ja jääb alles vaid abistava vahendina visuaalsele meediale (Starkey ja Crisell, 2009: 126)?

Geller (2011: 220) toob välja, et iga raadiotoimetuses peab tänapäeval funktsioneerima ka kui „digitaalne organisatsioon”. Raadiojaamad peavad kasutama erinevaid platvorme, et edastada uudiseid oma kuulajatele just sellises vormis, mis on neile kõige mugavam ja kasulik.

Muudatused, sh tehnoloogiline areng, võivad tegelikult hoopis kuulajaskonda suurendada. Järelkuulamine ja teised tehnoloogilised uuendused aitavad vähendada raadio mööduvust ja pikendavad saadete eluiga (McLeish, 2005: 4). Võimaldades saateid tarbijale sobival ajal kuulata, võib see aidata hoida ja suurendada, aga ka taastada kuulajaskonda (Berry, 2006: 158). Starkey ja Crisell (2009: 126) ütlevad, et raadio, mida saab kuulata läbi erinevate seadmete, jääb kokkuvõttes oma olemuselt siiski raadioks.

Starkey (2016: 1) leiab, et raadio on läbi aastakümnete näidanud järjepidevalt oma paindlikkust ja head kohanemisvõimet uute oludega. Selle põhjal järeldeb ta, et raadio kohaneb võimalike muudatustega ka tulevikus.

Kokkuvõtteks võib öelda, et raadio põhiolemus – hääl – annab raadiotele palju eeliseid, aga seab ka piiranguid. Järgmises alapeatükis kirjeldan täpsemalt raadiot kui uudiste edastajat.

1.2. Uudis raadios

Alapeatüki eesmärk on lahti selgitada, mis on uudis ja mida tuleb silmas pidada raadiouudiste tegemisel ja edastamisel.

Raadio parimad küljed tulevad välja selliste sündmuste puhul, mille kajastamine nõuab kiiret reageerimist ja tegutsemist (Chantler ja Harris, 1992: 4). See tähendab, et oma olemuselt on raadio suurepärane vahend uudiste edastamiseks (Fleming, 2002: 96).

Uudised on paljude raadiojaamade programmi oluline osa ja moodustavad kogu programmi tugipunkti. Isegi ainult muusikale orienteeritud raadiojaamad edastavad uudiseid (Bonini ja Morello, 2014: 218). Uudised aitavad raadiojaamal olla oma kuulajaga ühenduses ja omakorda ühendavad kuulaja uudiste kaudu välisilmaga (Fleming, 2002: 96-97).

Uudist on keeruline selgelt ja ühemõtteliselt määratleda ning küsimusele, mis on uudis, on läbi aegade otsitud ja pakutud erinevaid vastuseid (Hennoste, 2008: 23). McLeish (2005: 53) ütleb, et uudis on miski, mis on uus, huvitav ja tõsi. Uus tähendab seda, et see on midagi, mida kuulaja pole varem kuulnud. Uus tähendab ka uuendatud, ajakohastatud, värskendatud uudist juba varasemalt eetris olnud uudisest. Huvitav tähendab, et uudise materjal on tähtis ja sellel on kuulajale oluline mõju. Tõsi tähendab, et uudis on faktiliselt täpne ja õige.

Tuchman (2002: 90) defineerib uudise eri tasanditest ja sotsiaalsetest protsessidest lähtuvalt: „Uudised on nii püsivad sotsiaalsed struktuurid kui ka sotsiaalse refleksiivsuse ja sotsiaalse debati vahendid; uudis on nii toode kui ka protsess.”

Uudise mõtestamine sõltub ka sellest, kes seda defineerib. Näiteks vastavad ajakirjanikud: „Ma tean, et see on uudis, kui ma seda näen.” („*I know it when I see it.*”) (Bonini ja Morello, 2014: 218) või hoopis „See lihtsalt on (uudis)!” („*Because it just is!*”) (Brighton ja Foy, 2007: 147). Kui grupile uudistetoimetajatele anda ette nimekiri uudistest, millest neil tuleb välja valida uudised, mida saates kajastada, siis erinevate toimetajate valik nende uudiste osas kipub olema pigem sarnane (McLeish, 2005: 59).

Uudiseid jagatakse üldiselt kõvadeks ja pehmeteks uudisteks nii teemade kui ka teemade eesmärgi, tähtsuse järgi. Teemade jaotuse alusel loetakse kõvade uudiste teemadeks poliitika, rahvusvahelised suhted, majandus, riigikaitse, sõda. Pehme uudiste teemad on näiteks kultuur, sport, usk, haridus, teadus. Uudiste eesmärgi järgi on kõvad uudised sellised, mille teemad on tähtsad paljudele, nende mõju on suur ja mille puhul on oluline võimalikult kiiresti neist avalikkust informeerida. Pehmed uudised võivad olla küll huvitavad, kuid ei pruugi olla inimeste elu mõjutavad ja tähtsad (Hennoste 2008: 24-25). Lehman-Wilzig ja Seletzky (2010) toovad välja, et traditsiooniline kõvade ja pehmete jaotus on liiga range ja jaotusi võiks olla rohkem. Näiteks toovad nad välja nõ vahepealse, üldise iseloomuga uudised (*general news*). Samuti märgivad nad, et nii kõvad kui pehmed uudised võiksid omakorda jaguneda veel väga pehmeteks/kõvadeks uudisteks.

Raadio põhiülesanne uudiste edastamisel on teha seda kiiresti ja lühidalt. „*When You hear it on the radio, it's news. When you read it in the paper, it's history,*” ütleb Geller (2011: 265) oma raamatus *Beyond Powerful Radio*. Kuulaja tahab raadiouudistega saada kiiret ülevaadet toimuvast (Chantler ja Harris, 1992: 4). Ta soovib teada, kas maailm on ikka endine ja turvaline. Kas juhtus midagi vapustavat või läheb täna elu samamoodi edasi nagu varem? Seejärel tahab kuulaja teada sündmustest maailmas, piirkonnas, kogukonnas, kus ta elab. Samas peaks raadiouudiste aluseks olema hästi jutustatud lugu. Kui lugu on informatiivne, meelelahutuslik ja aktuaalne, siis see töötab alati (Geller, 2011: 272-273).

Raadiouudiste kõne peab olema lihtne ja arusaadav ja seda isegi siis, kui kajastatakse keerulisi ja üksikasjaliku iseloomuga sündmusi (Starkey ja Crisell, 2009: 1). Ajalehed ja internet saavad detailide edastamisel minna väga täpseks, kuid raadio ei saa anda korraga liiga palju informatsiooni (Geller, 2011: 265). Raadios on vähem „ruumi”, ajalehte saab mahutada rohkelt materjali, vajadusel tähtsama teema puhul kajastada mitmel leheküljel jne, raadios pole see võimalik (McLeish, 2005: 5).

Raadiouudiste esitlemise viis erineb muust raadios esitatavast kõnest ja peamiselt seetõttu, et raadiouudiste ettelugemisel ei varjata, et see tekst loetakse maha. See aitab uudistesaadetes säilitada kuulajaga teatavat distantssi. See on vajalik, et hoida uudiste tõsiseltvõetavust, objektiivsust ja mingis mõttes uudiste autoriteetsust (Dunn, 2003: 118-119).

Peatükki kokku võttes saab öelda, et uudised on raadiole oluline programmi osa, samas on raadiouudistel teatud eripärad, millega tuleb arvestada.

1.3. Raadiouudiste loomine, valik ja toimetamine

Olles vaadelnud raadiot ja raadiouudiseid üldiselt, analüüsin järgmiseks lähemalt raadiouudiste kui toote loomise eripära, raadiouudiste valikukriteeriumeid ja raadiouudiste toimetamise olemust.

1.3.1. Raadiouudiste loomise eripära

Raadio loodu pole samaväärne tavalise tootega, raadio kui tekst on täis erinevaid tähendusi (Hendy, 2000: 148). Bourdieu (1993: 115) ütleb, et ajakirjandus on kultuurilise tootmise osa, luues kultuurilisi, sümbolseid tooteid. Neid tooteid luuakse avalikus ruumis, mida võib nimetada ühiskonnas eksisteerivaks ruumiks, milles toimuva kommunikatsiooni ja arutelude tulemusel saab kujuneda avalik arvamus (Habermas, Lennox ja Lennox, 1974: 49). Meedial on avalikus ruumis oluline roll, ta mõjutab selle kvaliteeti. Meediast tahetakse leida üldiseid suuniseid, missugused avalikud tähendused on määratletud ja omaks võetud (McQuail, 2000: 434-439). Seega avalikkusele loodud tekstid mõjutavad inimeste kogemusi ja identiteeti (Lõhmus, 2002: 9).

Ühest küljest on avalikkusel õigus teada ja arutleda sündmuste üle, mis parajasti olulised ja aktuaalsed on (McLeish, 2005: 53). Teisest küljest saavad ajakirjanikud otsustada, mida avalikkus teadma peaks ja mille üle arutleda võiks (McCombs ja Shaw, 1993). Lisaks püüab ajakirjandus pakkuda seda, millest auditoorium huvitatud võiks olla (Starkey ja Crisell, 2009: 27). Seega ajakirjanikel lasub suur vastutus, kasutades oma „võimu“ valida ja esitada uudiseid (McLeish 2005: 59).

Ajakirjanikud seavad uudiste loomise ja edastamise käigus agenda, mis üldse peaks päevakorras olema ja mis konkreetse sündmuse puhul on põhilised küsimused, mida välja tuua. Ringhääling on agenda määramisel efektiivsem kui näiteks trükimeedia, sest see pole nii personaalne kui raadio. Raadios väljaöeldul on isiklikum laad, mistõttu see võib tekitada tugevamaid reaktsioone kui näiteks ajalehes kirjutatu (Starkey ja Crisell, 2009: 25-27).

1.3.2. Uudiste valikukriteeriumid

Tehes valikuid, milliseid uudiseid pakkuda ja milliseid mitte, piiravad meediaorganisatsioonid tarbija valikuvõimalusi (Lewis, Inthorn, Wahl-Jorgensen, 2005: 9-11). Kui tarbija leiab, et talle pakutud valik on liiga piiratud ja ebasobilik, otsib ta infot mujalt (Starkey ja Crisell, 2009: 27).

Samas on uudiste filtreerimine avalikkuse jaoks vajalik, sest mitte kõik sündmused ei saa minna uudisena eetrisse. Sellepärast on oluline teha eelnevalt selektsioon, et uudised oleksid paraja pikkusega ja et neid oleks hoomatavas koguses (Starkey ja Crisell, 2009: 65). Seetõttu on oluline rakendada uudisväärtuslikkuse põhimõtteid, mis püüavad leida tasakaalu tarbija huvide ja avalikuks oleva materjali vahel (McLeish, 2005: 53).

Missugused sündmused saavad kajastatud? Mis iseloomustab neid uudiseid, mis jõuavad eetrisse (Barnard, 2000: 142)? Kuidas määratleda uudise huvitavust, kui lugu peab olema huvitav mitte ühele inimesele, vaid paljudele kuulajatele üheaegselt, kellel üksikisikutena on kõigil erinevad huvid? Kuidas hinnata seda, mis on huvitav või aktuaalne lühemas ja mis pikemas perspektiivis (McLeish, 2005: 53)?

On olemas teatud hulk kindlaid tegureid, mis mõjutavad seda, milliseid teemasid nähakse uudisväärtuslikena ja milliseid mitte. Nende faktorite väljaselgitamiseks on tehtud palju erinevaid uuringuid (Fleming, 2002: 98). Galtung ja Ruge (1965: 65-71) nimetasid 12 uudiste

puhul olulist tegurit, millest üks või rohkem peab uudist iseloomustama: sagedus, uudisekünnis, täpsus, tähenduslikkus, prognoositavus, ootamatus, järjepidevus, kompositsioon, seosed teiste riikide/rahvastega, seosed tähtsate inimestega, isikustamine ja konfliktsus. Harcup ja O'Neill (2001: 279) kohendasid Galtungi ja Ruge'i esitatud tegureid, nimetades uudisväärtusi järgmiselt:

- Võim (*the power elite*): sündmused, kus osalevad mõjuvõimsad isikud, organisatsioonid, institutsioonid.
- Kuulsused (*celebrity*): sündmused, kus osalevad kuulsad isikud.
- Meelelahutus (*entertainment*): sündmused meelelahutusärist.
- Üllatus (*surprise*): sündmused, milles sisalduvad üllatuslikud, ootamatud komponendid.
- Halvad uudised (*bad news*): negatiivse alatooniga sündmused, konfliktid, tragöödiad.
- Head uudised (*good news*): positiivse alatooniga sündmused, päästmised, tervenemised jne.
- Mõju, suurus (*magnitude*): sündmused, mis hõlmavad suurt arvu inimesi või millel on mõju paljudele inimestele.
- Tähtsus, aktuaalsus (*relevance*): sündmused rahvastest, gruppidest, teemadest, mis lähevad auditooriumile korda, on neile olulised.
- Järelkaja (*follow-up*): sündmused, mille kohta on juba eelnevalt uudiseid tehtud.
- Agenda (*newspaper agenda*): sündmused, mis sobituvad meediaorganisatsiooni tegevuse, iseloomuga.

Hiljem täiendasid Harcup ja O'Neill (2016: 13) nimetatud uudisväärtusi veel järgmiste teguritega: ekslusiivsus (*exclusivity*) ehk uudised sündmustest, mis on esimesena teada ainult sellele meediaorganisatsioonile, audiovisuaalsus (*audio-visuals*) ehk uudised, mille kohta on audiovisuaalset materjali (videod, helisalvestised jne) ja jagatavus (*shareability*) ehk sündmused, mille kohta tuleb tõenäoliselt rohkelt jagamisi ja kommentaare erinevates sotsiaalmeedia kanalites.

Uudisväärtused ei otsusta mitte ainult uudiste valikut, vaid ka tähtsuse, järjestuse uudistesaares. (Starkey ja Crisell, 2009: 67). Teemadel, mida kajastatakse uudistesaares alguses on kuulajale suurem mõju kui nendel lugudel, mis esitatakse hiljem (McLeish, 2005: 59).

Harcup ja O'Neill (2016: 4) ütlevad, et sama oluline, kui on jälgida, mis uudisväärtusi kasutatakse, on jälgida ka, kes ja kuidas teeb otsuseid, millistest sündmustest saavad uudised ja millistest mitte. Kuidas ajakirjanikud ikkagi otsustavad, mis on uudisväärtuslik ja mis mitte? Etnograafilised uuringud on näidanud, et hea uudislugu, mille kogenud ajakirjanik kohe ära tunneb ja seda äratundmist isegi enesestmõistetavaks peab, ei pruugi sellisena tunduda süsteemist väljaspool olevatele isikutele (Schultz, 2007: 190-194).

Pierre Bourdieu teoreetilisele käsitlustele tuginedes analüüsib Schultz (2007: 203-204) ajakirjanike otsuste aluseid ja arutleb, et uudislugu pole kunagi iseenesest uudisväärtuslik või vaataja/kuulaja silmis uudisväärtuslik. Uudisväärtuslikkus on seega alati positsioneerimise küsimus mitmel erineval tasandil: millisel positsioonil on uudis võrreldes teiste uudislugudega, mida päeva jooksul avaldatakse? Kuidas see lugu suhestub teiste uudistega? Kuidas meediaorganisatsioon suhestub muu meediaga? Uudisväärtuslikkuse konstrueerimisel on oluliseks indikaatoriks ka üldine pilt uudisvoos: mida avaldavad teised meediaväljaanded? Nende küsimuste üle arutledes jõuab Schultz järeldusele, et uudisväärtuslikkust konstrueeritakse nõ üldpildis positsioone jälgides: mis lood on üldiselt päevakorras, missugusel väljaandel on missugused lood.

Seega uudisväärtuslikkus pole absoluutne, see on alati subjektiivne, valikute tegijail võivad uudise olulisusest olla erinevad arusaamad. Uudisväärtuslikkus on ka mööduv, sest sündmuste suhteline tähtsus aja jooksul muutub. Uudisväärtuslikkus on alati ka vaieldav, sest mitte kõik ei nõustu tehtud valikute ja otsustega (Starkey ja Crisell, 2009: 65).

1.3.3. Uudiste toimetamine

Eelmises peatükis käsitletust lähtuvalt saab öelda, et toimetamine on pidev valikute tegemine ja otsustamine: missuguseid seoseid ja esitusi luua, kuidas nähtuseid nimetada (Lõhmus, 1999: 25-35).

Otsuste ja valikute tegemise iseloomustamiseks on kasutusel mõiste *gatekeeping*. Ehk siis, milliseid sõnumeid auditooriumile kommunikeeritakse, kui palju sündmust kajastatakse, millist tähtsust talle üldises uudisvoos omistatakse (White, 1950). Raadiouudiste *gatekeeperiks* võib pidada uudistetoimetajat.

Lisaks otsustamisele, mida uudistesaaatesse sisse panna ja välja jätta, tuleb toimetajal teha veel valikuid ka näiteks järgmistes küsimustes: kuidas tagada, et sündmust kajastatakse õiges, korrektsetes kontekstis? Kuidas kajastuses tagada objektiivsus, et teatud osapoolte vaatenurgad ei domineeriks (McLeish, 2005: 53)?

Toimetamise käigus ei tohiks näiteks moonutada allika poolt öeldut ega asetada seda mingisse teise konteksti. Selline olukord, kus allikas tunneb, et tema poolt öeldut on valesti tõlgendatud, on ühest küljest eetiline küsimus, aga võib kaasa tuua ka õiguslike küsimuste lahendamisi (Fleming, 2002: 125).

Samuti tekib küsimus, millal võiks ühte uudislugu uuendada? Raadiojaam soovib, et uudis jõuaks võimalikult paljude inimesteni. Kui kõik uudised oleksid täiesti uued, siis saaksid need eetris käia vaid ühel korral. Millist materjali ja millal lisada juba eetris käinud uudisele, eeldades, et kuulajal on sündmuse kohta juba olemas põhiandmed (McLeish, 2005: 53)?

Tavaliselt arenevad sündmused edasi aeglasemalt kui uudistesaaade võimaldaks sündmuse arengut kajastada. Oluline on siinjuures ka aspekt, et uudisena on lihtsam jälgida sündmust kokkuvõtvat uudist kui väga detailset ülevaadet sündmuse kulgemisest. Uudist saab küll ümber kirjutada, aga kuni pole tulnud olulisemaid sündmuseid, jääb uudis siiski põhimõtteliselt samaks ja muutumatuks. Seega toimetaja on alati valiku ees, kui kaua ühte uudist eetris hoida. Kordusuudised võivad hakata kuulajaid häirima (Starkey ja Crisell, 2009: 95).

Raadio programmi valik, sh uudiste loomine, on alati mõjutatud ka olemasolevatest ressurssidest nagu rahalised vahendid, töötajate arv, aeg ja tööks kasutada olevad vahendid. Eelarve seab piiranguid näiteks intervjuude tegemistele ja ajale, mis veedetakse stuudios lugusid kokku pannes ja toimetades. Aeg on ringhäälinguorganisatsioonidele oluline ressursiküsimus, sest tähtjad pole nihutatavad – saade peab algama kindlal ajal. Samal ajal on kuulajal ootus kõige päevakajalisemate sündmuste kohta. See seab ajalised piirangud ettevalmistuseks, toimetamiseks jne (Hendy, 2000: 91-94).

Eelnevat kokku võttes võib öelda, et raadio uudistetoimetaja töö on väga vastutusrikas. Toimetaja peab otsustama milliseid uudiseid, mis järjekorras ja kuidas edastada. Tal peab olema arusaamine sellest, missugune on hea uudislugu, hea kirjutamis- ja esinemisoskus, objektiivsuse

ja tasakaalu säilitamise oskus, aga ka teadmised eetikast ja õiguslikest aspektidest (Radio News Editor, 2017).

1.4. Raadiouudiste uuringute ülevaade

Antud peatükis annan ülevaate raadiouudiste uuringutest, mis haakuvad käesoleva töö teemaga.

Raadiot puudutavatest uuringutest võib teadusartiklitest leida raadio eripäradest lähtuvaid uuringuid, raadio kõne uuringuid (tonaalsus, kõne esitaja roll raadios). Konkreetsemalt raadiouudiseid käsitlevatest artiklitest võib leida uudisväärtuste, raadiouudiste teemade kui ka allikate analüüsi. Kui otsida käesoleva töö teemaga haakuvaid töid, siis näiteks Bonini ja Morello (2014) uurisid raadiouudiste teemasid erinevates Itaalia raadiotes, milleks viidi läbi kontentanalüüs. Töö tulemusena selgitasid autorid välja põhilised teemad, millele uudislööd keskendunud on. Raadiouudiseid diskursiivselt on uurinud näiteks Moss (1988), kes analüüsis komplekselt (nii tekste kui ka nende verbaalsust ja tonaalsust), kuidas uudiseid konstrueeritakse ja kuidas luuakse tähendusi. Ta jõudis järeldusele, et raadiouudistes sisalduv sõnum on komplekssem kui raadiouudised lihtsalt paberil kirjapanduna; et raadiouudiste tootjatel on kindlasti oma roll ja vastutus sõnumi sisu ja tähenduse loomisel ja et terviklik lähenemine uudiste analüüsile (kaasates ka hääle ja tonaalsuse) annab parema tulemuse kui lihtsalt kirjalike tekstide analüüsimine, sest viimane ei anna edasi kõiki aspekte.

Välismaistest teadusartiklitest kõige haakuvam käesoleva töö kontentanalüüsi osaga on Saltzise (2012) uurimus, kus ta jälgis, kuidas täiendab uudiseid *online*-meedia: täiendamise sagedust, informatsiooni lisamise tüüpi ja kogust. Töö tulemusena tõstatab ta huvitavad küsimused uudislöö fikseeritusest ja sellest, millal üks uudis lõplikult valmis on.

Eesti autoritest on raadiouudiseid põhjalikult uurinud Maarja Lõhmus (2002), kes oma doktoritöös „*Socio-semiotic study of Soviet censorship practices in Estonian Radio in the 1980s*” analüüsib raadiouudiseid kui avalikke tekste, nende muutumist ja tähenduste loomist läbi 1980ndatel uudistele tehtud tsensuuri.

Kaitstud lõputööde hulgas leidub raadiot puudutavaid töid üldises tööde hulgas pigem vähe, rohkem on neid 1980ndatel ja 90ndatel, peale 2000. aastat vähem. Käesoleva töö teemaga haakuvaid töid leidis umbes kümme: analüüsitud on uudiste vastuvõttu, uudistes sisalduvat.

Kõige sarnasemaks antud töö teemaga pean Ene Tulbi (2006) kaitstud bakalaureusetööd „Raadiouudiste toimetamine Eesti Raadio ja Kuku Raadio uudistetoimetuse näitel”. Tulp uuris, kuidas töödeldakse teavet raadiouudisteks, jälgides kahe raadiojaama uudistetoimetuse tööd etnograafiliselt ja intervjuuerides toimetajaid, aga ka analüüsides uudiste tekste kvalitatiivselt.

1.5. Uurimisküsimused

Lähtuvalt töö eesmärgist ja teoreetilisest materjalist püstitasin järgmised uurimisküsimused:

1. Milline on muudetud uudiste üldine iseloom:

- Mis on muudetud uudiste teemad ja sündmused?
- Kui sageli uudiseid muudetakse?
- Milline on muutmise kordade jaotus ühe sündmuse kohta?
- Mis on uudiste komponendid, nende jaotus?

2. Milline on uudiste muutmise viis:

- Millistel viisidel muudetakse infot uudistes?
- Kui palju muudetakse?
- Kas on mingid info muutmise viisid, mis domineerivad? Missugused need on?

3. Milline on uudiste muudatuste sisu:

- Missugused on sisulised muudatused uudistes?
- Kui palju on sisulisi muudatusi?
- Kas on domineerivaid sisulisi muudatusi? Missugused need on?

4. Rahvusringhäälingu raadiouudiste toimetamise praktikad:

- Missugustel põhimõtetel raadiouudiste toimetust teeb uudistes muudatusi?

2. Meetod ja valim

Töö teine peatükk on jagatud kolmeks osaks. Esimeses alapeatükis kirjeldan valitud meetodit ja põhjendan tehtud valikut. Samuti toon välja valitud meetodi tugevused ja nõrkused. Teises alapeatükis tutvustan valimi moodustamise põhimõtteid ja kirjeldan valimi moodustamise protsessi. Kolmandas alapeatükis annan ülevaate sellest, kuidas andmed koguti ja milline nägi välja analüüsi protseduur.

2.1. Meetodi valik ja põhjendus

Töös kombineerin kvantitatiivset ja kvalitatiivset analüüsi. Uudistekste analüüsin kvantitatiivse kontentanalüüsiga ja täiendan seda uudiste ja intervjuu kvalitatiivse analüüsiga. Kontentanalüüsi tulemusi täiendan illustreeritavate väljavõtetega uudistekstidest. Kodeerimisjuhendi kategooriad ja koodid lõin induktiivselt, mis on omane kvalitatiivsele sisuanalüüsile.

Kvantitatiivset meetodit peetakse objektiivsemaks, uurijast sõltumatumaks kui kvalitatiivset analüüsi (Brennen, 2013: 15). Kvantitatiivne analüüs loendab, mõõdab, kirjeldab, selgitab (Berger, 2000: 14). Kvalitatiivne analüüs on pigem interpreteeriv, annab selgitusi läbi erinevate kontseptsioonide ja eesmärgiks ei ole kvantitatiivne väljund (Brennen, 2013: 15-16).

Kontentanalüüs analüüsib teksti sisu, kusjuures tähelepanu pööratakse rohkem teksti manifestsele (silmnähtavale, ilmsele) osale kui peidetud sisule. Kontentanalüüs on süstemaatiline, võimaldab määrata tunnuste esinemissagedust, on üldistava iseloomuga (McQuail, 2000: 293-296). Kontentanalüüsi tekstide sisust saadavaid tulemusi tuleks seostada teiste kontekstidega – ühiskondliku, kultuurilise kontekstiga (Kalmus, 2015).

Krippendorff (2004: 19-22) leiab, et kontentanalüüsi puhul pole võimalik eirata tekstide tähenduslikkust. Ta leiab, et on ilmne, et tekstidel on tähendus ka kõikide ümbritsevate inimeste jaoks, mitte ainult uurija jaoks ja et teksti lugemine on igal juhul kvalitatiivne protsess, olenemata sellest, kas tulemused väljenduvad kvantitatiivselt või mitte.

Kontentanalüüsi puuduseks võib olla, et kui uurija konstrueerib eelnevalt enne kasutamist kodeerimisjuhendi kategooriad (nagu on tehtud käesolevas töös), siis see võib sisaldada potentsiaalset ohtu, et uurija hakkab lähtuma oma subjektiivsetest väärtuste süsteemist. Kui

uurija püüab seda vältida, siis on ikkagi võimalus, et ta on teinud kategooriate süsteemi selektiivselt või moonutab seda. Probleemiks võib olla ka, et info, mis saadakse, sõltub rohkem uurija enda tõlgendusest ja see ei pruugi midagi öelda saatja, teksti, auditooriumi jne kohta. (McQuail, 2000: 294). Kontentanalüüsi puuduseks on ka see, et mida rohkem analüüsi käigus tekste standardiseeritakse, seda enam võib väheneda nende sisukus ja uurija võib jõuda iseenesestmõistetavate tulemusteni. Ka võib kontentanalüüs viia nähtuste liigse lihtsustamiseni (Kalmus, 2015).

Kvalitatiivne analüüs aitab keskenduda rohkem teksti tähendusele, võimaldades analüüsida ka latentset sisu (ridade vahele peidetud). Sisuanalüüs aitab näha teksti terviklikku mustrit ja struktuuri, samas võimaldab tähelepanu pöörata ka harvem esinevatele nähtustele tekstis. Kvalitatiivses analüüsis ei kao ära teksti sisurikkus, nagu see võib juhtuda kontentanalüüsis, kus liigse üldistamisega liigutakse teksti tegelikust sisust kaugemale (Kalmus, Masso ja Linno, 2015).

Kvalitatiivse analüüsi nõrkuseks peetakse selle subjektiivsust (Brennen, 2013: 15-16). Kvalitatiivne analüüs ei võimalda tekste täpsetel alustel võrrelda ja seetõttu võib uurija hakata tekstist materjali koguma valikuliselt, et kinnitada talle sobilikke hüpoteese. Kusjuures see võib toimuda mitteteadlikult ja on väga raske kindlaks teha, et uurija pole nii talitanud. Seetõttu on oluline kvalitatiivses tekstianalüüsis teadvustada uurija isiku mõju (Kalmus, Masso ja Linno, 2015).

Intervjuu on vestlus uurija ja informandi vahel, kus uurija soovib saada teada mingit laadi informatsiooni kelleltki, kes eeldatavasti valdab uurijale vajalikku teavet (Berger, 2000: 111). Informandiga viisin läbi struktureerimata intervjuu. Struktureerimata intervjuu valisin, sest see võimaldab esitada kuulamispõhiseid küsimusi (Lepik, Harro-Loit, Kello, Linno, Selg, Strömpl, 2014).

Kvantitatiivse kontentanalüüsi ja uudistekstide ning intervjuu kvalitatiivse analüüsi sidumine töös võimaldab avada käsitletavat teemat terviklikumalt, ühtlasi soovin uurijana nende kahe kombineerimisel vähendada mõlema analüüsimeetodi nõrkusi.

2.2. Valimi moodustamine ja kirjeldus

Käesoleva töö kontentanalüüsi valimisse kuulus 123 Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiste teksti, millest 59 moodustasid siseriiklikud uudised (vt. Lisa 1) ja 64 välisuudised (vt. Lisa 2).

Kontentanalüüsi valim moodustus seminaritöö tarbeks kogutud andmetest. Seminaritöös analüüsisin 297 uudist, mille moodustasid sise- ja välisuudised. Analüüsi jaoks salvestasin ühe nädala raadiouudised 24.-30. novembrini 2014. aastal. Nädala valik oli juhuslik. Saated läksid eetrisse kell 07.00, 09.00, 12.00, 15.00, 18.00 (Päevakaja) ja 20.00. Saated valisin põhimõttel, et need oleksid ajaliselt pikemad (pikad uudistesaadet kell 9, 12, 15 ja 18) ja sisaldaksid rohkem uudiseid. Samas jälgisin, et saated kataksid kogu päeva: hommikuse, päevase ja õhtuse aja. Iga päeva kohta oli kokku kuus uudistesaadet, nädalas kokku 42 uudistesaadet. Salvestatud saated on audiomaterjalina lisas 3 (CD). Seminaritöö esitasin 2016. aastal. Salvestatud uudiste hulk oli suur ja transkribeerimine ajamahukas. Seetõttu oli otstarbekas kasutada bakalaureusetöös juba kogutud mahukat materjali.

Kui seminaritöös analüüsisin saadete ja uudiste üldisi karakteristikuid, siis käesoleva töö kontentanalüüsi analüüsiobjektiks olid need sise- ja välisuudised, kus tehti muudatusi. See tähendas, et valimi moodustasid kõik need uudised, mis kajastasid ühte ja sama sündmust ühel või teisel moel mitu korda. Valimisse sattumise otsustas asjaolu, et ühte ja sama sündmust kajastavas uudises oleks tehtud muudatusi.

Seega jäid kontentanalüüsi valimist välja kõik sellised uudised, mis olid sündmuse kohta eetris ainult ühel korral. Samuti jäid välja uudised, mis olid sama sündmust kajastava uudise sõnasõnalised kordusuudised. See tähendas, et neis ei olnud tehtud ühtegi muudatust.

Oluline on veel märkida, et valimi moodustasid uudistekstid ja mitte sündmused, millest uudised olid kirjutatud. Näiteks kui sündmuseks oli uue peapiiskopi valimine ja selle sündmuse kohta oli viis muudetud uudist, siis valimisse võetigi need viis uudist.

Veel on oluline märkida, mille alusel jälgisin ja tähendasin üles tehtud muudatusi. Siin jagasin uudised tinglikult „esialgseteks uudisteks” ja „muudetud uudisteks”. „Esialgsed uudised” valimisse ei kuulnud, sest neis ei tehtud muudatusi, vaid nende põhjal tehti muudatusi järgmistes

uudistes. Küll aga tuleb märkida, et kui ühe sündmuse kohta oli mitu uudist, siis iga kord võtsin seda sündmust kajastava ajaliselt eelmise uudise „esialgseks uudiseks” ja see tähendas, et uudis, mis ühel korral oli „muudetud uudis”, oli järgmisel korral „esialgne uudis”.

Kontentanalüüsi analüüsiühikuks oli ühe muudetud uudise uudistekst. Neist igähte analüüsisin 28 analüüsikategooria lõikes.

Kvalitatiivse tekstianalüüsi valimisse võtsin kahe välissündmuse kohta muudetud uudised ja kahe siseriikliku sündmuse kohta muudetud uudised. Sündmused valisin põhimõttel, et ühte sündmust oleks kajastatud lühemalt ja teist pikemalt. Oluline oli ka, et sündmust kajastanud uudistes toimuks võimalikult palju ja erinevaid muudatusi. Uudistekstide analüüsi valimi põhimõtted erinesid kontentanalüüsi omadest. Siia võtsin kõik antud teemal avaldatud uudised, sh ka ainult keelelisi parandusi sisaldanud ja täieliku kordusena eetrisse läinud uudised. See oli vajalik selleks, et anda võimalikult hea ülevaade sellest, kuidas mingit sündmust läbi nädala kajastati.

Ekspertintervjuu tegin ühe informandiga, kelle valisin põhimõttel, et ta omaks teadmisi ja kogemusi Rahvusringhäälingu raadiouudiste toimetuse töökorraldusest ja uudiste toimetamisest.

2.3. Andmekogumise ja analüüsi protseduur

Uudistesaadet salvestasin ja uudiste tekstid transkribeerisin. Kontentanalüüsi kodeerimisjuhendi (vt. Lisa 4) kategooriad tuletasin uudistekstide põhjal. See tähendab, et kontentanalüüsi kategooriad ja koodid lõin induktiivselt. Pärast valimi moodustamist töötasin kõik valimisse kuuluvad sisriiklikud uudised ja välisuudised mitu korda läbi. Igasse muudetud uudisesse märkisin tehtud muudatused võrreldes esialgse uudisega. Seejärel hakkasin lähtuvalt uudistes tehtud muudatustest looma kodeerimisjuhendit ühiste muudetud tunnuste alusel. Valminud kodeerimisjuhendit parandasin ja täiendasin veel, kui tegin proovikodeerimise 30 uudisteksti peal (15 siseuudist ja 15 välisuudist). Sellele järgnes kõikide analüüsiühikute ehk uudistekstide kodeerimine, kusjuures kodeerimisjuhendit täiendasin veel ka kodeerimise käigus. Kodeerimistabeli lõin MS Exceli programmis.

Kontentanalüüsiga otsisin vastuseid uurimisküsimuste punktidele 1-3 (üldinfo, uudiste muutmise viis, muudatuste sisu). Kontentanalüüsi tulemusi täiendasin illustreerivate väljavõtetega uudistekstidest, mis oma suure mahu tõttu on esitletud töö lisadena.

Kontentanalüüsi täiendasin kahe siseuudise ja kahe välisuudise kvalitatiivse analüüsiga, mille kaudu näitasin, kuidas ühe sündmuse kajastus nädala jooksul arenes, missuguseid muudatusi kajastuse perioodil tehti, kuidas muutusid uudiste komponendid. Uudistekstide analüüs aitas tähelepanu pöörata nendele aspektidele uudistekstides, millele kontentanalüüs tähelepanu juhtida ei võimaldanud.

Neljandale uurimisküsimuse punktile (toimetamispraktikate põhimõtted) vastuse saamiseks viisin 21.04.2017 läbi intervjuu Rahvusringhäälingu raadiouudiste uudistetoimetuse juhataja asetäitja Indrek Kiisleriga, intervjuu transkribeerisin ja analüüsisin kvalitatiivselt. Intervjuu tekst on lisas 5.

3. Tulemused

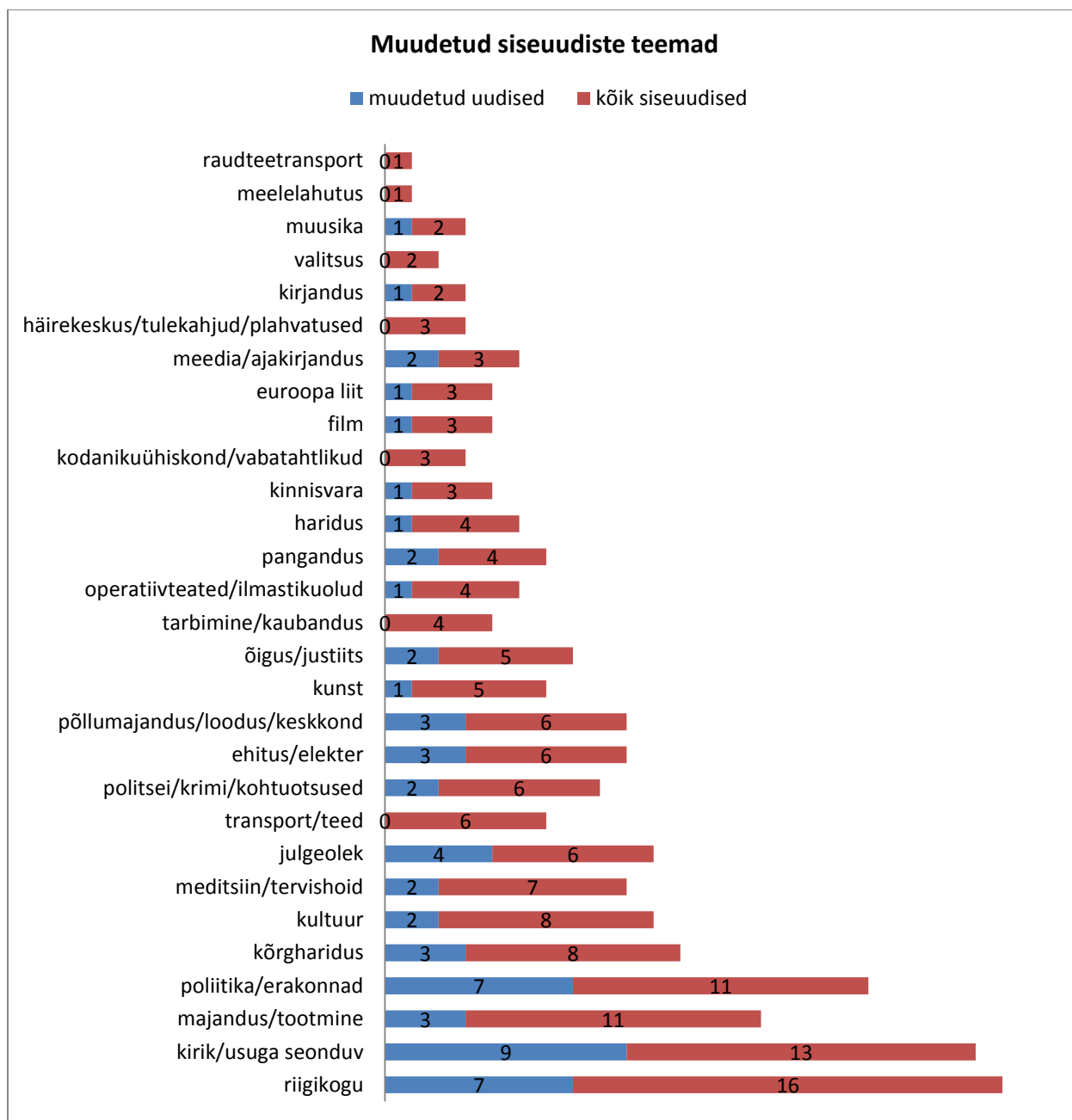
Töö kolmas peatükk on kõige mahukam ja jaguneb viieks alapeatükiks. Esimeses alapeatükis esitan kontentanalüüsiga selgunud uudiste üldisloomustuse: uudiste teemad, tüübid ja komponendid. Teises alapeatükis esitan kõik kontentanalüüsiga selgunud muudatuste viisid eraldi alapeatükkidena. Kolmandas alapeatükis esitan kõik kontentanalüüsiga selgunud sisulised muudatused eraldi alapeatükkidena. Nii teises kui kolmandas alapeatükis toon välja ka domineerivamad muudatused. Neljandas alapeatükis esitan uudiste kvalitatiivse analüüsi tulemused. Viiendas alapeatükis esitan intervjuu tulemusena selgunud uudiste toimetamise ja muutmise põhimõtted.

3.1. Muudetud uudiste üldisloomustus

3.1.1. Uudiste teemad

Siseuudiste teemade jaotus on näidatud joonisel 1. Joonisel on ära näidatud ka seminaritöös analüüsitud kõikide siseuudiste temaatiline jaotus, et tekiks võrdlusmoment, missugustel teemadel uudiseid muudeti ja mis teemadel neid enim muudeti.

Enamike käsitletud teemade seas oli neid uudiseid, mida muudeti ehk uudiseid, mis ei jäänud ühekordseks. Kui seminaritöös oli kõige rohkem uudiseid riigikoguga seotud teemadel, siis muudetud uudiseid oli kõige rohkem kiriku/usuga seonduvatel teemadel. Kiriku/usu teema uudiste rohkus vaadeldaval nädalal tulenes sellest, et sel nädalal valis Eesti Evangeelse Luterliku Kirik uut peapiiskoppi, teiseks oli sel nädalal vaatluse all Narva Aleksandri kiriku võlgadega seonduv ja kolmandaks langes vaadeldavasse nädalasse 1. advent.

Joonis 1: Muudetud siseuudiste teemad.

Riigikogu teemal olnud 16st uudisest muudeti pea pooli uudiseid, so seitset uudist. Poliitika/erakonnad teemal olnud uudistest muudeti samuti enamikke, 11st uudisest seitse läksid eetrisse muudetud kujul. Julgeoleku teemal olnud kuuest uudisest muudeti nelja uudist. Siseuudistest muudeti rohkem neid uudiseid, mis olid vaadeldaval nädalal teemadena üldiselt populaarsemad. Samuti muudeti rohkem pigem kõvadel teemadel tehtud uudiseid: riigikogu, julgeolek, poliitika/erakonnad.

Temaatiline jaotus ei kajasta seda, millise konkreetse sündmuse kohta oli uudis. Temaatilise jaotuse ühe teema all võisid olla uudised mitmest erinevast sündmusest, kuid mis üldise teemana kategoriseerusid kõik näiteks kiriku/usu teema alla. Tabelis 1 on näidatud, missuguste konkreetsete sündmuste kohta olid uudised erinevate teemade all ja mitu korda ühe sündmuse kohta uudist muudeti.

Täpsustan siinkohal üle, et näiteks kui „valimiskampaania filmimine Ämaris” sündmuse kohta oli muudetud uudiseid üks, siis kõikides uudistes kokku oli sama sündmuse kohta uudiseid kaks või rohkem. Esiteks oli iga muudetud uudise kohta alati olemas ka „esialgne uudis” ja teiseks võis eetrisse minna sama uudis täieliku kordusena. Valimisse ei lugenud autor kumbagi – ei esialgset uudist ega kordusuudist – sest neis ei tehtud muudatusi. Küll aga oli esialgset uudist tarvis analüüsis võrdlusmomendi tekitamiseks.

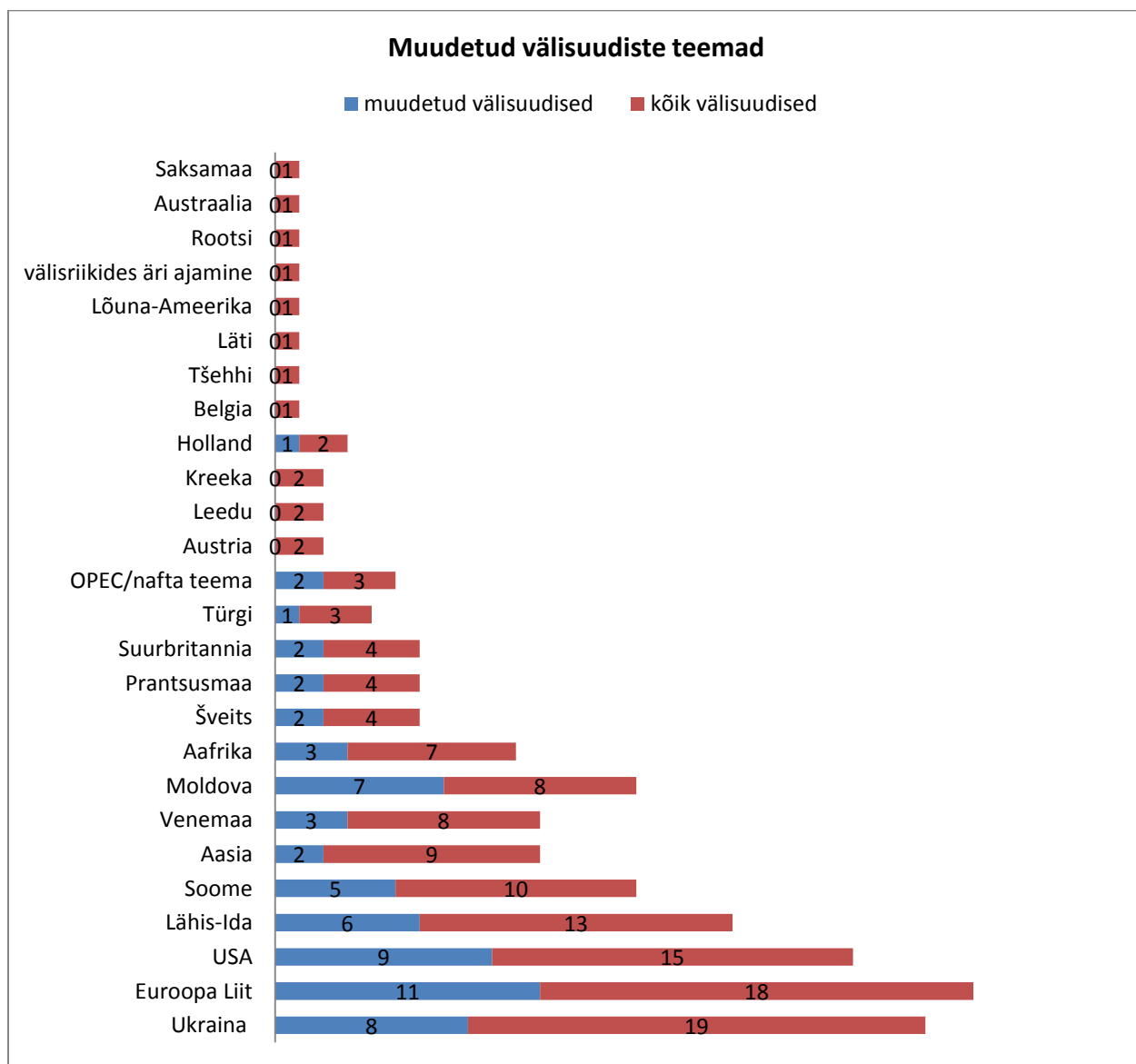
Enamike teemade all siseuudiste puhul oli üks kuni kaks sündmust. Kõige rohkem erinevaid sündmusi oli poliitika/erakonnad teemade kohta (neli), kolm erinevat sündmust oli riigikogu, kirik/usuga seonduv ja kõrghariduse teema kohta. Tabelis 1 näidatud uudiste arv ühe sündmuse kohta näitab seda, mitu korda konkreetse sündmuse kohta olevat uudist muudeti. Ühel korral muudetud uudisteks loeti kõik sellised uudised, mis läksid ühe sündmuse kohta eetrisse uue uudisena, seejärel muudeti uudist ühel korral. Kahel korral muudetud uudised olid uudised, mis läksid sündmuse kohta eetrisse uue uudisena, seejärel muudeti samal sündmuse kohta uudist ühel korral, misjärel seda ühel korral muudetud uudist muudeti omakorda veel ühel korral. Kolmel ja enamal korral muudetud uudised olid uudised, mis läksid eetrisse uue uudisena, seejärel muudeti sama sündmuse kohta uudist veel n korral. Siseuudistes oli kõige enam sellistest sündmustest uudiseid, mida muudeti üks kord (26), 10 sündmust sellised, mille uudiseid muudeti kahel korral, üks sündmus oli selline, mille kohta uudiseid muudeti kolmel korral ja kaks sündmust sellised, mille kohta uudiseid muudeti viiel korral. Viiel korral muudeti uudiseid sündmustel nagu „mandaatide jaotus riigikogu valimistel” ja „EELK peapiiskopi valimine”.

Tabel 1: Siseuudiste sündmuste loetelu ja muudetud uudiste arv ühe sündmuse kohta.

Teema	Sündmuste loetelu antud teema kohta	Muudetud uudiste arv ühe sündmuse kohta
riigikogu	1. valimiskampaania filmimine Ämaris 2. president kuulutas välja riigik. valimised 3. mandaatide jaotus riigik. valimistel	1 1 5
kirik/usuga seonduv	1. EELK peapiiskopi valimine 2. Narva Aleksandri kiriku võlad 3. algas advendiaeg	5 2 2
majandus/tootmine	1. klaasipatenditehas Järvamaal 2. toiduainesektor otsib uusi turge	1 2
poliitika/erakonnad	1. Eerik Niiles-Kross reformierakonnas 2. keskerakonna volikogu 3. vabaerakonna kampaania seminar 4. õiguskantsler	2 2 2 1
kõrgharidus	1. õpetajakoolitus 2. planeeritav nutilabor TTÜs 3. TÜ mälumäng	1 1 1
kultuur	1. suitsusaun UNESCO nimekirja 2. aasta kodaniku valimine	1 1
meditsiin/tervishoid	1. arstide liidu üldkogu	2
julegeolek	1. kaitsekoostöö Rootsiga 2. koostöö USAga	1 3
politsei/krimi/kohtuotsused	1. teabeameti töötajate kohtuotsus 2. Värnik ja kohus	1 1
ehitus/elekter	1. uue superministeeriumi hanke võitja 2. Narva piiripunkti ehitus	2 1
õigus/justiits	1. naistevastane vägivald ja seadusandlus 2. õigusteadlaste arutelu	1 1
kunst	1. Ilon Wiklandi kunstikonkurss	1
põllumajandus/loodus/keskkond	1. peretalud pole konkurentsivõimelised 2. uued katlamajad	2 1
operatiivteated/ilmastikuolud	1. kaitseliidu õppused	1
pangandus	1. pangandusjärelevalve 2. laenude võtmises muudatused (Bigbank)	1 1
haridus	1. Eesti koolid ja lapsevanemate harimine	1
kinnisvara	1. Haapsalus uued krundid	1
film	1. PÖFF	1
euroopa liit	1. kodanikuühiskonna foorum	1
meedia/ajakirjandus	1. Postimees internetis tasuliseks	2
kirjandus	1. luulefestival	1
muusika	1. Norra rahvusoperis Eesti helilooja ooper	1
kokku		59

Kui jälgida päevade lõikes muudetud uudiste eetrisse minekut, siis ühel või kahel korral ühe sündmuse kohta muudetud uudised läksid eetrisse alati kõik samal päeval, välja arvatud üks

uudis (Eerik Niiles-Krossi reformierakonda kuulumise uudis), kus uudised sündmuse kohta läksid eetrisse kahel erineval järjestikusel päeval. Ka ühe sündmuse kohta kolmel korral muudetud uudised (kaitsekoostöö USAg) läksid eetrisse kõik samal päeval. Ühe sündmuse kohta viiel korral muudetud uudised jagunesid pikema perioodi peale, peapiiskopi valimise uudised jaotusid kahe päeva peale ja mandaatide jaotuse uudised kolme järjestikuse päeva peale (26.-28. november). Välisuudiste temaatiline jaotus (vt. Joonis 2) tehti peaaesjalikult riikide alusel.

Joonis 2: Muudetud välisuudiste teemad.

Välisuudistest veidi üle poolte kõikidel teemadel olnud uudistest muudeti. Võrreldes siseuudistega oli välisuudistes vähem teemasid, kus oli muudetud uudiseid. Muudetud uudiseid oli kõige rohkem Euroopa Liidu teema kohta, seejärel USA, Ukraina, aga ka Moldova kohta. Moldova kohta oli vaadeldaval nädalal palju uudiseid seetõttu, et seal olid parlamendivalimised. Kuigi naaberriikide Soome ja Venemaa kohta oli uudiseid ja ka muudetud uudiseid üsna palju, siis huvitav oli, et uudiseid näiteks lähiriikide Läti, Leedu, Rootsi kohta oli üldiselt väga vähe.

Euroopa Liidu teemal muudeti veidi üle poolte uudistest (18st uudisest 11), sarnaselt muudeti veidi üle poolte uudistest ka USAga seotud uudistest (15st 9). Veidi vähem kui pooltes uudistes tehti muudatusi Ukrainaga seotud uudistes (19st 8). Moldovaga seotud uudistest muudeti aga pea kõiki (8st 7 muudeti). Täpsema ülevaate saamiseks on tabelis 2 näidatud, missuguste konkreetsete sündmuste kohta olid uudised erinevate teemade all ja mitu korda ühe sündmuse kohta uudist muudeti.

Välisuudistes oli enamike teemade all üks sündmus, kolme teema all oli kaks erinevat sündmust. Üks teema oli selline, mille all oli kolm erinevat sündmust (Ukraina). Kõige rohkem erinevaid sündmusi oli Euroopa Liidu teema all, kus oli uudiseid viie erineva sündmuse kohta. Kui siseuudistes oli rohkem uudiseid, mida muudeti üks kuni kaks korda ja maksimaalseid muutmisi sündmuse kohta oli viis, siis välisuudiste hulgas oli ka selliseid uudiseid, mida muudeti rohkem kui viiel korral. Seitse sündmust olid sellised, mille kohta uudiseid muudeti ühel korral, kaheksa sündmust sellised, mille uudiseid muudeti kahel korral, viis sündmust sellised, mille uudiseid muudeti kolmel korral, üks sündmus oli selline, mille kohta uudiseid muudeti viiel korral, üks sündmus selline, mille kohta muudeti uudiseid kuuel korral (ülemraada uus koosseis ja esimene istung), üks sündmus, mille kohta muudeti uudiseid seitsmel korral (Moldova parlamendi valimised) ja üks sündmus, mille kohta uudiseid muudeti kaheksal korral (mustanahalise teismelise tulistamine Fergusonis).

Päevade lõikes ka välisuudistes üldiselt ühel või kahel korral ühe sündmuse kohta muudetud uudised läksid eetrisse samal päeval, välja arvatud üksikud korrad. Näiteks ühel korral muudetud Hongkongi protestijate uudis, kus esialgne uudis läks eetrisse ühel ja muudetud uudis järgmisel päeval. Nafta tootmise sündmuse ja sanktsioneeritute nimekirja lisamise sündmuse kohta oli

mõlmal kaks muudetud uudist, mis jagunesid päevade peale nii, et teine muudetud uudis läks eetrisse ülejäärgmisel päeval.

Tabel 2: Välisuudiste sündmuste loetelu ja muudetud uudiste arv ühe sündmuse kohta.

Teema	Sündmuste loetelu antud teema kohta	Mitu muudetud uudist sündmuse kohta oli
Ukraina	1. tulevahetus Ida-Ukrainas	1
	2. Petro Porošenko vestlus Vladimir Putiniga	1
	3. ülemraada uus koosseis ja esimene istung	6
Euroopa Liit	1. paavst Franciscuse kõne europarlamendis	2
	2. ELi investeerimisplaan majanduse kasvatamiseks	2
	3. Jean-Claude Junckeri umbusaldamine	2
	4. euroala riikide eelarved	3
	5. lisatud isikud sanktsioneeritute nimekirja	2
USA	1. USA kaitseminister astub tagasi	1
	2. mustanahalise teismelise tulistamine Fergusonis	8
Lähis-Ida	1. Iraani tuumarelvade arendamine	3
	2. Talibani tegevus Afganistanis	3
Soome	1. sooneutraalne abieluseadus	5
Aasia	1. Hongkongi protestijad	1
	2. Taiwani peaminister astub tagasi	1
Venemaa	1. majandussanktsioonid	3
Moldova	1. parlamendi valimised	7
Aafrika	1. Egiptuse endise presidendi Hosni Mubarak kohtuotsus	3
Šveits	1. rahvahääletus sisserände piiramise üle	2
Prantsusmaa	1. Mistrali üleandmine Venemaale	2
Suurbritannia	1. sisserände piiramine	2
Türgi	1. paavst Türgis	1
OPEC/nafta	1. nafta tootmine	2
Holland	1. linnugripp	1
kokku		64

Ühe sündmuse kohta kolm korda muudetud uudistega sündmuste hulgas oli nii uudiseid, kus kõik kolm muutmist toimusid ühe päeva jooksul kui ka uudiseid, mis jagunesid mitme päeva peale, näiteks Venemaa majandussanktsioonide kohta olnud kolm muudetud uudist olid eetris

vahemikus igauks eri päeval (24., 26. ja 29. november). Soome sooneutraalse abieluseadusega seotud uudised olid eetris nii, et kolm uudist läksid eetrisse 28. novembril ja kaks uudist 30. novembril. Ukraina ülemraada uue koosseisu uudise muudetud kuus uudist olid aga kõik eetris ühel päeval, 27. novembril. Moldova parlamendivalimiste seitse uudist olid eetris nii, et üks uudis 29. novembril ja ülejäänud kuus uudist 30. novembril. Kaheksal korral muudeti uudiseid USAs mustanahalise teiselise tulistamisega seotud uudise kohta, mille kohta uudised läksid eetrisse 25.-30. novembrini. Selle sündmus oli ka selline, mille kohta oli muudetud uudiseid kõige pikema perioodi peale.

3.1.2. Uudisteksti tüübid

Kõik 123 analüüsitud uudist jagunesid oma teksti tüübilt põhimõtteliselt kaheks. Antud peatükis selgitan, missugused olid need kaks tekstitüüpi.

Esiteks tekstid, kus esialgse ja muudetud uudise tekst oli sama. Sellised uudised tähendasid, et mingi osa uudise tekstist oli muudetud uudises üldjuhul (erandiks ümbersõnastamine, ümbertõstmine, millest kirjutan alapeatükis 3.2.7.) täpselt samasugune võrreldes esialgse uudisega.

Näide (uus lisatud tekst märgitud punasega):

Esialgne uudis: *Eesti kapitalil põhinev spetsiaalpank Bigbank soovib Eestis kasutusele võtta finantsreklaamide piiramise asemel Euroopas laialt levinud positiivse krediidi registri, mille abil saavad pangad hinnata inimeste reaalselt laenuvõimekust ning seeläbi parandada laenuvõimekuse kvaliteeti ning vähendada laenuhätta sattunud inimeste arvu. Registreeritud oleksid kõik eraisikute laenukohustused avalikud. „See, et hätta sattunud inimesed võtavad ühe laenu tasumiseks teisest pangast või kiirlaenufirmast uue, reeglina kallima laenu ning sukelduvad üha sügavamatesse probleemidesse on üldteada fakt,“ ütles Bigbank juhatuse esimees Kaido Saar. Paljusid selliseid inimesi aitaks finantsnõustamine ning laenuvõimekuse refinantseerimine, kuid teine pank ei tea laenaja tegelikke probleemi ning kodupank, kelleks on reeglina suur universaalpank, sellist infot jagada ei soovi. Nii juhtubki, et uus laen mitte ei lahenda probleemi, vaid lükkab selle plahvatumist edasi. Inimese laenukohustuste avalikustamine oleks päästerõngaks nii pankadele, inimestele endile kui ka ühiskonna üldisele laenuvõtmise moraalele.*

Muudetud uudis: *Eesti kapitalil põhinev spetsiaalpank Bigbank soovib Eestis kasutusele võtta finantsreklaamide piiramise asemel Euroopas laialt levinud positiivse krediidi registri, mille abil saavad pangad hinnata inimeste reaalselt laenuvõimekust **ja** seeläbi parandada laenuvõimekuse kvaliteeti, **samuti** vähendada laenuhätta sattunud inimeste arvu. Registreeritud oleks kõik eraisikute laenukohustused avalikud. „See, et hätta sattunud inimesed võtavad ühe laenu tasumiseks teisest pangast või kiirlaenufirmast uue, reeglina kallima laenu ning sukelduvad üha sügavamatesse probleemidesse on üldteada fakt,“ ütles Bigbanki juhatuse esimees Kaido Saar. Paljusid selliseid inimesi aitaks finantsnõustamine ning laenuvõimekuse refinantseerimine, kuid teine pank ei tea laenaja tegelikke probleemi ning kodupank, kelleks on reeglina suur universaalpank, sellist infot jagada ei soovi. Nii juhtubki, et uus laen mitte ei lahenda probleemi, vaid lükkab selle plahvatamist edasi. Inimese laenukohustuste avalikustamine oleks päästerõngaks nii pankadele, inimestele endile kui ka ühiskonna üldisele laenuvõtmise moraalele. **Ja Bigbanki hinnangul vaevlevad Eesti inimesed finantslaiskuse käes. Inimesed ei viitsi võtta alternatiivseid laenuvõtmise, laenuvõtmise***

maksavad seetõttu oluliselt kõrgemat intressi ning kaotavad väga palju raha. Vaid 11% inimestest küsib Emori uuringu andmetel väikelaenu puhul kodupanga kõrval alternatiivset pakkumist.

Teiseks tekstid, kus muudetud uudise kogu tekst oli põhimõtteliselt uus. Näide:

Esialgne uudis: *Eesti Arstide Liit peab täna üldkogu, kus arutatakse ka Eesti tervishoiu tulevikku. Riigikontroll teeb ettekande tervishoiu rahastamisest. Arstide Liidu presidendi Andres Korgi sõnul peegeldab riigikontrolli aastaaruanne tervishoiu küsimustes suures osas arstkonna seisukohti. Olukorra halvenemise peapõhjus on see, et poliitikud ei tee otsuseid tervishoiu korralduse ja rahastamise põhimõttelisteks muudatusteks. Üldkogul annab Andres Kork presidendi volitused üle Lembi Augile, kelle ametiaeg algab 1. jaanuaril 2015.*

Muudetud uudis: *Eesti Arstide Liit arutas täna üldkogul Tallinnas tervishoiu rahastamist ja tulevikku. Jätkab Kai Vare.*

Juba 2010. aastal Maailma Terviseorganisatsiooni, sotsiaalministeeriumi ja Eesti haigekassa koostöös valminud uurimuses toodi välja, et praeguse rahastamise juures ei suuda Eesti oma tervishoiu süsteemi üleval pidada. Uuringus anti ka hulk soovitusi, kuidas rahastamise jätkusuutlikkust tagada, aga seni on tehtud vaid kosmeetilisi muudatusi, nendib riigikontroll oma aastaaruandes. Eesti Arstide Liidu peasekretäri Katrin Rehema sõnul peegeldab riigikontrolli aruanne ka arstkonna arvamust. „Kõige suurema puudujäägina toodi välja see, et tervishoiu tegelikult on vaja teha põhimõttelisi muudatusi selleks, et süsteem oleks jätkusuutlik ka edaspidi, aga neid põhimõttelisi muudatusi ei ole poliitikud õigel ajal teinud. Muidugi saab neid teha ka nüüd juba, aga nüüd juba on ka paljude asjadega tegelikult hiljaks jäänud, et praegu me niiõelda kustutame tulekahjusid”. Arstide Liidu hinnangul oleks vaja laiemat arutelu ? ühiskonnas. Eelkõige tuleks üle vaadata rahastamisepõhimõtted. Rehema sõnul on kahju, et poliitikud pole tahtnud neli aastat tagasi tehtud soovitusi järgida. „Kõige olulisem soovitus on ikkagi see, et rahastada tervishoidu ainult tööjõumaksust, ehk siis nagu meil ravikindlustusmaks, mis on sotsiaalmaksu osa, sellest selgelt ei tule välja tulevikus ja tuleks leida lisavahendeid riigieelarvest. Võib-olla mõned kulud haigekassa rahastamise alt välja viia.” Rehema lisas, et muudatusi on vaja ka tervishoiu korralduses, aga oluline on lähtuda tervikust. „Meil kiputakse niiõelda arendama ja muutma süsteemi eri osa eraldi, vaadatakse perearstisüsteemi eraldi, vaadatakse kiirabi eraldi, eriarsti süsteemi eraldi, aga see kõik on tegelikult ikkagi üks tervik ja kõik muudatused ja lahendused peaksid kõiki neid osi koos vaatama. Kuigi arstid leiavad, et olukord lähed aina hullemaks, näitab sotsiaalministeeriumi ja haigekassa möödunud aastal avalikustatud uuring, et ligi 70% elanikest on tervishoiu korraldusega rahul. Ka arstiabi kättesaadavusega on rahul üle poole küsitletutest. Katrin Rehema. „Eesti arstiabi kvaliteediga ollakse tõesti rahul ja see teeb ainult rõõmu arstidele, aga millega kindlasti ei olda rahul, on seesama kättesaadavus ja ravijärjekordade pikkus ja see tegelikult võib valusalt kätte maksta tulevikus, sest paljud väikesed probleemid pika aja ootamise peale muutuvad suuremaks, meil on väga palju ravikindlustamata inimesi, kes saavadki ainult vältimatut arstiabi, meil on kõigile teada ja tuntud ja valus hambaravi probleem ja tõepoolest see, et arstid lahkuvad ja arstide koormus on suur, eks ka see annab siiski tunda inimeste diagnoosimisel ja ravimisel.”

Tabelis 3 on näidatud sama ja uue tekstiga uudiste arv ja jaotus sise- ja välisuudiste hulgas.

Tabel 3: Sama ja uue tekstiga uudiste jaotus.

	Siseuudis	Välisuudis	Kokku
sama tekstiga uudised	46	37	83
uue tekstiga uudised	13	27	40
kokku	59	64	123

67,5% analüüsitud uudistest olid sama tekstiga ja 32,5% uue tekstiga uudised. Siseriiklikest uudistest moodustasid sama tekstiga uudised 78% ja veidi üle viiendiku (22%) uue tekstiga uudised. Välisuudiste puhul oli uue tekstiga uudiste osakaal suurem (42,2%), välisuudistest sama tekstiga uudised moodustasid 57,8%.

Analüüsisin ka seda, kuidas toimusid teksti tüübi muutused (kas uudis oli sama tekstiga või uue tekstiga) uudiste muutmise kordade käigus. Ühel korral muudetud uudiste puhul oli nii välis- kui siseuudiste hulgas mõlemas üks uudis, mille muutmise käigus muutus teksti tüüp. 25 siseuudist 26st jäid muutmise käigus oma tekstilt samaks ja seitsmest välisuudisest kuus jäid oma tekstilt samaks. Kahel korral muudetud uudiste hulgas näitab teksti tüübi muutumist kordade kaupa tabel 4.

Tabel 4: Teksti tüübi muutumine kaks korda muudetud uudistes.

Sise	1. muutmine	2. muutmine
1	sama	sama
2	sama	sama
3	uus	uus
4	uus	sama
5	sama	sama
6	sama	sama
7	uus	sama
8	uus	uus
9	sama	uus
10	sama	uus
Välis		
1	uus	sama
2	sama	sama
3	sama	sama
4	sama	uus
5	sama	sama
6	sama	sama
7	uus	sama
8	sama	sama

18st kaks korda muudetud uudisest jäid esimesel muutmisel sama tekstiga 12 uudist ja teisel muutmisel 13 uudist. See tähendab, et mõlemal muutmisel rohkem kui pooled uudised jäid oma teksti tüübilt samaks. Esimesel muutmisel oli uue tekstiga uudiseid kuus ja teisel muutmisel viis. Pooled uudised (üheksa) kaks korda muudetud uudistest jäid mõlemal muutmisel tekstilt samaks. Teine pool kaks korda muudetud uudistest jagunes muutmiste mustrilt järgmiselt: neli uudist esimesel muutmisel uue tekstiga ja teisel muutmisel sama tekstiga, kolm uudist esimesel muutmisel sama tekstiga ja teisel muutmisel uue tekstiga, kaks uudist olid sellised, kus mõlemal muutmisel oli uudis uue tekstiga. Teksti tüüp kui selline jäi mõlemal korral samaks 11st uudisest 18s, st 61,1% kahel korral muudetud uudistest uudiste teksti tüüp ei muutunud. Tabel 5 näitab teksti tüübi muutumist kolmel korral muudetud uudistes.

Tabel 5: Teksti tüübi muutumine kolm korda muudetud uudistes.

Sise	1. muutmine	2. muutmine	3. muutmine
1	sama	sama	sama
Välis			
1	sama	uus	sama
2	uus	uus	uus
3	sama	uus	sama
4	uus	sama	uus
5	uus	uus	uus

Kuuest kolmel korral muudetud uudisest esimesel muutmisel jäid pooled uudised sama tekstiga ja pooled uudised olid uue tekstiga. Teisel muutmisel olid neli uudist uue tekstiga ja kaks sama tekstiga. Kolmandal muutmisel olid jälle pooled uudised sama ja pooled uue tekstiga.

Siseuudistest oli kolmel korral muudetud uudiseid üks ja iga muutmise korral jäi uudis oma tekstilt samaks. Välisuudise viiest kolmel korral muudetud uudisest kahes uudises oli igal muutmisel uudises uus tekst, kahes uudises esimesel korral jäi tekst samaks, teisel korral muutus sõnastuselt uueks ja kolmandal muutmisel jäi tekst jälle sõnastuselt samaks. Ühes uudises muutus tekst esimesel korral sõnastuselt uueks, teisel korral jäi samaks ja kolmandal korral muutus uuesti sõnastuselt samaks.

Tabel 6 näitab, kuidas muutusid teksti tüübilt uudised, mida muudeti viis ja rohkem korda. Siseuudistes oli kaks viiel korral muudetud uudist ja mõlemal korral oli teksti muutmise muster sama, igal muutmisel teksti tüüp vahetus. Välisuudistest oli viis kuni kaheksa korda muudetud uudiseid kõiki üks.

Tabel 6: Teksti tüübi muutumine viis ja rohkem korda muudetud uudistes.

Sise	1. muutmine	2. muutmine	3. muutmine	4. muutmine	5. muutmine	6. muutmine	7. muutmine	8. muutmine
1 (5 k.)	sama	uus	sama	uus	sama			
2 (5 k.)	sama	uus	sama	uus	sama			
Välis								
1 (5 k.)	uus	uus	sama	uus	uus			
2 (6 k.)	sama	sama	uus	sama	uus	sama		
3 (7 k.)	uus	uus	sama	uus	uus	sama	sama	
4 (8 k.)	sama	uus	sama	sama	uus	sama	sama	uus

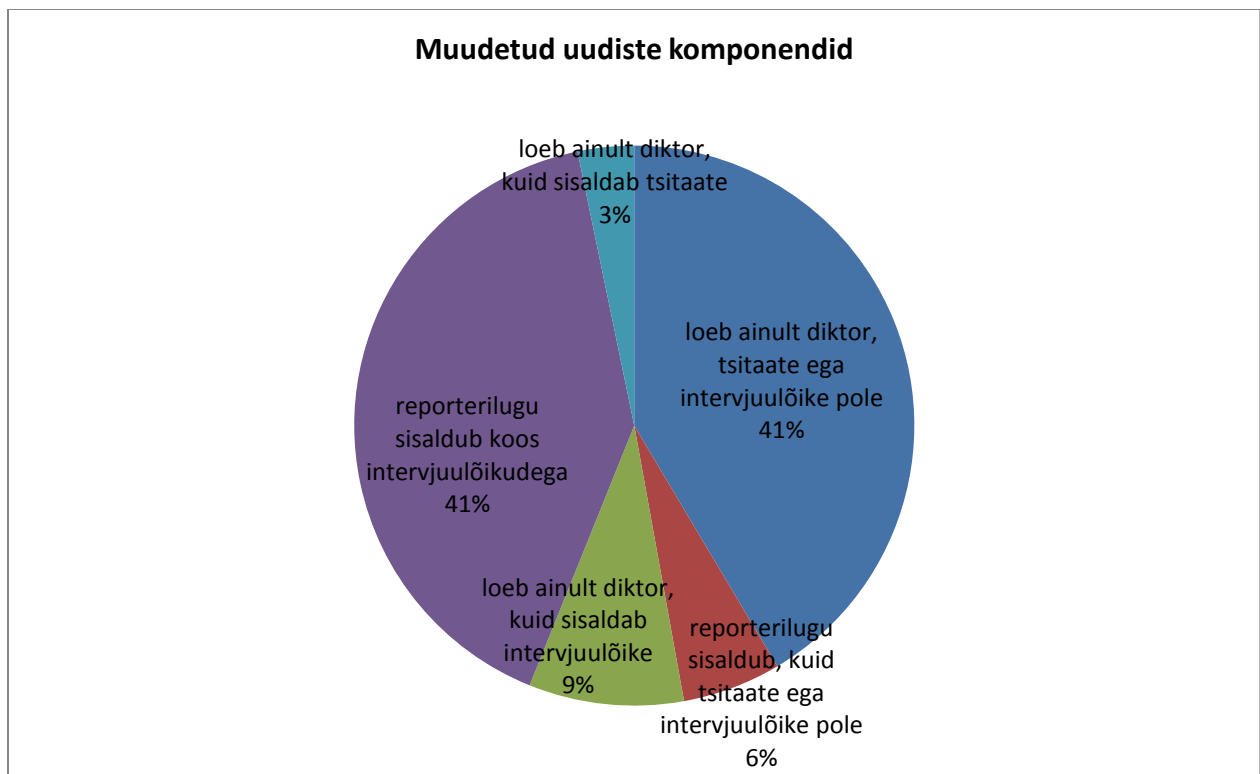
Esimesel muutmisel oli sama tekstiga uudiseid kuuest viis ja rohkem korda muudetud uudistest neli, kahes uudises oli esimesel muutmisel tekst uue sõnastusega. Teisel muutmisel kuuest uudisest viies uudises uus tekst ja üks jäi sama tekstiga. Kolmandal muutmisel viis teksti jäid sama tekstiga ja üks uudis oli uue tekstiga. Neljandal ja viiendal muutmisel oli neljas uudises uus tekst ja kahes uudises sama tekst. Kuuendal muutmisel oli kõigis kolmes uudises tekst sama, seitsmendal muutmisel oli mõlemas uudises tekst sama ja kaheksandal muutmisel oli tekst uue sõnastusega.

3.1.3. Uudiste komponendid

Uudiseid analüüsisin ka uudises sisalduvate komponentide alusel ehk mida uudis sisaldab. Jaotus oli järgmine:

- uudised, mida luges ainult diktor ja mis ei sisaldanud intervjuulõike ega ka tsitaate allikatelt (mida luges diktor).
- uudised, milles lisaks diktori tekstile sisaldus reporterilugu, kuid uudis ei sisaldanud intervjuulõike ega tsitaate (diktori või reporteri poolt loetavaid).
- uudised, mida luges ainult diktor, aga mis sisaldasid intervjuulõike.
- uudised, milles sisaldus lisaks diktori tekstile reporterilugu ja mis sisaldas intervjuulõike, uudis ei sisaldanud diktori ega reporteri poolt loetavaid tsitaate.
- uudised, mida luges ainult diktor, kuid mis sisaldasid tema poolt loetavaid allika tsitaate.
- uudised, kus lisaks diktori tekstile sisaldus reporterilugu, ei sisaldanud intervjuulõike, kuid sisaldas reporteri poolt loetavaid tsitaate.

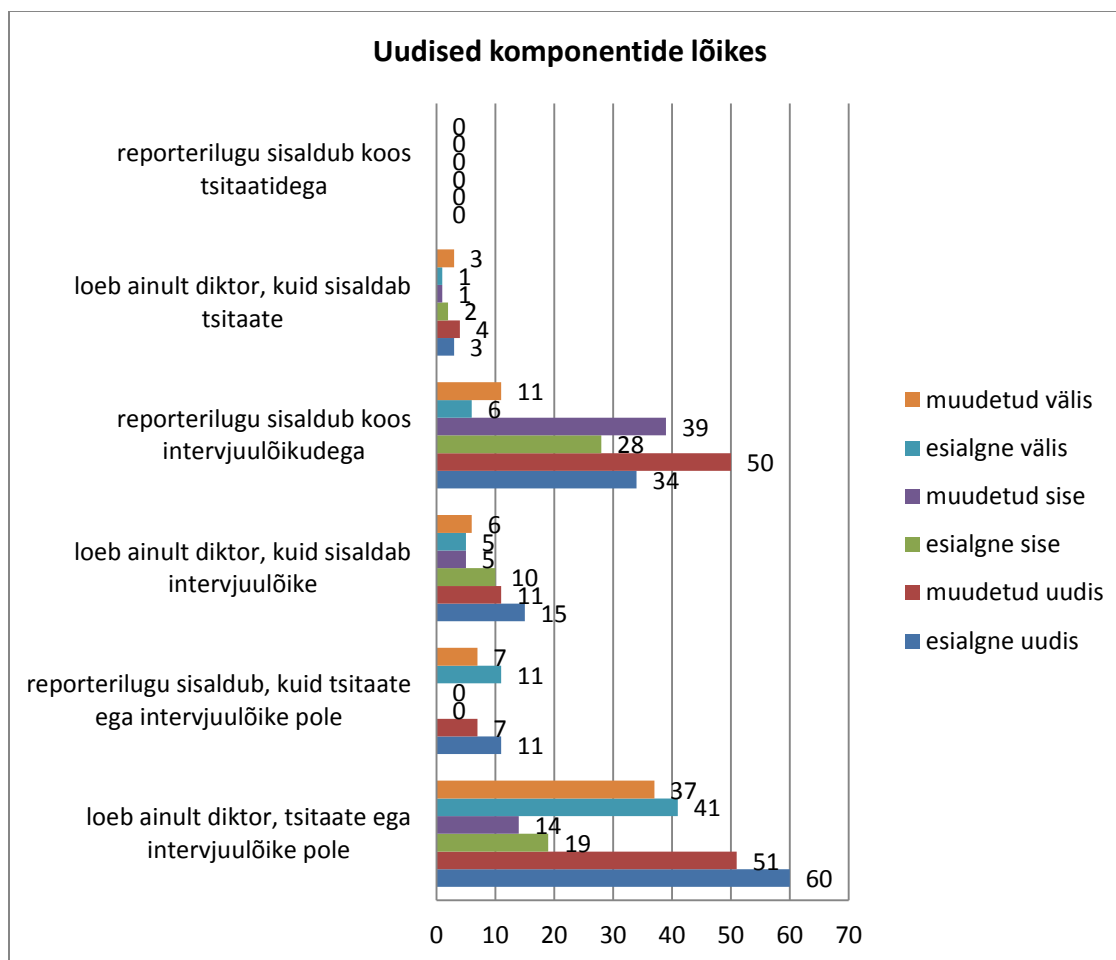
Joonisel 3 on näidatud muudetud uudiste komponentide jaotus. Esialgne ja muudetud uudis näitavad muudetud uudiseid kokku (123), „esialgne sise“ ja „muudetud sise“ näitavad siseuudiste jaotust (59) ja „esialgne välis“ ja „muudetud välis“ näitavad välisuudiste jaotust (64). Märgin, et „esialgset uudist“ on kasutatud võrdluse tekitamiseks, et näidata toimunud muudatust muudetud uudistes. Esialgsed uudised ei olnud valimis.

Joonis 3: Muudetud uudiste komponentide jaotus.

Võrdselt jagunesid reporterilood, mis sisaldasid intervjuulõike ja ainult diktori poolt loetud uudised (ei sisaldanud tsitaate ega intervjuulõike), mõlemad moodustasid 41% kõikidest muudetud uudistest. 9% oli uudiseid, mida loeb ainult diktor, kuid mis sisaldasid intervjuulõike, 6% uudiseid, kus reporterilugu sisaldus, kuid polnud tsitaate ega intervjuulõike, 3% uudistest luges ainult diktor, kuid mis sisaldasid tsitaate.

Tekitamaks võrdlust ja näitamaks muutust muudetud uudistes, on joonisel 4 näidatud uudiste komponentide jaotus sise- ja välisuudistes esialgsete (ei olnud valimis) ja muudetud uudiste lõikes. „Esialgne“ ja „muudetud uudis“ näitavad muudetud uudiseid kokku (123), „esialgne sise“ ja „muudetud sise“ näitavad siseuudiste jaotust (59) ja „esialgne välis“ ja „muudetud välis“ näitavad välisuudiste jaotust (64).

Joonis 4: Uudiste komponentide jaotus sise- ja välisuudistes, esialgne ja muudetud uudis.

Kui jagada uudised „esialgseks” ja „muudetud uudisteks”, siis kokku kõikide uudiste põhjal võib öelda, et vähenes nende uudiste arv, mida luges diktor ja nende uudiste arv, mis küll sisaldasid reporterilugu, kuid ei sisaldanud tsitaate ega intervjuulõike. Suurenes aga nende uudiste arv, kus sisaldus reporterilugu koos intervjuulõikudega. Kui esialgsetes uudistes oli 34 sellist uudist, siis muudetud uudistes oli 50 reporterilugu koos intervjuulõikudega sisaldavat uudist. Kõige rohkem vähenes uudiste arv, mida luges ainult diktor ja mis ei sisaldanud tsitaate ega intervjuulõike.

Siseuudistes kui ka välisuudistes eraldi vaadelduna toimusid sama tendentsiga muudatused ehk et vähenes diktori poolt loetavate uudiste arv ja suurenes reporterilugu sisaldavate uudiste arv. Muudetud uudistest reporterilugu koos intervjuulõikudega sisalduvaid lugusid siseuudiste seas oli 39, so 31,7% kõikidest muudetud uudistest (123). Välisuudiste seas aga ainult 11, mis on 8,9% kõikidest uudistest. Välisuudiste hulgas oli kõige rohkem neid uudiseid, mida luges ainult

diktor ja mis ei sisaldanud tsitaate ega intervjuulõike (37 uudist, so 30,1% kõikidest uudistest). Siseuudistes oli kõige rohkem uudiseid, mis sisaldasid reporterilugu koos intervjuulõiguga (39, so 31,7%).

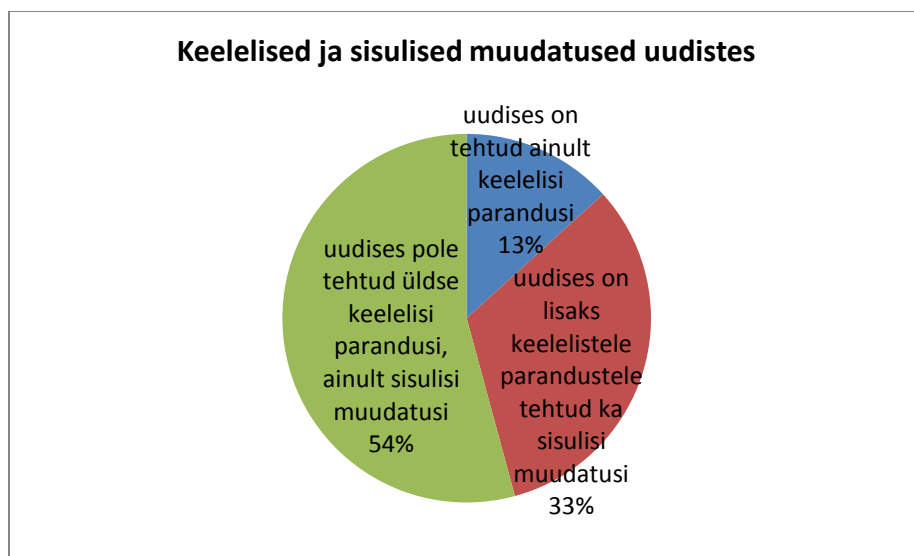
3.2. Muudatuste viisid

Iga 123 uudise kohta märkisin, mil viisil uudises muudatusi tehti. Iga muudatuse viisi juures analüüsisin eraldi sama tekstiga ja uue sõnastusega muudetud uudiseid, sest oma olemuselt olid need erinevad. Kuigi analüüsikategooriad olid mõlema tekstiga uudiste puhul samad, siis üldistuse tegemiseks oli vajalik sama ja uue sõnastusega tekstide puhul rakendada erinevaid põhimõtteid. Sama sõnastusega tekstides sai alati selgelt välja tuua, kas midagi lisati juurde või eemaldati. Uue sõnastusega tekstide analüüsimisel lähtusin põhimõttest, et kogu esialgses uudises olnud tekst tinglikult eemaldati ja asendati uue tekstiga ehk uue sõnastusega tekst tähendas alati juurde lisamist. Muudatuste viiside analüüsimisel oli ka juhtumeid, kus ühte või teist kategooriat ei saanud uue sõnastusega tekstide puhul täielikult rakendada (need erandid on nimetatud konkreetsete peatükkide juures).

Täpsemalt selgitan kõiki uudiste muudatuse viise koos kodeerimise tulemustega alljärgnevates alapeatükkides.

3.2.1. Keelelised parandused

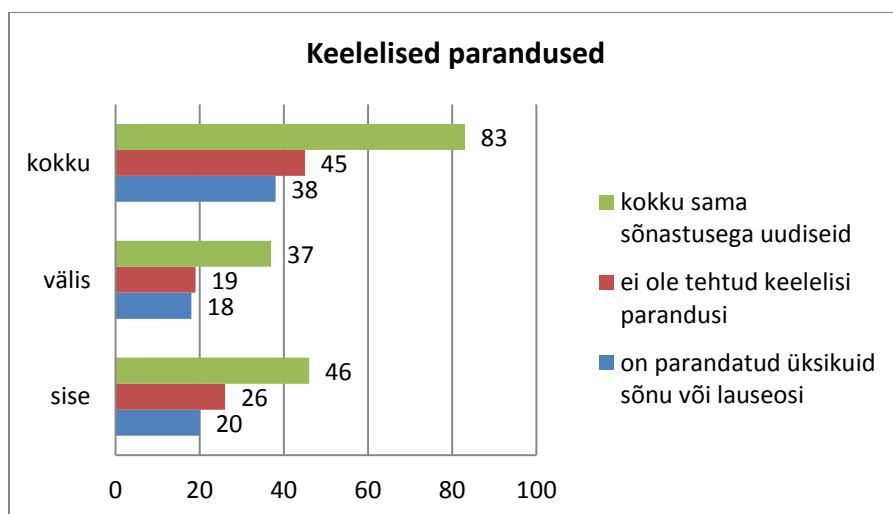
Iga uudise kohta märkisin, kas uudises tehti keelelisi parandusi või mitte. Keelelisteks parandusteks lugesin sellised parandused, mis olid näiteks üksikute sõnade korrigeerimine, täpsustamine, lauseehituse muutmine sõnastuselt arusaadavamaks. Keeleliste paranduste esinemist sai märkida vaid sama sõnastusega uudiste puhul, sest kui uudis oli sõnastuselt uus, siis polnud võimalik keelelisi parandusi määratleda. Uudised, kus tehti ainult keelelisi parandusi, ei saanud kuuluda ühegi teise analüüsitud kategooria alla. Arvestades maha uue sõnastusega uudised, mida oli 40, saadi keelelisi parandusi teha ülejäänud 83 sama sõnastusega uudises. Keeleliste ja sisuliste muudatuste jaotus sama sõnastusega uudistes on näidatud joonisel 5.

Joonis 5: Keeleliste ja sisuliste muudatuste jaotus muudetud uudistes.

83st uudisest 11s uudises (13%) tehti ainult keelelisi parandusi. 27s uudises (33%) tehti lisaks keelelistele parandustele ka sisulisi muudatusi, see tähendab siis muudatusi, mida analüüsisin erinevate kategooriate lõikes. 45s uudises (54%) ei tehtud üldse keelelisi parandusi, tehti ainult sisulisi muudatusi. Seega kokku tehti sisulisi muudatusi sama sõnastusega 87% uudistest.

Nii sise- kui välisuudistes tehti sama sõnastusega uudiste puhul keelelisi parandusi üsna võrdselt mõlemas ligi pooltes uudistes: siseuudistes 43,5% uudistes ja välisuudistes 48,6%. Keelelised parandused sise- ja välisuudistes on näidatud joonisel 6.

Joonis 6: Keelelised parandused sise- ja välisuudistes.

Alljärgnevalt on toodud näiteid keelelistest parandustest uudistes. Parandatud kohad on märgitud punasega. Sulgudes on märgitud, kas tegemist on sise- või välisuudisega.

Esialgne uudis (sise): ...käsuliini pidi õhuväeülemalt Jaak Tarienilt kaitseväge juhatajale Riho Terrasele ja seejärel kaitseminister Sven Mikserile jõudnud soov saab Mikserilt eitava vastuse. Minister kirjutab, et tema juhiskaitsevägele on mitte lubada ühelgi erakonnal kaitseväge territooriumil või taristut kasutades oma valimisreklaame valmistada...

Muudetud uudis (sise): ...käsuliini pidi õhuväeülemalt Jaak Tarienilt kaitseväge juhatajale Riho Terrasele ja seejärel kaitseminister Sven Mikserini jõudnud soov sai Mikserilt eitava vastuse. Minister kirjutas, et tema juhiskaitsevägele on mitte lubada ühelgi erakonnal kaitseväge territooriumil või taristut kasutades oma valimisreklaame teha...

Esialgne uudis (sise): ...mille abil saavad pangad hinnata inimeste reaalselt laenuvõimekust ning seeläbi parandada laenupakkumise kvaliteeti ning vähendada laenuhätta sattunud inimeste arvu. ... Nii juhtubki, et uus laen mitte ei lahenda probleemi, vaid lükkab selle plahvatumist edasi. ...

Muudetud uudis (sise): ...mille abil saavad pangad hinnata inimeste reaalselt laenuvõimekust ja seeläbi parandada laenupakkumise kvaliteeti, samuti vähendada laenuhätta sattunud inimeste arvu. ... Nii juhtubki, et uus laen mitte ei lahenda probleemi, vaid lükkab selle plahvatamist edasi. ...

Esialgne uudis (välis): USA politsei on vahistanud õöl vastu tänast Missouri osariigis Fergusoni linnas puhkenud rahutustes 61 inimest. Vägivaldsed rahutused, mis on tõsisemad kui augustis, vallandas kohtuotsus mitte esitada süüdistust mustanahalise nooruki tapnud politseinikule. Põlema on süüdatud mitmed ärihooned ning kostnud on sadu laske, väidetavalt tulistasid meeleavaldajad politseinikke ning loopisid neid kividega. Rahvahulk süütas ka politseiautosid ning rüüstas poode. Teateid hukkunutest pole. Korra taastamiseks on Missouri kuberner Fergusoni saatnud täiendavaid rahvuskardi üksusi. ...

Muudetud uudis (välis): USA politsei on vahistanud õöl vastu tänast Missouri osariigis Fergusoni linnas puhkenud rahutustes 61 inimest. Vägivaldsed rahutused, mis on tõsisemad kui augustis, vallandas kohtuotsus mitte esitada süüdistust mustanahalise nooruki tapnud politseinikule. Põlema on süüdatud mitmed ärihooned ja kostnud on sadu laske. Väidetavalt tulistasid meeleavaldajad politseinikke ja loopisid neid kividega. Rahvahulk süütas ka politseiautosid ja rüüstas poode. Teateid hukkunutest ei ole. Korra taastamiseks on Missouri kuberner Fergusoni saatnud täiendavad rahvuskardi üksused. ...

Täpsuse huvides jätan edasisest analüüsist välja uudised, kus tehti vaid keelelisi parandusi. Võttes maha 123st muudetud uudisest uudised, mis sisaldasid vaid keelelisi parandusi, analüüsin edasises töös 112 uudist (neist 52 sise- ja 60 välisuudised), kus tehti vaid sisulisi muudatusi või keelelisi ja sisulisi muudatusi koos.

Edaspidises analüüsis on kõik kvantitatiivse analüüsi illustreerivad tekstinäited nende suure mahu tõttu pandud lisadesse. Juhin tähelepanu, et kontentanalüüsi uudistekstide näidetes ei ole kõikidel juhtudel esitatud uudise täisteksti, vaid iga näite puhul on esitatud teksti sellises mahus, et näidata toimunud muudatust. Analüüsitud siseuudiste täistekstid on lisas 1 ja välisuudiste täistekstid lisas 2.

3.2.2. Olemasoleva tsitaadi täiendamine ja lühendamine

Sellesse kategooriasse märkisin kõik sellised uudised, milles sisalduvaid tsitaate kas täiendati või lühendati. Siin mõtlesin selliseid tsitaate, kus konkreetset allika poolt öeldud lauset pikendati või tehti tema poolt öeldud lause lühemaks ehk eemaldati teksti. Lisaks lugesin sellesse kategooriasse sellised juhud, kus oli tegemist mitte konkreetse lause pikendamise või lühendamisega, vaid ka ühe tervikmõtte pikendamise või lühendamisega. Kategooriasse ei kuulunud uudised, kus üks allikas ütles mitu erinevat mõtet ja näiteks üks mõte ühe tsitaadina eemaldati. Selline juhtum märgiti eraldi kategooria alla.

Tsitaadi täiendamist/lühendamist sai märkida vaid sama tekstiga uudiste puhul, sest uue tekstiga uudistes oli juba hoopis uus tekst, seega polnud siin võimalik seda hinnata. Sama tekstiga uudiste tsitaatide lühendamine/täiendamine on näidatud tabelis 7.

Tabel 7: Olemasoleva tsitaadi täiendamine/lühendamine.

Olemasolev tsitaat				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
täiendatud olemasoleva allika tsitaati või tsitaate	5	4	1	4	1	0	0
lühendatud olemasoleva allika või allikate tsitaati või tsitaate	15	15	0	15	0	0	0
täiendatud kui ka lühendatud allika tsitaati või tsitaate	1	1	0	1	0	0	0

Sama sõnastusega 72st uudistest ligi kolmandik ehk 29,2% sisaldasid tsitaadi täiendamist/lühendamist. Tsitaate täiendati 72st uudisest viies uudises (6,9% sama sõnastusega uudistest) ja lühendati 15s uudises (20,8% sama sõnastusega uudistest). Kõik lühendamised tehti siseuudistes, milles tsitaate lühendati 28,8% siseuudistest. Uudiseid, kus muutmise käigus nii täiendati kui lühendati allika tsitaati/tsitaate, oli vaid üks.

Pea kõik tsitaadi täiendamised/lühendamised tehti uudistes, mis sisaldasid reporterilugu koos intervjuulõikudega, välja arvatud üks uudis, kus täiendati tsitaati uudises, kus uudist luges vaid saatejuht, kuid sisaldas intervjuulõiku. Kui võrrelda esialgse uudise ja muudetud uudise komponente, siis 20st uudisest, kus lühendati või täiendati tsitaati, muutus uudise üleshitus üheksas uudises ainult diktori poolt loetavast uudisest või diktori poolt loetavast uudisest, mis sisaldas intervjuulõike, reporterilugu sisaldavaks uudiseks. Uudistekstide näited on toodud lisas 6.

3.2.3. Esialgses uudises olnud allika tsitaat

Siia kuulusid kõik sellised uudised, kuhu lisati uus tsitaat juba esialgses uudises olnud allikalt ja uudised, kus eemaldati tsitaat esialgses uudises olnud allikalt. Eemaldada või lisada võidi ka mitu mõtet/tsitaati samalt allikalt. Samuti võis eemaldamise puhul osa selle sama allika tsitaate alles jääda. Sama sõnastusega tekstides sai selgelt välja tuua, kas on lisatud ja/või eemaldatud esialgses uudises olnud allika tsitaat/tsitaadid. Uue sõnastusega uudistes esialgses uudises olnud allika tsitaadi teksti eemaldamine tähendas, et iga kord, kui võrreldes esialgse uudisega oli järgmine uudis sama sündmuse kohta uue tekstiga, siis kõik esialgses uudises olnud, sh allika tsitaadid, lugesin eemaldatuks. See tähendas, et uue sõnastusega uudiste puhul ei saanudki olla uudiseid, kus esines puhtalt ainult esialgse allika tsitaadi juurde lisamist, sest alati oli enne midagi eemaldatud. Küll aga uudistesse, kust tsitaat eemaldati, võis tulla juurde tsitaate täiesti uutelt allikatelt, seda jälgiti eraldi kategooria all. Samuti võis peale tsitaate sisaldunud uudist järgneda uue sõnastusega uudis, mis ei sisaldanud üldse tsitaate. Esialgses uudises olnud allikalt uue tsitaadi lisamine/eemaldamine on näidatud tabelis 8.

Tabel 8: Esialgses uudises olnud allikalt uue tsitaadi lisamine või tsitaadi eemaldamine.

Esialgses uudises olnud allika tsitaat				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatud tsitaat või tsitaadid esialgses uudises olnud allikalt või allikatelt	6	6	0	6	0	0	0
eemaldatud esialgses uudises olnud allika tsitaat või allikate tsitaadid	18	11	7	8	2	3	5
lisatud kui ka eemaldatud tsitaat või tsitaadid esialgses uudises olnud allikalt või allikatelt	4	1	3	0	2	1	1

Esialgses uudises olnud allika või allikate tsitaatide eemaldamist kasutati rohkem kui tsitaatide lisamist, 112st uudisest 28s uudises (25% kõikidest uudistest). Sama sõnastusega uudistes eemaldati esialgses uudises olnud allika tsitaate rohkem sise- kui välisuudistes (siseuudistes 11, välisuudistes 7, vastavalt 9,8% ja 6,25% kõikidest uudistest). Siseuudistes eemaldati allika tsitaate 21,2% uudistest, välisuudistes 11,7% uudistest. Kõik juurde lisatud tsitaadid (kuus) olid siseuudistes. Kõige vähem oli uudiseid, kuhu nii lisati esialgses allikas olnud allikalt uus tsitaat kui kust ka eemaldati esialgses uudises olnud allika tsitaat (neli). Sama ja uue sõnastusega uudiste võrdluses sama sõnastusega siseuudistes oli rohkem uudiseid, kust eemaldati esialgses uudises olnud allika tsitaat/tsitaadid. Uue sõnastusega uudised, kust esialgne tsitaat eemaldati,

olid kõik sellised uudised, mida muudeti kaks või rohkem korda. Uue sõnastusega uudistest, kust eemaldati tsitaat, said viis uudist kaheksast pärast tsitaadi eemaldamist uudisteks, mida luges ainult saatejuht, so ei sisaldanud tsitaate. Kuus siseuudist, kuhu lisati juurde tsitaat esialgses uudises olnud allikalt, olid kõik reporterilugu sisaldavad uudised ja viis uudist kuuest olid uudised, mida muudeti ühel korral. Uudistekstide näited on toodud lisas 7.

3.2.4. Lisatud tsitaat uult allikalt

Sama sõnastusega uudiste puhul kuulusid antud kategooriasse kõik sellised uudised, kuhu lisati tsitaate uutelt allikatelt ehk allikatelt, keda esialgses uudises esindatud ei olnud. Esialgne uudis võis olla ka selline, mis üldse allika tsitaate ei sisaldanudki. Uue sõnastusega uudistes tähendas see kategooria, et kas esialgses uudises polnud üldse tsitaati või esialgses uudises olnud tsitaadid eemaldati (uue teksti tulekuga loeti esialgse uudise tekst eemaldatuks) ja seal sisaldasid täiesti uute allikate tsitaadid ja mitte tsitaadid allikatelt, mis võisid olla olemas ka juba esialgses uudises. Nii uue kui sama sõnastusega uudiste puhul polnud oluline, kas tsitaadi luges ette diktorigi, reporter või ütles seda allikas ise intervjuulõigis. Tabel 9 näitab uue tsitaadi lisamisi.

Tabel 9: Tsitaadi lisamine uult allikalt.

Tsitaadi lisamine uult allikalt				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatud tsitaat või tsitaadid ühelt uult allikalt	15	6	9	2	3	4	6
lisatud tsitaat või tsitaadid kahelt või enamalt uult allikalt	13	10	3	5	2	5	1

Kokku lisati tsitaate 28sse uudisesse ehk 25% sisuliselt muudetud uudisesse (kokku 112). Veidi rohkem oli uudiseid, kuhu lisati üks tsitaat ühelt uult allikalt (15), 13 uudist olid sellised, kuhu lisati tsitaat/tsitaadid kahelt uult allikalt. Siseuudistest lisati tsitaate 16s uudisesse 52st ehk 30,1% siseuudistesse ja välisuudistest 12sse uudisesse 60st ehk 20% välisuudistesse lisati tsitaat uult allikalt. Siseuudiste hulgas oli rohkem selliseid uudiseid, kuhu lisati tsitaate kahelt või enamalt allikalt. Uudiseid, kuhu lisati tsitaat ühelt uult allikalt oli rohkem jällegi välisuudiste hulgas.

13st uudisest, kuhu lisati kahe või enama allika tsitaat, oli esialgselt reporterilugu koos intervjuulõikudega sisaldav uudis ainult üks uudis. Uudised, kuhu lisati kaks või rohkem uue

allika tsitaati, olid kõik sellistest sündmustest, mille kohta uudiseid muudeti kaks või rohkem korda.

Uue sõnastusega uudiste puhul oli rohkem selliseid uudiseid, kuhu lisati tsitaat ühelt uuel allikalt kui sama sõnastusega uudistes (vastavalt 10 ja 5). Uue sõnastusega uudiseid kokku oli 40, st et 25% uue sõnastusega uudistesse lisati tsitaat ühelt uuel allikalt. Sama sõnastusega uudiseid oli kokku 72, ühe uue allika tsitaat lisati vaid 6,9% sama sõnastusega uudistesse.

Uue sõnastusega uudistest ühe uue allika tsitaadi saanud uudistest esialgselt olid kümnest kaheksa kõik ainult diktori poolt loetavad ehk ei sisaldanud üldse tsitaate. Muutmise käigus said kaheksast uudisest vaid kolm reporterilugu intervjuulõikudega sisaldavateks uudisteks, ülejäänud uudised jäid diktori loetavaks, kuid lisati kas intervjuulõik või tsitaat. Vaid üks uudis uue allika tsitaadiga täiendatud uue sõnastusega uudistest oli sellise sündmuse kohta, mille kohta uudist muudeti ühel korral, ülejäänud üheksa olid sündmuse kohta, mille kohta uudiseid muudeti kahel või enamal korral. Uue sõnastusega uudiste puhul kahe uue allika tsitaadiga uudised olid enamuses uudised, mida muudeti kaks või enam korda (5 uudist 6st). Sama sõnastusega seitsmest uudisest, kuhu lisati kahe või enama uue allika tsitaat, olid kõik uudised sellised, mille sündmuse kohta uudiseid muudeti kaks või enam korda. Uudistekstide näited on toodud lisas 8.

3.2.5. Sõnad, laused, lõigud diktori tekstis

Selles alapeatükis käsitleti kahte eraldi analüüsitud alamkategoriat koos: üks neist on üksikute sõnade/lausetate lisamine diktori teksti või eemaldamine diktori tekstist, teine on lõikude lisamine või eemaldamine diktori tekstist.

Eesmärk oli märgata, mil viisil muudetakse diktori teksti, kas lisatakse/eemaldatakse pigem rohkem teksti (pikem lõik või mitu lõiku) või lisatakse/eemaldatakse rohkem diktori teksti üksikuid sõnu, üksikuid lauseid. Diktori teksti sõnade/lausetate/lõikude lisamine tähendas seda, et selles tekstis ei sisaldunud ühegi allika tsitaati ega ka reporteri lugu sisalduvates uudistes olevat reporteri teksti. Siia alla märkisin vaid sellised uudised, kuhu lisati uudistelugeja ehk diktori teksti.

Eesmärk oli just näha, et kas pigem lisatakse pikemaid tekste või ainult lühemaid täpsustusi. Samas võis ühes uudises korraga esineda nii lõigu lisamist kui ka üksikute sõnade/lausetate

lisamist. Lõiguks lugesin üldjuhul sellised lisamised, kus tegu oli uue mõtte lisamisega ja kus oli üldjuhul kolm või rohkem lauset. Tabel 10 võtab kokku diktori teksti lisamise ja eemaldamise uudistekstidest.

Tabel 10: Diktori teksti muutmine uudistes.

Üksikud sõnad/laused diktori tekstis				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatud sõnu/üksikuid lauseid diktori teksti	23	13	10	7	7	6	3
eemaldatud sõnu/üksikuid lauseid diktori tekstist	18	9	9	6	4	3	5
lisatud kui ka eemaldatud üksikuid sõnu/lauseid diktori tekstist	23	12	11	11	11	1	0
Tekstilõik diktori tekstis							
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatud uus tekstilõik või lõigud diktori teksti	14	6	8	3	4	3	4
eemaldatud tekstilõik või lõigud diktori tekstist	12	7	5	1	2	6	3
lisatud kui ka eemaldatud tekstilõik või lõigud diktori tekstist	26	4	22	1	2	3	20

Üksikute sõnadega/lausetega seotud muudatusi kokku tehti 64s uudises 112st, so 57,1% uudistes. Üksikute sõnadega seotud muudatusi tehti veidi enam siseuudistes (30,4% kõikidest uudistest), välisuudistes tehtud sõnade muudatused hõlmasid 26,8% kõikidest uudistest. Siseuudistest aga tehti sõnade muudatusi 65,4% ja välisuudistest 50%. Rohkem tehti üksikute sõnade/lausetega seotud muudatusi sama sõnastusega uudistes. Sama sõnastusega uudistest kõige rohkem oli uudiseid, kus nii lisati sõnu/lauseid, kui eemaldati neid (nii sise- kui välisuudiseid 11). Üksikute sõnade/lausete puhul esines rohkem lisamist kui ka lisamist ja eemaldamist (mõlemat tehti 23s uudises), vähem eemaldamist (18 uudist).

Tekstilõikudega seotud muudatusi tehti 52s uudises ehk 46,4%. Siseuudistes tehti tekstilõiguga seotud muudatusi 15,2% kõikidest uudistest ja välisuudistes kõikidest uudistest poole rohkem, 31,3% uudistes. Kõikidest siseuudistest tehti tekstilõiguga seotud muudatusi 32,7% ja kõikidest välisuudistest 58,3%. Rohkem tehti tekstilõiguga seotud muudatusi uue sõnastusega uudistes. Uue sõnastusega uudistes oli kõige enam uudiseid, kus nii lisati tekstilõik diktori teksti kui ka eemaldati see (kokku 23, 3 siseuudist ja 20 välisuudist). Tekstilõikude puhul esines kõige enam nii lisamist kui eemaldamist ühes uudises (26 uudist), vähem ainult lisamist (14) ja ainult eemaldamist (12).

Rohkem esines üksikute sõnade/lausete lisamist/eemaldamist kui lõigu või lõikude lisamist/eemaldamist.

Sama sõnastusega uudistest, kuhu lisati üksikuid sõnu/lauseid, 14st uudisest 11 olid sellised uudised, mille sündmust kajastavaid uudiseid muudeti kaks või rohkem korda. Uudistekstide näited on toodud lisas 9.

3.2.6. Sõnad, laused, lõigud reporteri tekstis

Selles alapeatükis käsitleti kahte eraldi analüüsitud alamkategoriat koos: üks neist on üksikute sõnade/lausete lisamine reporteri teksti või eemaldamine reporteri tekstist, teine lõikude lisamine reporteri teksti või eemaldamine reporteri tekstist. Kusjuures selles kategoorias ei olnud oluline, kas esialgne uudis on reporterilugu sisaldav uudise või mitte. Oluline oli, et kas lisati või eemaldati reporteri teksti – uudis võis muutmise käigus saada reporterilooks või olla seda juba eelnevalt. Samuti võis uudis saada pärast reporteri teksti eemaldamist ainult diktori poolt loetavaks uudiseks. Selliseid uudiseid, mis sisaldasid kas esialgses uudises või muudetud uudises reporteri teksti, oli esialgses ja muudetud uudiste peale kokku 59. Eesmärk oli jälgida, mil viisil reporteri teksti enam muudeti, kas lisati/eemaldati rohkem (lõik, lõigud) materjali või pigem vähem (sõnad, üksikud laused). Ühes uudises võis korraga esineda nii lõigu lisamist kui ka sõnade, lausete lisamist/eemaldamist. Reporteri teksti muutumine on näidatud tabelis 11.

Tabel 11: Reporteri teksti muutmine uudistes.

Üksikud sõnad/laused reporteri tekstis				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatud üksikuid sõnu/lauseid reporteri teksti	25	20	5	14	2	6	3
eemaldatud üksikuid sõnu/lauseid reporteri tekstist	8	7	1	7	1	0	0
lisatud üksikuid sõnu/lauseid reporteri teksti kui ka eemaldatud üksikuid sõnu/lauseid reporteri tekstist	4	2	2	1	2	1	0
Tekstilõik reporteri tekstis							
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatud lõik või lõigud reporteri teksti	20	13	7	7	4	6	3
eemaldatud lõik või lõigud reporteri tekstist	2	0	2	0	2	0	0
lisatud lõik või lõigud kui ka eemaldatud lõik või lõigud reporteri tekstist	2	1	1	0	0	1	1

112st uudisest tehti reporteri tekstiga seotud üksikute sõnadega seotud muudatusi 33% uudistes ja lõikudega seotud muudatusi 21,4% uudistes. Üksikute lausetega seotud muudatusi reporteri teksti sisaldavates uudistes tehti 37s uudises ehk 62,7%. 37st uudisest 29 olid siseuudised ja 8

välisuudised. Üksikuid/lauseid rohkem lisati kui eemaldati, kõige vähem nii eemaldati kui lisati ühe muutmise käigus. Siseuudistes lisati üksikuid sõnu/lauseid neli korda rohkem kui välisuudistes (vastavalt 20 ja 5 uudist). Sama ja uue sõnastusega uudiste võrdluses toimus reporteri tekstiga seotud muudatusi rohkem sama sõnastusega uudistes, sealjuures sama sõnastusega tekstides samuti enim lisati üksikuid sõnu/lauseid ja rohkem siseuudistesse. Uue sõnastusega uudistes samuti rohkem lisati sõnu/lauseid.

Tekstilõikudega seotud muudatusi tehti reporteri teksti sisaldavast 59st uudisest 24s uudises, so 40,7%. Tekstilõike rohkem lisati, eemaldamist ja nii lisamist kui eemaldamist tehti vaid üksikutel kordadel. Lõike lisati rohkem siseuudistesse kui välisuudistesse (vastavalt 13 ja 7 uudist).

Enam esines üksikute sõnade/lausetega muutmist kui tekstilõikude muutmist. Mõlemas kategoorias domineeris lisamine, sealjuures üksikuid sõnu/lauseid lisati rohkem kui tekstilõike. Uudistekstide näited on esitatud lisas 10.

3.2.7. Ümbersõnastamine, ümbertõstmine, tsitaadi muutmine tekstiks

Ümbersõnastamise all mõtlesin seda, kui midagi samasugust öeldi muudetud uudises teiste sõnadega, see tähendas siis, et sisu jäi samaks, aga tekst sõnastati ümber. Eristasin uudiseid, mis olid tervikuna ümbersõnastatud ja uudiseid, mis olid ümbersõnastatud osaliselt. See tähendas, et näiteks olid ümbersõnastatud üksikud laused või üksikud uudise osad. Ümbersõnastamine on näidatud tabelis 12.

Tabel 12: Ümbersõnastamine uudistekstides.

Ümbersõnastamine				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
uudis on osaliselt ümbersõnastatud	14	5	9	5	8	0	1
uudis on tervikuna ümbersõnastatud	2	1	1	1	1	0	0

Ümbersõnastamist esines põhimõtteliselt ainult sama sõnastusega uudistes, vaid ühes uue sõnastusega uudises sai märkida ümbersõnastamist. Selles ühes uudises oli vana uudis osaliselt ümbersõnastatud. Osaliselt ümbersõnastatud uudiseid oli rohkem kui tervikuna ümbersõnastatud uudiseid (vastavalt 14 ja 2). Kõigist 112st uudisest tehti ümbersõnastamist 14,3% uudistes. Välisuudistes sõnastati uudiseid rohkem ümber kui siseuudistes. 60st välisuudistest moodustasid

ümbersõnastatud uudised 16,7% ja 52st siseuudisest moodustasid ümbersõnastatud uudised 11,5%.

Ümbertõstmine tähendas seda, et uudise osi või lõike tõsteti ümber võrreldes esialgse uudisega. Ümbertõstmine on näidatud tabelis 13.

Tabel 13: Ümbertõstmine uudistes.

Ümbertõstmine				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
uudise lauseid või lõike tõstetakse ümber	3	2	1	2	1	0	0

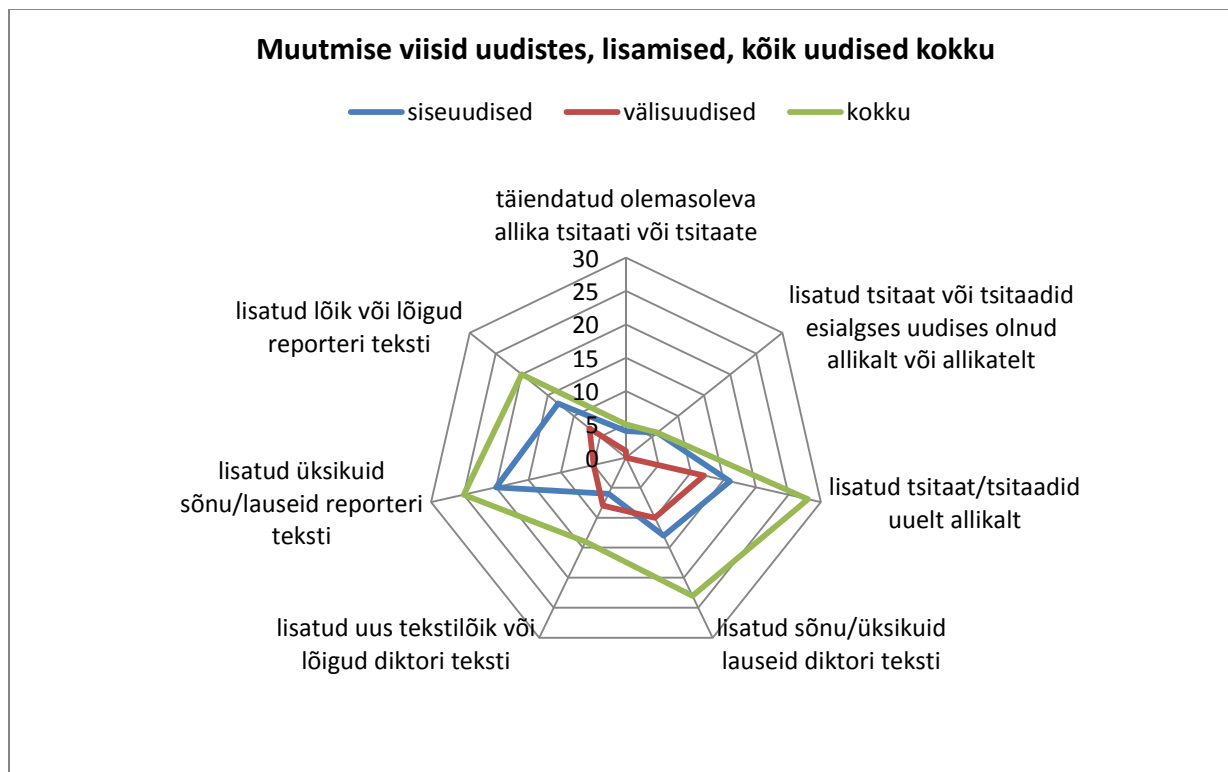
Kokku tõsteti uudistes lauseid või lõike ümber kolmes uudises, millest kaks olid siseuudised ja üks välisuudis. Kõik need uudised olid sama sõnastusega uudised. Uue sõnastusega uudistes polnud võimalik ümbertõstmist märkida.

Lisaks jälgisin eraldi kategooria all seda, kas uudistes muudeti allika tsitaati diktori või reporteri tekstiks või vastupidi. Diktori tekstist tehti allika tsitaat ühes uudises ja ühes uudises esialgselt allika tsitaat olnud tekst tehti diktori tekstiks. Samades uudistes esines ka ümbertõstmist. Mõlemad uudised olid sama sõnastusega siseuudised. Antud kategooriat uue sõnastusega uudistes märkida ei saanud.

Uudistekstide näited ümbersõnastamisest, ümbertõstmisest ja tsitaadi muutmisest diktori/reporteri tekstiks (ja vastupidi) on lisas 11.

3.2.8. Domineerivad mustrid muudatuste viisides

Selles alapeatükis vaatlen muutmise viiside lõikes eraldi „lisamisi”, „eemaldamisi” ja „nii lisamisi kui ka eemaldamisi”. Eesmärk on kaardistada, kui palju ja mida tehti ning kas oli domineerivamaid viise ja kui oli, siis missugused olid domineerivamad viisid info lisamisel, eemaldamisel ja nii lisamisel kui ka eemaldamisel ühe muutmise käigus. Joonisel 7 on näidatud muutmise viiside kaupa info lisamise viisid.

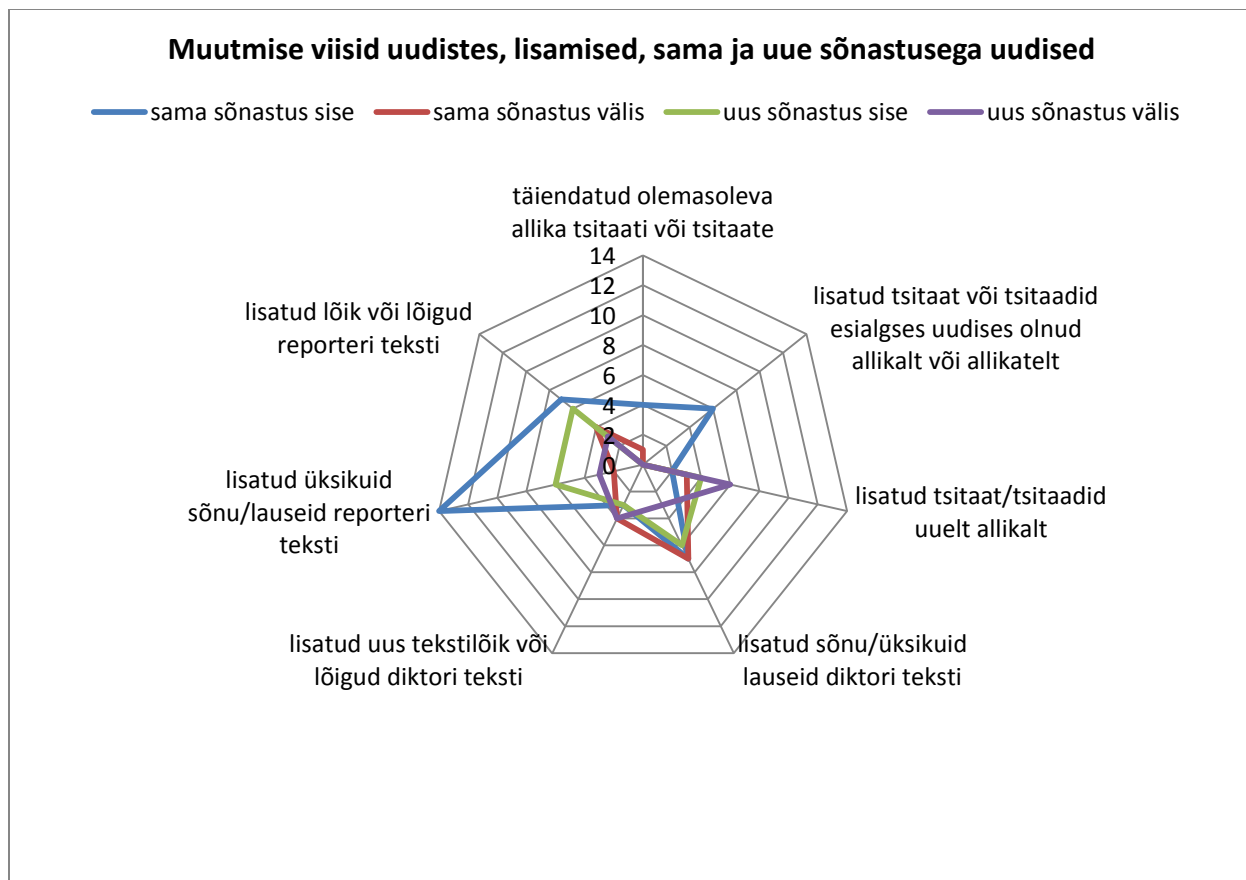

Joonis 7: Muutmise viiside jaotus lisamiste lõikes, kõik uudised kokku.

Kõige enam lisamise viisidest kokku kõikide uudiste puhul kasutati tsitaatide lisamist uutelt allikatelt (28 uudises). Veidi vähem lisati üksikuid sõnu/lauseid reporteri teksti (25 uudist), üksikuid sõnu/lauseid diktori teksti (23) ja lõik/lõigud reporteri teksti (20). Uus lõik diktori teksti lisati 14s uudises. Kõige vähem lisamise viisidest kasutati tsitaadi lisamist esialgses uudises olnud allikalt/allikatelt (6) ja olemasoleva allika/allikate tsitaadi täiendamist (5).

Sise- ja välisuudiste võrdluses enamikes kategooriates tehti lisamisi rohkem siseuudistes, näiteks üksikuid lauseid reporteri teksti lisati 20sse siseuudisesse ja viide välisuudisesse. Vähem lisati siseuudistesse võrreldes välisuudistega vaid uus tekstilõik/lõigud diktori teksti.

Kokku tehti lisamisi 121 (see ei võrdu uudiste koguarvuga, sest ühes uudises võidi teha mitu erinevat lisamist), siseuudistes 78 ja välisuudistes 43 lisamist. Keskmiselt tehti joonisel 7 käsitletud lisamisi ühe uudise kohta 1,08, siseuudistes ühe uudise kohta keskmiselt 1,5 ja välisuudistes keskmiselt 0,72. Joonisel 8 on näidatud, kuidas jaotusid lisamised sama ja uue sõnastusega uudiste puhul.

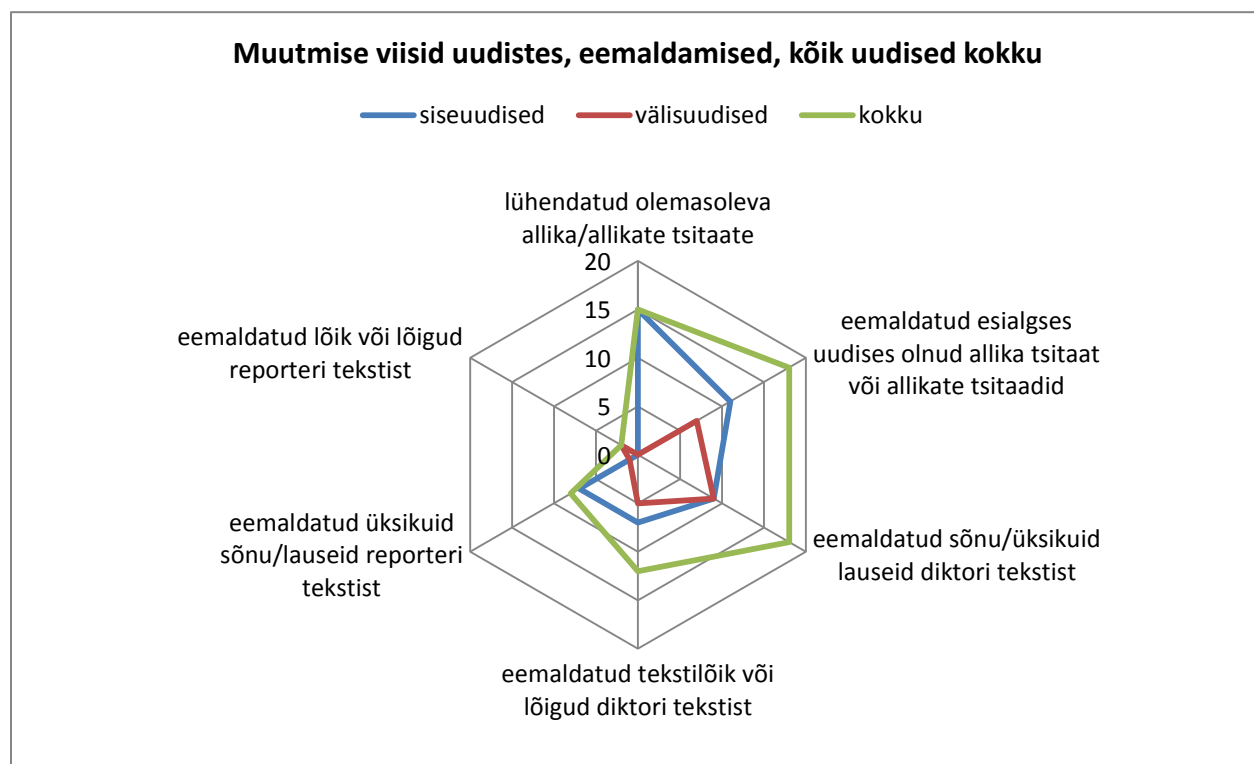
Joonis 8: Muutmise viisid uudistes lisamiste kaupa, sama ja uue sõnastusega uudised.

Sama sõnastusega siseuudistesse lisati rohkemadel kordadel lõik/lõigud reporteri teksti, üksikud sõnad reporteri teksti, täiendati olemasoleva allika tsitaati kui välisuudistes. Kõige rohkem lisati sama sõnastusega siseuudistesse üksikuid sõnu/lauseid reporteri teksti (14), välisuudistesse lisati üksikuid sõnu/lauseid reporteri teksti ainult kahes uudises. Esialgses uudises olnud allikalt uue tsitaadi lisamist ei esinenud sama sõnastusega välisuudistes üldse. Lõikude lisamist reporteri teksti, üksikute sõnade lisamist reporteri teksti, üksikute sõnade lisamist diktori teksti tehti sama sõnastusega uudistes rohkem kui uue sõnastusega uudistes. Uue sõnastusega siseuudistes tehti rohkem lisamisi kui uue sõnastusega välisuudistes. Uue sõnastusega välisuudistes lisati uue sõnastusega siseuudistest rohkem tsitaate uuelt allikalt ja lisati uus tekstilõik/lõigud diktori teksti.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et sama sõnastusega siseuudistes domineerisid üksikute sõnade/lausete lisamine reporteri teksti, sama sõnastusega välisuudistes üksikute sõnade/lausete lisamine diktori teksti. Uue sõnastusega siseuudistes jaotusid enim kasutatud lisamise viisid võrdselt üksikute

sõnade diktori teksti, reporteri teksti ja lõikude lisamisel reporteri teksti vahel. Uue sõnastusega välisuudistes domineeris aga tsitaadi lisamine uuelt allikalt.

Keskmiselt ühe uudise kohta tehti kõige rohkem lisamisi uue sõnastusega siseuudistes (1,92 lisamist ühe uudise kohta), 1,1 lisamist tehti sama sõnastusega siseuudistes keskmiselt, 0,7 lisamist uue sõnastusega välisuudiste kohta 0,64 lisamist sama sõnastusega välisuudistes ühe uudise kohta. Joonisel 9 on näidatud muutmise viiside kaupa eemaldamised.

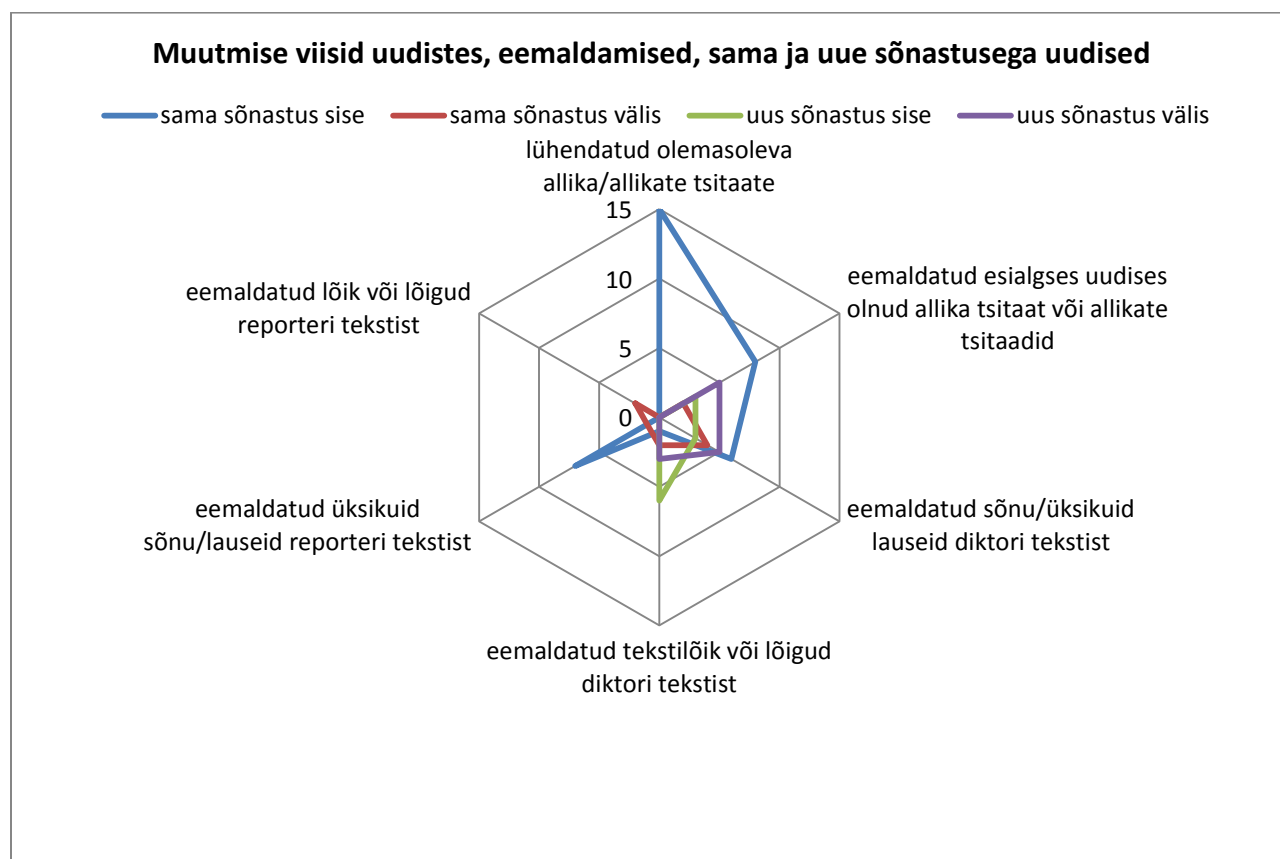
Joonis 9: Muutmise viiside jaotus eemaldamiste lõikes, kõik uudised kokku.

Kõige enam eemaldamise viisidest kokku kõikides uudistes kasutati võrdselt üksikute sõnade eemaldamist diktori tekstist ja esialgses uudises olnud allika või allikate tsitaadi/tsitaatide eemaldamist (mõlemat tehti 18s uudises). Vähem lühendati olemasoleva allika tsitaate (15 uudist) ja eemaldati tekstilõike diktori tekstist (12 uudist) ja üksikuid sõnu reporteri tekstist (8 uudist). Kõige vähem eemaldati lõik/lõigud reporteri tekstist (2 uudist).

Sise- ja välisuudiste lõikes tehti kõikides kategooriates rohkem eemaldamisi siseuudistes. Välja arvatud lõigu eemaldamine reporteri tekstist, mida siseuudistes ei esinenud üldse. Olemasoleva allika tsitaadi lühendamised tehti kõik ainult siseuudistes. Välisuudistes kõige rohkem kasutati sõnade/lauset eemaldamist diktori tekstist.

Kokku tehti eemaldamisi 73 (see ei võrdu uudiste koguarvuga, sest ühes uudises võidi teha mitu erinevat eemaldamist), siseuudistes 49 ja välisuudistes 24 lisamist. Keskmiselt tehti joonisel 9 käsitletud eemaldamisi ühe uudise kohta 0,65, siseuudistes ühe uudise kohta keskmiselt 0,94 ja välisuudistes keskmiselt 0,4.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et eemaldamisi tehti vähem kui lisamisi. Eemaldamise viisidest domineerisid üksikute sõnade eemaldamine diktori tekstist ja esialgses uudises olnud allika tsitaadi eemaldamine. Joonisel 10 on näidatud, kuidas jaotusid eemaldamised sama ja uue sõnastusega uudiste puhul.

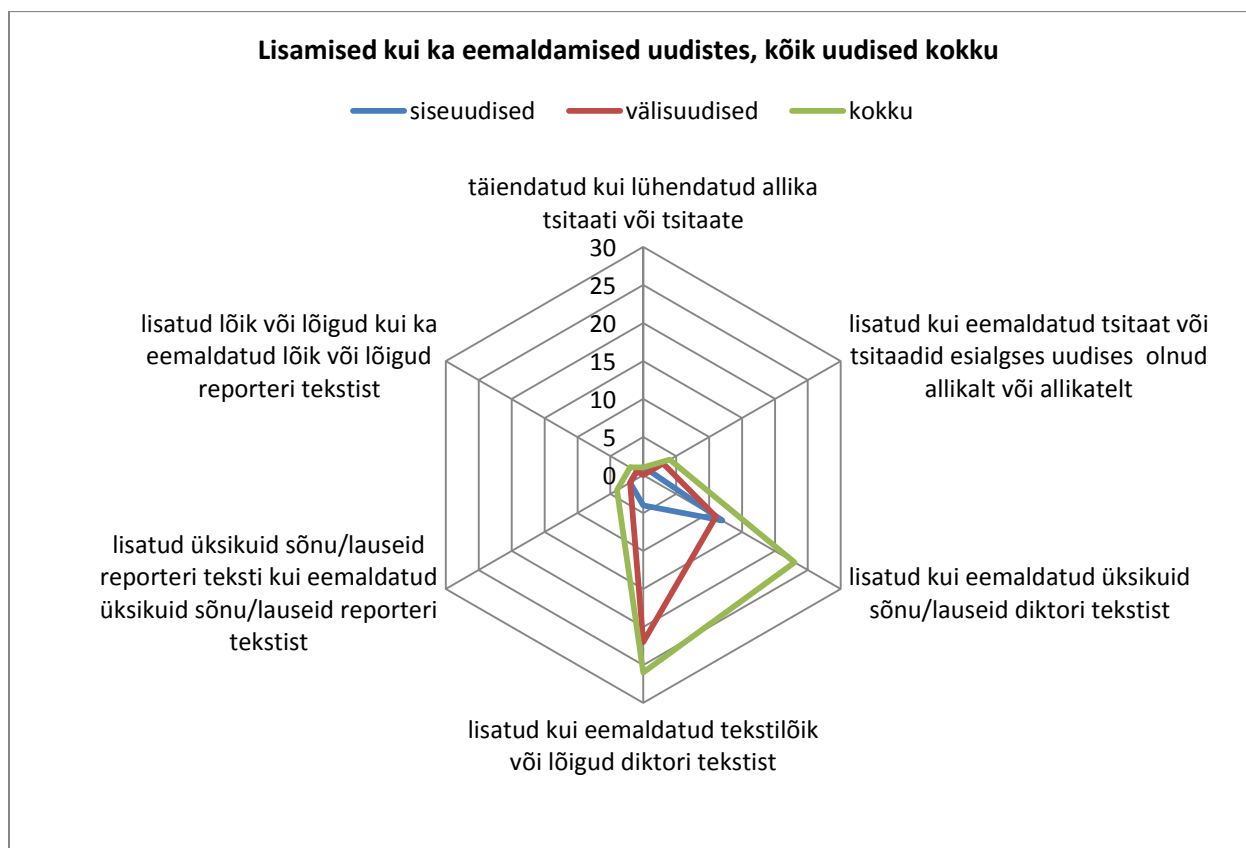

Joonis 10: Muutmise viisid uudistes eemaldamiste kaupa, sama ja uue sõnastusega uudised.

Sama sõnastusega siseuudistest kõige rohkem lühendati olemasoleva allika tsitaate (15 uudist) (täpsustuseks, et antud kategooriat uue sõnastusega uudiste puhul hinnata ei saanud). Sama sõnastusega välisuudistes ei kasutatud olemasoleva allika tsitaadi lühendamist üldse. Sama sõnastusega sise- ja välisuudiste võrdluses siseuudistes pea kõikides kategooriates tehti rohkem eemaldamisi, välja arvatud tekstilõigu eemaldamine diktori tekstist ja lõigu eemaldamine

reporteri tekstist, mida tehti rohkem sama sõnastusega välisuudistes. Uue sõnastusega uudistes siseuudiste puhul kõige rohkem eemaldati lõike diktori tekstist, uue sõnastusega välisuudiste puhul aga võrdselt eemaldati sõnu diktori tekstist kui ka eemaldati esialgse allika tsitaate (5 uudist mõlemal juhul).

Rohkem eemaldamisi tehti sama sõnastusega uudistes ja kõige rohkem tehti neid sama sõnastusega siseuudistes. Kui arvutada keskmisi eemaldamisi ühe uudise kohta, siis keskmiselt ühe uudise kohta tehti kõige rohkem eemaldamisi sama sõnastusega siseuudistes, 0,95 eemaldamist ühe uudise kohta, 0,92 eemaldamist tehti keskmiselt uue sõnastusega siseuudistes, 0,48 eemaldamist uue sõnastusega välisuudistes ja 0,33 sama sõnastusega välisuudistes. Joonisel 11 on näidatud muutmise viiside kaupa uudised, kus nii lisati kui eemaldati neid ühe muutmise käigus.

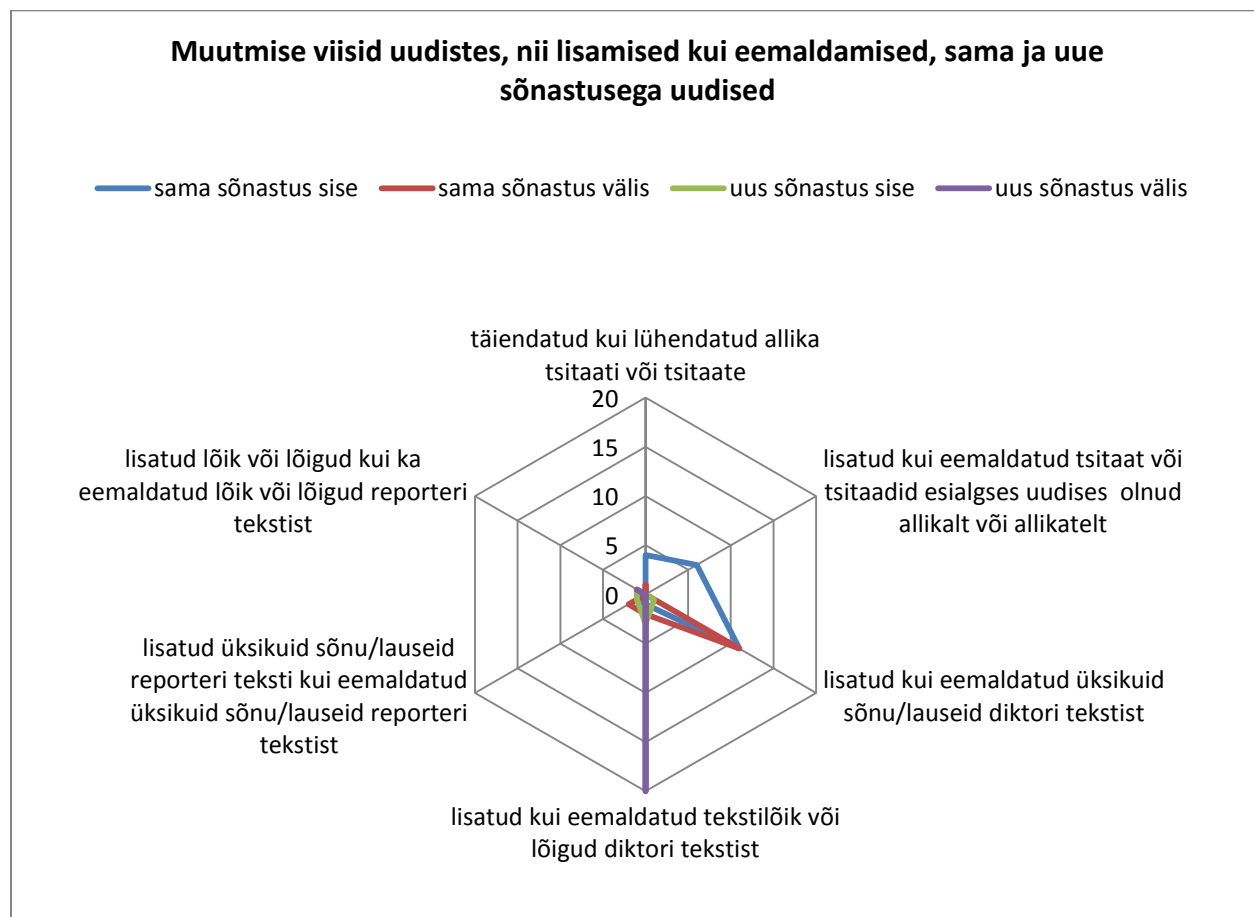

Joonis 11: Muutmise viiside jaotus nii lisamiste kui eemaldamiste lõikes, kõik uudised kokku.

Kõige enam kasutati nii lisamistest kui eemaldamistest ühe muutmise käigus lõigu nii eemaldamist kui lisamist diktori teksti (26 uudist), millele järgnes üksikute sõnade nii lisamine

kui eemaldamine diktori tekstist (23 uudist). Ülejäänud kategooriates kasutati nii lisamist kui eemaldamist mitu korda vähem. Siseuudistes kõige enam nii lisati kui eemaldati üksikuid lauseid diktori tekstist (12 uudist), välisuudistes aga kõige enam nii lisati kui eemaldati lõik/lõigud diktori tekstist (22 uudist).

Kokku tehti nii lisamisi kui eemaldamisi 60 (see ei võrdu uudiste koguarvuga, sest ühes uudises võidi teha mitu erinevat lisamist kui ka eemaldamist), siseuudistes 21 ja välisuudistes 39. Keskmiselt tehti joonisel 11 käsitletud nii lisamisi kui eemaldamisi ühe uudise kohta 0,54, siseuudistes ühe uudise kohta keskmiselt 0,4 ja välisuudistes keskmiselt 0,65. Kokkuvõtvalt saab öelda, et nii lisamisi kui eemaldamisi tehti vähem kui lisamisi, kuid keskmiselt ühe uudise kohta tehti nii lisamisi kui eemaldamisi suhteliselt võrdselt ainult eemaldmiste kategooriaga. Joonisel 12 on näidatud, kuidas jaotusid nii lisamised kui eemaldamised sama ja uue sõnastusega uudiste puhul.

Joonis 12: Muutmise viisid uudistes nii lisamiste kui eemaldamiste kaupa, sama ja uue sõnastusega uudised.

Sama sõnastusega sise- ja välisuudistes kõige rohkem mõlemas võrdselt 11s uudises nii lisati kui eemaldati sõnu/lauseid diktori tekstist. Uue sõnastusega uudistes domineeris lõigu nii lisamine diktori teksti kui eemaldamine diktori tekstist. Nii lisamist kui eemaldamist tehti kokku rohkem sama sõnastusega uudistes kui uue sõnastusega uudistes. Keskmiselt ühe uudise kohta tehti kõige rohkem nii lisamisi kui eemaldamisi uue sõnastusega välisuudistes ehk 0,78, 0,59 nii lisamist kui eemaldamist tehti keskmiselt sama sõnastusega siseuudistes, 0,48 eemaldamist sama sõnastusega välisuudistes ja 0,46 uue sõnastusega siseuudistes.

3.3. Muudatuste sisu

Muudetud uudiste sisulisi muudatusi jälgisin üheksas erinevas analüüsikategoorias, kus iga 112 uudise kohta märkisin, mis tüüpi muudatusi uudises tehti. Tekstide läbitöötamise tulemusel lõin induktiivselt sisuliste muudatuste kategooriad: selgituste/täpsustuste, protsessile/nähtusele/inimesele hinnangute, protsessi kirjelduse, sisulise analüüsi/filosoofilise arutelu, aja täpsustuse, numbriliste täpsustuste, väärtuste teemaliste küsimuste/arutelu, muusikalise lõigu, sündmuse põhjuste täpsustamise lisamine, eemaldamine ja nii lisamine kui eemaldamine ühe ja sama muutmise käigus. Järgnevates alapeatükkides esitan sisuliste muudatuste tulemused ja selgitan täpsemalt lahti, mida jälgisin erinevate sisuliste kategooriate all.

Uurijana märgin, et sisu analüüsi kategooriaid oli keeruline tekstides lahku lüüa, kuna näiteks selgituste/täpsustuste lisamine võis põimuda protsessi kirjelduse lisamise ja ka teistes kategooriates käsitletavate sisuliste muudatustega. Analüüsisin küll igas sisu kategoorias, kas konkreetset sisulist muudatust lisati, eemaldati või tehti uudises mõlemat korraga, kuid kokkuvõttes võis ühes ja samas uudises toimuda korraga erinevaid sisulisi muudatusi. Alamkategooriate lõikes aga oli kategoriseerimine üksteist välistav.

3.3.1. Selgitused, täpsustused

Antud kategoorias hindasin, kas käsitletava teema kohta lisati või eemaldati teksti, mis selgitas teemat paremini/täpsemini lahti. Ka lisasin uudise selle kategooria alla, kui oli tehtud väiksemaid täpsustusi tekstis, kuid mida ei lugenud päris keelelisteks parandusteks. Uurijana ei eristanud siin, kas selgitused olid öeldud konkreetse allika poolt või olid need tehtud diktori tekstis/reporteri tekstis. Selgituste/täpsustuste lisamine ja eemaldamine on näidatud tabelis 14.

Tabel 14: Selgituste/täpsustuste lisamine ja eemaldamine uudistekstides.

Selgituste/täpsustuste lisamine protsessile/nähtusele või eemaldamine				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatakse selgitusi/täpsustusi	31	15	16	12	13	3	3
eemaldatakse selgitusi/täpsustusi	20	10	10	9	5	1	5
lisatakse kui ka eemaldatakse selgitusi/täpsustusi	46	15	31	9	13	6	18

Kui arvestada kokku kõik uudised, kus tehti selgituste/täpsustustega seotud muudatusi, siis kokku oli selliseid uudiseid 112st uudisest 97 (so 86,6%). Seega saab öelda, et enamikes uudistes tehti selgitusi ja täpsustustega seotud muudatusi. Selgitusi/täpsustusi lisati rohkem kui eemaldati, lisati 31s uudises, eemaldati 20s uudises 112st uudisest (lisati 27,7% ja eemaldati 17,9% uudistes). Kõige rohkem selgituste/täpsustuste puhul neid aga nii lisati kui ka eemaldati ühe ja sama muutmise käigus (46). See on 41,1% uudistest, kus tehti sisulisi muudatusi.

Sise- ja välisuudiste lõikes oli selgituste lisamine ja eemaldamine enam vähem võrdne, selgitusi/täpsustusi lisati 15sse sise- ja 16sse välisuudisesse. Erinevus sise- ja välisuudiste vahel oli selgituste/täpsustuste nii lisamisel kui ka eemaldamisel, kus välisuudiste puhul oli poole rohkem selliseid uudised, kus nii eemaldati kui lisati selgitusi (siseuudistes 15, välisuudistes 31).

Kui vaatasin selgituste/täpsustuste kategooriat sama sõnastusega ja uue sõnastusega uudiste lõikes, siis ilmnes, et nii sise- kui välisuudiste puhul rohkem lisati selgitusi/täpsustusi sama sõnastusega uudiste puhul (12 ja 13) kui uue sõnastusega uudistes. Siseuudistes ka eemaldati rohkem sama sõnastusega uudistes võrreldes uue sõnastusega uudistega (vastavalt 9 ja 1). Nii lisamise kui eemaldamise puhul oli nii sama kui uue sõnastusega uudiseid rohkem välisuudiste puhul (sama sõnastusega 13 uudist ja uue sõnastusega 18 uudist). Välisuudiste puhul nii eemaldamise kui lisamise rohkus tulenes ilmselt asjaolust, et välisuudistes oli rohkem selliseid sündmusi, mille kohta muudeti uudiseid pikemalt, so uudiseid, mida muudeti 3-8 korda. Pikemalt muudetud uudiste puhul oli tegemist protsessi edasiarendusega, sündmuse arenemisega, kus nii lisati kui eemaldati selgitusi. Samas sama sõnastusega uudiste puhul oli rohkem kas lisamisi või eemaldamisi kui uue sõnastusega uudiste puhul, sest need olid pigem sündmuste kohta, mille kohta uudiseid oli muudetud 1-2 korda. Näited selgituste/täpsustuste lisamisest/eemaldamisest on toodud lisas 12.

3.3.2. Hinnangud

Antud kategooria alla sai uudis kuuluda siis, kui uudisesse kas lisati, eemaldati või nii lisati kui eemaldati hinnanguid, arvamusi protsessi, nähtuse, aga ka inimese kohta. Hinnang võis olla esitatud nii allika tsitaadina, kuid võis sisalduda ka diktori/reporteri tekstis kaudse viitamisenä allika poolt öeldule. Samuti võis hinnang sisalduda puhtalt diktori või reporteri enda tekstis. Hinnangute lisamine ja eemaldamise sagedus on esitatud tabelis 15.

Tabel 15: Hinnangute lisamine ja eemaldamine uudistekstides.

Hinnangud				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatakse hinnanguid	30	14	16	8	8	6	8
eemaldatakse hinnanguid	17	8	9	7	3	1	6
lisatakse kui ka eemaldatakse hinnanguid	14	8	6	4	2	4	4

Kokku kõigist sisuliste muudatustega 112st uudistest üle poolte uudistes (54,5%) tehti hinnangutega seotud muudatusi. Hinnangute lisamist/eemaldamist esines uudistes seega vähem kui täpsustuste/selgituste lisamist, mida tehti 86,6% uudistes. Hinnanguid rohkem lisati kui eemaldati. Lisati 30s uudises (26,8% uudistes), eemaldati 17s uudises (15,2% kõikidest uudistest). Kõige vähem nii lisati kui eemaldati hinnanguid, so 14s uudises (12,5% uudistest).

Sise- ja välisuudiste lõikes mõlemas enim lisati hinnanguid ja suhteliselt võrdselt (sise 14 ja välis 16 uudist). Üsna võrdselt sise- ja välisuudistes ka eemaldati hinnanguid (sise 8 ja välis 9 uudist). Sama ja uue sõnastusega uudiste lõikes nii sise- kui välisuudiste puhul kõige rohkem lisati hinnanguid. Sama sõnastusega siseuudistes jagunes hinnangute lisamine ja eemaldamine üsna võrdselt (lisati 8 uudises ja eemaldati 7 uudises). Kui vaadata protsentuaalselt erinevusi sama sõnastusega ja uue sõnastusega uudistes tehtud hinnangutega seotud muudatustes, siis sama sõnastusega siseuudistes tehti neid 48,7% siseuudistest, sama sõnastusega välisuudistest 39,3%, uue sõnastusega siseuudistest 84,6% ja uue sõnastusega välisuudistest 66,67%. Sama sõnastusega uudistes lisati/eemaldati enam hinnanguid kui välisuudistes ja uue sõnastusega vastupidi enam lisati/eemaldati hinnanguid just välisuudistes. Näited hinnangute lisamisest/eemaldamisest on toodud lisas 13.

3.3.3. Protsessi kirjeldus

Protsessi kirjelduse all mõtlesin eelkõige seda, kas muudetud uudises võrreldes esialgse uudisega anti teada sündmuse edasiarenemisest ja ka kirjeldati seda, kuidas see edasi arenenud on. Oli uudiseid, kus küll uudise ajalisest täpsustusest võis välja lugeda, et sündmus on edasi arenenud, kuid samas ei lisatud sellele protsessi kirjeldust. Selliseid uudiseid antud kategooriasse ei lisatud. Lisaks sündmuse edasiarenemisele ja selle protsessi kirjeldusele võisid siia kategooria alla kuuluda uudised, kuhu lisati sündmusega otseselt või kaudsemalt seotud sündmuste protsesside kirjeldusi. Protsessi kirjeldus võis esineda nii diktori kui reporteri tekstina, aga ka allika poolt intervjuulõigus öelduna. Protsessi kirjelduse lisamine ja eemaldamine on näidatud tabelis 16.

Tabel 16: Protsessei kirjelduse lisamine ja eemaldamine uudistekstides.

Protsessi kirjelduse lisamine või eemaldamine				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatakse protsessi kirjeldust	33	11	22	5	9	6	13
eemaldatakse protsessi kirjeldust	12	7	5	7	4	0	1
lisatakse kui ka eemaldatakse protsessi kirjeldust	5	3	2	0	1	3	1

112st sisuliselt muudetud uudisest ligi pooltes uudistes (44,6%) tehti protsessi kirjeldusega seotud muudatusi. Selgituste/täpsustuste ja hinnangutega seotud lisamisi/eemaldamisi tehti rohkem kui protsessi kirjelduse lisamist/eemaldamist. Protsessi kirjeldust kõige rohkem lisati (33 uudist, so 29,5% uudistest), seejärel eemaldati (12 uudist, so 10,7% uudistest) ja kõige vähem nii lisati kui eemaldati (4,5% uudistest). Siseuudistest tehti protsessi kirjeldusega seotud muudatusi 42,3% (22 uudist) ja välisuudistest 48,3% (29 uudist). Nii sise- kui välisuudistes kõige enam lisati protsessi kirjeldust (vastavalt 11 ja 22 uudist), kuid välisuudistes lisati protsessi kirjeldust ligi pooltes uudistes rohkem kui siseuudistes. Sama sõnastusega siseuudistes kõige enam eemaldati protsessi kirjeldust (7 uudist), sama sõnastusega välisuudistes aga kõige rohkem lisati protsessi kirjeldust (9 uudist). Uue sõnastusega uudistes nii sise- kui välisuudistes kõige enam lisati protsessi kirjeldust, kusjuures välisuudistesse üle poolte uudistest rohkem kui siseuudistesse. Protsessi kirjelduse eemaldamist ei tehtud uue sõnastusega sise- ega välisuudistes peaaegu üldse, ainult ühel korral. Näited protsessi kirjelduse lisamisest/eemaldamisest on lisas 14.

3.3.4. Sisuline analüüs/filosoofiline arutelu

Sisulise analüüsi/filosoofilise arutelu lisamist ja eemaldamist hindasin uudistes selle järgi, kas mõnel teemal arutleti esiteks sisulisemalt (eri aspektid, teema analüüs) ja kas mõnel teemal tekkis ka filosoofilisem arutelu, teema laiem mõtestamine. Sisuline analüüs ja filosoofiline arutelu võisid esineda ka koos, sellepärast ühendas autor need ühise kategooria alla. Sisuline analüüs eeldas teema sügavamat mõtestamist kui selgituste/täpsustuste kategooria. Sisuline analüüs ja filosoofiline arutelu võisid samas põimuda teiste kategooriate teemadega, näiteks selgituste/täpsustuste, hinnangute ja protsessi kirjeldusega. Sisuline analüüs/filosoofiline arutelu võis tekkida nii hinnangute andmise käigus allika poolt, kuid võis olla esitatud ka diktori tekstis või reporteri tekstis. Sisulise analüüsi/filosoofilise arutelu lisamine ja eemaldamine on näidatud tabelis 17.

Tabel 17: Sisulise analüüsi/filosoofilise arutelu lisamine ja eemaldamine uudistekstides.

Sisuline analüüs/filosoofiline arutelu				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatakse sisulist analüüsi	15	9	6	3	2	6	3
eemaldatakse sisulist analüüsi	8	3	5	2	2	1	3
lisatakse kui ka eemaldatakse sisulist analüüsi	2	1	1	0	0	1	1

Sisulise analüüsi/filosoofilise aruteluga seotud muudatusi tehti kokku 25s uudises, mis on veidi üle viiendiku uudistest (22,3%), kus üldse tehti sisulisi muudatusi. Sisulise analüüsi/filosoofilise aruteluga seotud muudatusi on seega tehtud vähem kui selgituste/täpsustuste, hinnangute, protsessi kirjeldusega seotud muudatusi. Kõige rohkem sisulist analüüsi/filosoofilist arutelu lisati (15 uudist, 13,3%), seejärel eemaldati (7,1%) ja kõige vähem nii lisati kui eemaldati, vaid kahes uudises.

Siseuudistest sisulise analüüsi/filosoofilise aruteluga seotud muudatusi tehti 25% (13 uudist) ja välisuudistest 20% (12 uudist). Nii sise- kui välisuudistes kõige enam lisati sisulist analüüsi. Sama sõnastusega uudistes nii lisati kui eemaldati sisulist analüüsi/filosoofilist arutelu sise- ja välisuudiste puhul võrdselt, nii lisamist kui eemaldamist sama sõnastusega uudiste puhul polnud üldse. Uue sõnastusega uudistes siseuudistes kõige enam lisati sisulist analüüsi, välisuudistes nii lisati kui eemaldati sisulist analüüsi võrdselt. Uue sõnastusega siseuudistest 61,5% tehti sisulise

analüüsi/filosoofilise aruteluga seotud muudatusi, uue sõnastusega välisuudistest 25,9%. Uudistekstide näited sisulise analüüsi/filosoofilise arutelu lisamisest/eemaldamisest on lisas 15.

3.3.5. Aja täpsustus

Aja täpsustuse lisamise ja eemaldamise kategooria all lähtusin sellest, kas uudisele lisati või sealt eemaldati ajaline mõõde. Enamasti tähendas see, et lisati kas sõna „täna” või eemaldati see. Samas sisaldas see ka näiteks päeva, tundide jne lisamist/eemaldamist. Kui esialgses uudises juba oli olemas ajaline mõõde ja järgmises muudetud uudises oli see jäetud samaks, siis seda ei loetud ajaliseks täpsustuseks. Samamoodi ei lugenud ma antud töös ajaliseks täpsustuseks seda, kui oli esialgses uudises näiteks „täna toimub” ja muudetud uudises „täna toimus”. Üldjuhul sellistes uudistes oli protsess edasi arenenud ja sisaldas ka protsessi kirjeldust ja selline muudatus märgitigi protsessi kirjelduse lisamise alla. Aja täpsustuse lisamine ja eemaldamine on näidatud tabelis 18.

Tabel 18: Aja täpsustuse lisamine ja eemaldamine uudistekstides.

Aja täpsustus				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatakse aja täpsustus	18	7	11	6	5	1	6
eemaldatakse aja täpsustus	16	8	8	5	6	2	3
lisatakse kui ka eemaldatakse aja täpsustus	12	2	10	1	1	1	9

Ajalise täpsustusega seotud muudatusi tehti 112st uudisest 46s uudises, so 41,1% uudistes. Aja lisamist oli veidi rohkem kui aja eemaldamist (lisamist 18, eemaldamist 16, vastavalt 16,1% ja 14,3%). Kõige vähem nii lisati kui eemaldati aja täpsustusi (12 uudist, 10,7% kõikidest sisuliselt muudetud uudistest). Sise- ja välisuudiste lõikes tehti ajalise täpsustusega seotud muudatusi rohkem välisuudistes (25,9% kogu muudetud uudistest ja 48,33% välisuudistest). Siseuudistes tehti neid kõikidest uudistest 15,2% ja 32,7% kõikidest siseuudistest. Täpsustan, et siin võis erinevus tulla asjaolust, et siseuudiste puhul oli enamikes uudistes ajaline täpsustus juba olemas nii esialgses kui muudetud uudistes. Välisuudistes kasutati üldiselt üldse vähem ajalise mõõtena „täna tehti” jne. Seega välisuudistes kõige rohkem lisati ajalist täpsustust, siseuudistes kõige rohkem seda aga eemaldati. Sama sõnastusega uudistes nii sise- kui välisuudistes tehti aja lisamist ja eemaldamist suhteliselt võrdselt. Uue sõnastusega uudistes aga tehti välisuudistes rohkem ajalise täpsustusega seotud muudatusi kui siseuudistes. Siseuudistest tehti rohkem ajalisi

muudatusi sama sõnastusega uudistes ja välisuudistest rohkem uue sõnastusega uudistes. Uue sõnastusega välisuudistest 66,7% tehti ajalise täpsustusega seotud muudatusi, uue sõnastusega siseuudistest 30,8%. Uudistekstide näited aja täpsustuse lisamisest/eemaldamisest on esitatud lisas 16.

3.3.6. Numbrilised täpsustused

Antud kategooria alla märkisin, kas lisati või eemaldati numbrilisi täpsustusi (protsendid, kuupäevad, hinnad, aastaarvud jne). Numbrilised täpsustused võisid esineda nii allika tsitaatides kui reporteri ja diktori tekstides. Numbriliste täpsustuste lisamine ja eemaldamine on näidatud tabelis 19.

Tabel 19: Numbriliste täpsustuste lisamine ja eemaldamine uudistekstides.

Numbrilised täpsustused				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatakse numbrilisi täpsustusi	21	9	12	5	6	4	6
eemaldatakse numbrilisi täpsustusi	14	7	7	7	3	0	4
lisatakse kui ka eemaldatakse numbrilisi täpsustusi	22	9	13	2	4	7	9

Numbrilisi täpsustusi tehti 112st uudisest 57s uudises, so on veidi üle poolte uudistes (50,9%). Numbrilisi täpsustusi lisati rohkem kui eemaldati (lisati 21, so 18,8% uudistes, eemaldati 12,5% uudistes). Kõige rohkem nii eemaldati kui lisati numbrilisi täpsustusi, so 19,6% kõikidest uudistest. Siseuudistes võrdselt nii lisati kui lisati kui ka eemaldati numbrilisi täpsustusi (mõlemas 9). Välisuudistes kõige rohkem nii lisati kui eemaldati numbrilisi täpsustusi. Kõikidest siseuudistest tehti numbriliste täpsustustega seotud muudatusi 25s uudises, so pea pooltes siseuudistes (48,1%). Välisuudistes tehti numbriliste täpsustustega seotud muudatusi veel rohkem, üle poolte välisuudistest sisaldasid neid, so 53,3%.

Sama ja uue sõnastusega uudiste lõikes sama sõnastusega uudistes kõige rohkem eemaldati numbrilisi täpsustusi, uue sõnastusega uudistes aga kõige rohkem nii lisati kui eemaldati numbrilisi täpsustusi. Siseuudistes tehti numbrilisi täpsustusi rohkem sama sõnastusega uudiste puhul. Välisuudiste puhul aga uue sõnastusega uudistes. Siseuudistes tehti numbrilisi täpsustusi 19,4% sama sõnastusega uudistest ja välisuudistes 18,1% sama sõnastusega uudistest. Uue

sõnastusega uudistes tehti neid siseuudistes 27,5% ja välisuudistes 47,5%. Uudistekstide näited numbriliste täpsustuste lisamisest/eemaldamisest on lisas 17.

3.3.7. Sündmuste põhjuste täpsustamine

Sündmuste põhjuste täpsustamise kategooriasse märkisin kõik sellised uudised, kus lisati või eemaldati taustainformatsiooni, et sündmuste toimumise põhjustest paremini aru saada. Üldjuhul esinesid sellised täpsustused diktori või reporteri tekstis, vähem anti neid allika poolt öelduna. Sündmuste põhjuste täpsustamise lisamine ja eemaldamine on näidatud tabelis 20.

Tabel 20: Sündmuste põhjuste lisamine ja eemaldamine uudistekstides.

Sündmuse põhjuste täpsustamine				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
täpsustatakse sündmuse põhjuseid	19	6	13	4	5	2	8
eemaldatakse sündmuse põhjuste täpsustusi	4	0	4	0	1	0	3
täpsustatakse kui ka eemaldatakse sündmuse põhjuseid	3	0	3	0	1	0	2

112st uudisest tehti sündmuse täpsustamisega seotud muudatusi 26s uudises, so veidi üle viiendiku uudistes (23,2%). Kõige rohkem lisati sündmuse täpsustusi (19 uudist, 16,96% uudistest), mitu korda vähem aga eemaldati või nii eemaldati kui lisati (vastavalt neli ja kolm uudist, so 3,6% ja 2,7% uudistest). Sise- ja välisuudiste lõikes siseuudistes vaid lisati täpsustusi, 52st siseuudisest kuues uudises lisati sündmuse põhjuste täpsustusi (so 11,5% siseuudistest). Välisuudistes tehti kõiki sündmuse põhjuste täpsustamisega seotud toiminguid, aga kõige rohkem neid lisati, 21,7% kõikidest välisuudistest said juurde sündmuse täpsustuse põhjenduse.

Sama sõnastusega uudistest kõige rohkem lisati sündmuse täpsustuse põhjendusi, nii sise- kui välisuudistes. Uue sõnastusega uudistes samuti kõige rohkem lisati, kuid uue sõnastusega rohkem ka eemaldati ja nii eemaldati kui lisati võrreldes sama sõnastusega uudistega. Uudistekstide näited sündmuse põhjuste täpsustamisest on esitatud lisas 18.

3.3.8. Väärtuste teemaline arutelu

Vääruste teemaliste arutelu kategooria tekkis tekstide analüüsimise käigus nagu kõik teisedki kategooriad. Pidasin vajalikuks eristada teatud tüüpi arutelu/info lisamist ja eemaldamist, kuigi oleksin põhimõtteliselt võinud väärtuste teemalise arutelu märkida ka sisulise

analüüsi/filosoofilise arutelu kategooria alla. Väärtuste teemaline arutelu oligi põimitud ka teiste kategooriatega, eriti ilmnes see koos sisulise analüüsi/filosoofilise aruteluga. Eristasin sealt üldiste inimlike väärtuste, aga ka väärtuse dilemma teemad nagu mis on õige, mis on vale, mida peaks elus väärtustama (nt moraaliküsimused). Väärtuste teemalise arutelu lisamine ja eemaldamine on näidatud tabelis 21.

Tabel 21: Väärtuste teemaliste küsimuste lisamine ja eemaldamine uudistekstides.

Väärtuste teemalised küsimused/arutelu				sama sõnastus		uus sõnastus	
	kokku	sise	välis	sise	välis	sise	välis
lisatakse väärtuste teemalist teksti	10	4	6	2	1	2	5
eemaldatakse väärtuste teemalist teksti	5	1	4	0	1	1	3
lisatakse kui ka eemaldatakse väärtuste teemalist teksti	0	0	0	0	0	0	0

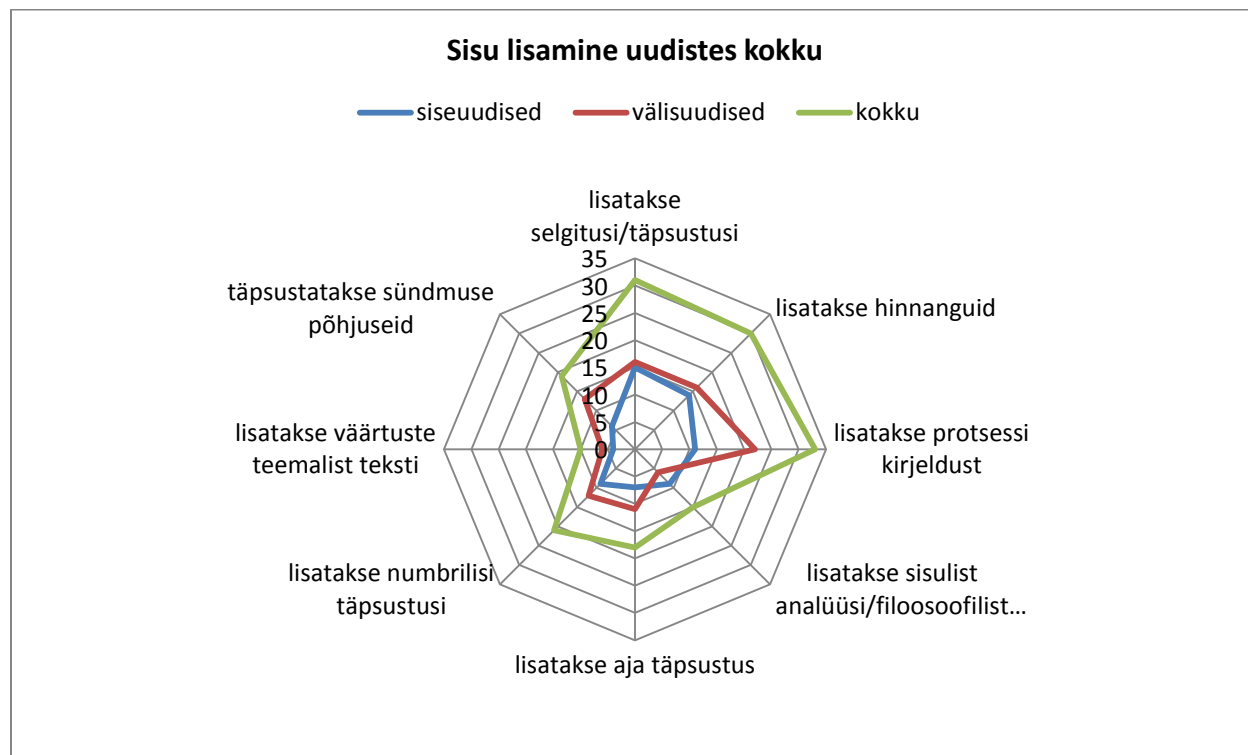
Väärtuste teemalise aruteluga seotud muudatusi tehti kokku 15s uudises, mis on 13,4% kõikidest muudetud uudistest. Rohkem lisati kui eemaldati väärtuste teemalist teksti (lisati 10s uudises ja eemaldati viies uudises). Väärtuste teemalist materjali ühe ja sama muutmise käigus ei lisatud ega eemaldatud ühelgi korral. Välisuudistes tehti rohkem väärtuste teemalisi muudatusi. Nii sise- kui välisuudistest rohkem lisati väärtuste teemalist teksti kui eemaldati. Sama ja uue sõnastusega uudiste võrdluses kõige enam väärtuste teemalisi muudatusi tehti uue sõnastusega välisuudistes (8 uudist). Uudistekstide näited väärtuste teemalise arutelu lisamisest/eemaldamisest on esitatud lisas 19.

3.3.9. Muusikaline vm emotsionaalsust rõhutav lõik

Selle kategooria all märkisin, kas uudisele lisati helilõiku, et teha uudist emotsionaalsemaks ja paremini illustreerida käsitletavat teemat. Sellist võimalust kasutati vaid kahes uudises ja neis lisati uudisele muusikaline katkend. Mõlemad uudised olid siseuudised, üks sama sõnastusega ja teine uue sõnastusega. Üks neist oli uudis sellest, kuidas Norra rahvusoperis esietendus Eesti helilooja Jüri Reinvere ooper. Sellele uudisele lisati uudise algusesse üks katkend ühest ooperi stseenist. Reporter ütles peale katkendi lõppu: „Õine matus” kannab nime stseen, mille muusikat kuulete.” Teine uudis oli adventiaja algusest, kus reporter käis esimese advendiküünla süütamise üritusel ja uudisele lisati katkend seal esinenud koori etteastest. Reporter selgitas peale katkendit: „Just nii laulsid 200 last Tartu kooride mudilaskooridest täna Raekoja treppidel pühade ootusest.”

3.3.10. Domineerivad mustrid muudatuste sisus

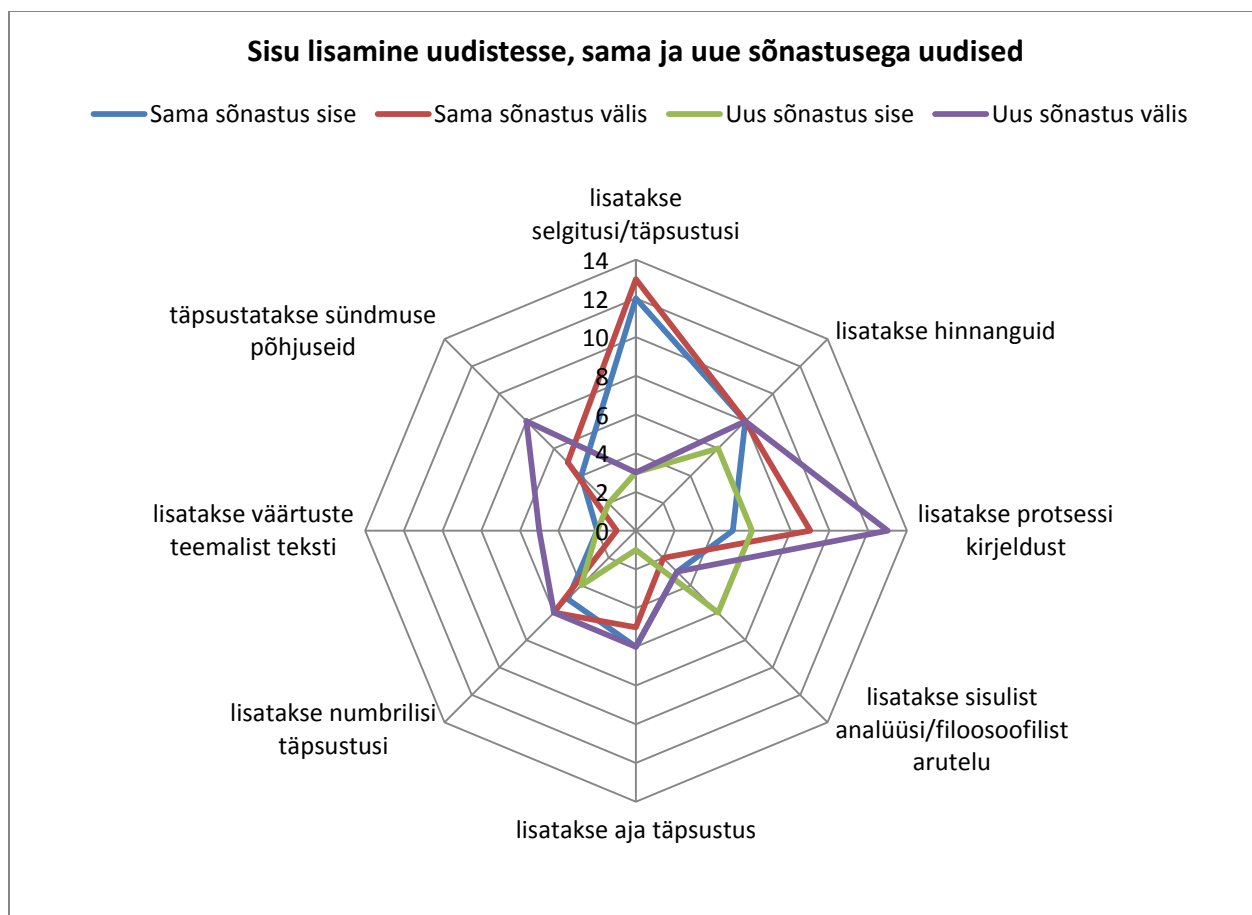
Antud peatükis analüüsin eraldi kategooriate lõikes tehtud „lisamisi“, „eemaldamisi“ ja „nii lisamisi kui eemaldamisi“. Jälgin, kui palju ja mida tehti ning missugused olid domineerivamad sisulised muudatused. Joonisel 13 on näidatud kõik analüüsitud sisu lisamised.

Joonis 13: Mida lisatakse tekstidesse sisuliselt, kõik uudised kokku.

Kõige rohkem lisati uudistekstidesse protsessi kirjeldust (33 uudisesse) ja võrdselt hinnanguid ja selgitusi/täpsustusi (31). Vähem lisati numbrilisi näitajaid (21), sündmuse põhjuseid (19), aja täpsustust (18), sisulist analüüsi/filosoofilist arutelu (15), väärtuste teemalist teksti (10).

Sise- ja välistuudiste võrdluses tehti pea kõikides kategooriates lisamisi rohkem välistuudistes. Pea võrdselt lisati nii sise- kui välistuudistesse selgitusi/täpsustusi. Kokku tehti lisamisi üldse 177 (see ei võrdu uudiste koguarvuga, sest ühes uudises võidi teha mitu erinevat lisamist), ssiseuudistes 75 ja välistuudistes 102 lisamist. Keskmiselt tehti joonise 13 põhjal lisamisi ühe uudise kohta 1,58. Keskmiselt rohkem tehti lisamisi välistuudistes, so keskmiselt 1,7 lisamist ühe uudise kohta. Siseuudistes tehti ühe uudise kohta keskmiselt 1,4 lisamist. Joonisel 14 on näidatud, kuidas jaotusid sisulised lisamised sama ja uue sõnastusega uudiste puhul.

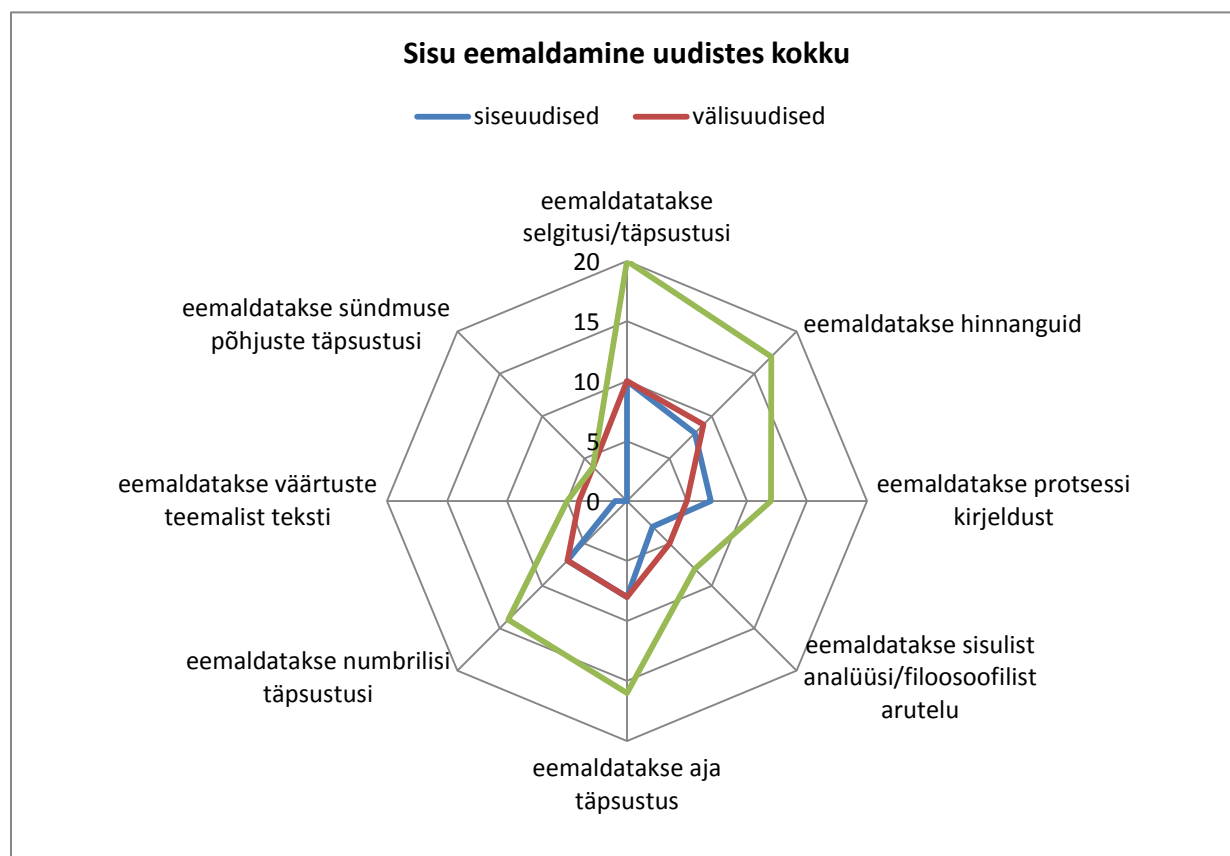

Joonis 14: Sisu lisamine uudistesse, sama ja uue sõnastusega uudised.

Sama sõnastusega uudistes lisati nii sise- kui välisuudistes enim selgitusi/täpsustusi, hinnanguid, protsessi kirjeldust. Selgitusi/täpsustuste lisamist, hinnangute lisamist, aja täpsustuse lisamist, numbriliste täpsustuste lisamist, rollide täpsustamist, sündmuste põhjuste täpsustamist tehti rohkem sama sõnastusega uudistes kui uue sõnastusega uudistes. Protsessi kirjeldust lisati kõige rohkem uue sõnastusega välisuudistes. Sisulise analüüsi/filosoofilise kirjeldust lisati rohkem uue sõnastusega uudistes ja kõige enam just uue sõnastusega siseuudistes. Keskmiselt ühe uudise kohta tehti kõige rohkem lisamisi uue sõnastusega siseuudistes (2,3 lisamist ühe uudise kohta), 1,9 lisamist uue sõnastusega välisuudiste kohta, 1,5 lisamist tehti sama sõnastusega välisuudistes keskmiselt ja 1,2 lisamist sama sõnastusega siseuudistes ühe uudise kohta.

Kokkuvõtvalt saab öelda, et lisamistest domineerivad selgituste/täpsustuste, protsessi kirjelduse ja hinnangute lisamine. Sama sõnastusega sise- ja välisuudistes lisati enim selgitusi/täpsustusi, uue sõnastusega siseuudistes numbrilisi täpsustusi, hinnanguid ja sisulist analüüsi. Uue

sõnastusega välisuudiste lisamistes domineerib protsessi kirjelduse lisamine, aga ka sündmuse põhjuste täpsustuste lisamine. Joonisel 15 on näidatud kõik analüüsitud sisu eemaldamised.

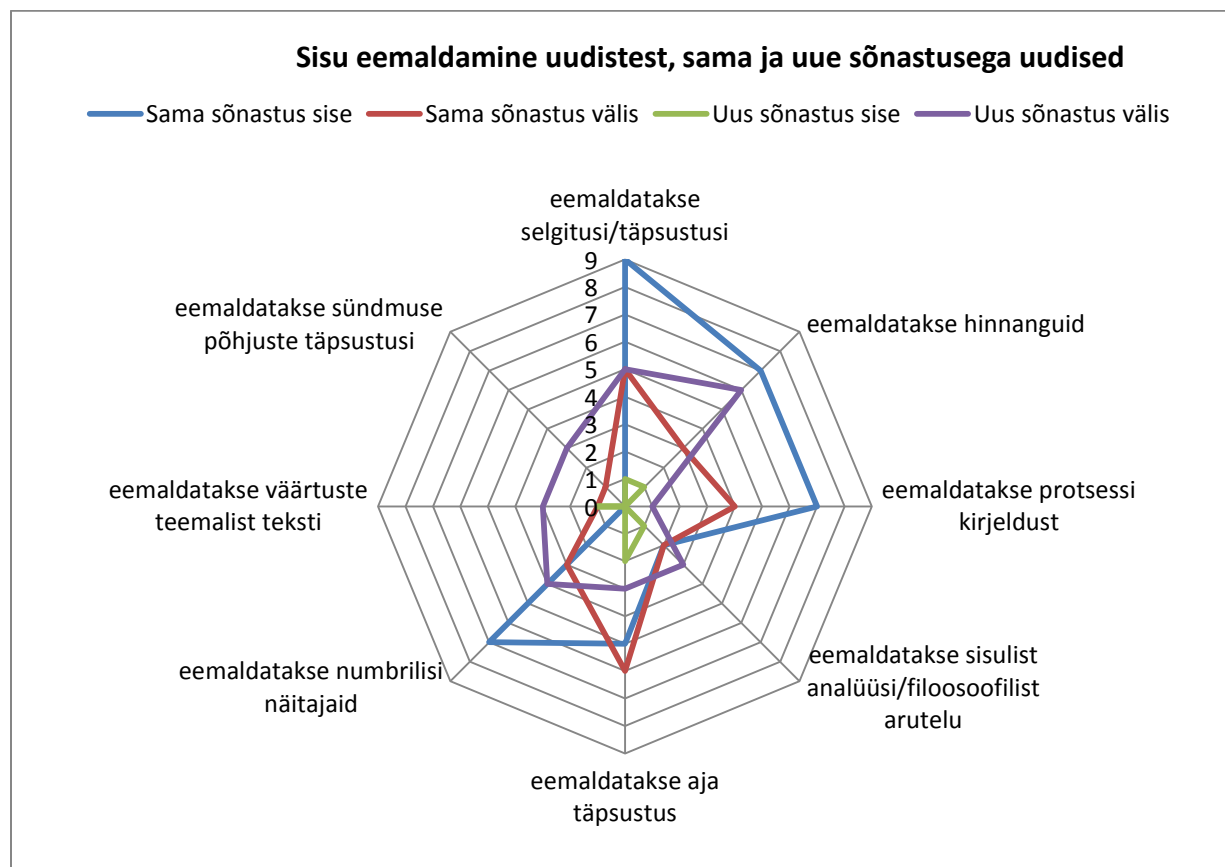

Joonis 15: Mida eemaldati tekstidest sisuliselt, kõik uudised kokku.

Kõige rohkem eemaldati uudistekstidest selgitusi/täpsustusi (20 uudist), hinnanguid (17), aja täpsustusi (16), numbrilisi täpsustusi (14), protsessi kirjeldust (12). Järgnesid sisulise analüüsi/filosoofilise arutelu eemaldamine (8 uudist), väärtuste teemalise teksti eemaldamine (5), sündmuste põhjuste täpsustuste teemaldamine (4). Võrreldes lisamistega tehti eemaldamisi kokku vähem. Protsessi kirjeldust eemaldati üle poolte uudistes vähem kui lisati.

Sise- ja välisuudiste võrdluses tehti võrreldes lisamistega, kus rohkem lisamisi tehti välisuudistes, eemaldamisi kõikides kategooriates üsna võrdselt. Kokku tehti eemaldamisi üldse 96 (see ei võrdu uudiste koguarvuga, sest ühes uudises võidi teha mitu erinevat eemaldamist või ei tehtud mõnes uudises üldse eemaldamisi), siseuudistes 44 ja välisuudistes 52 eemaldamist. Keskmiselt tehti eemaldamisi ühe uudise kohta 0,86. Keskmiselt tehti eemaldamisi nii sise- kui välisuudistes võrdselt (keskmiselt vastavalt 0,85 ja 0,87) ühe uudise kohta.

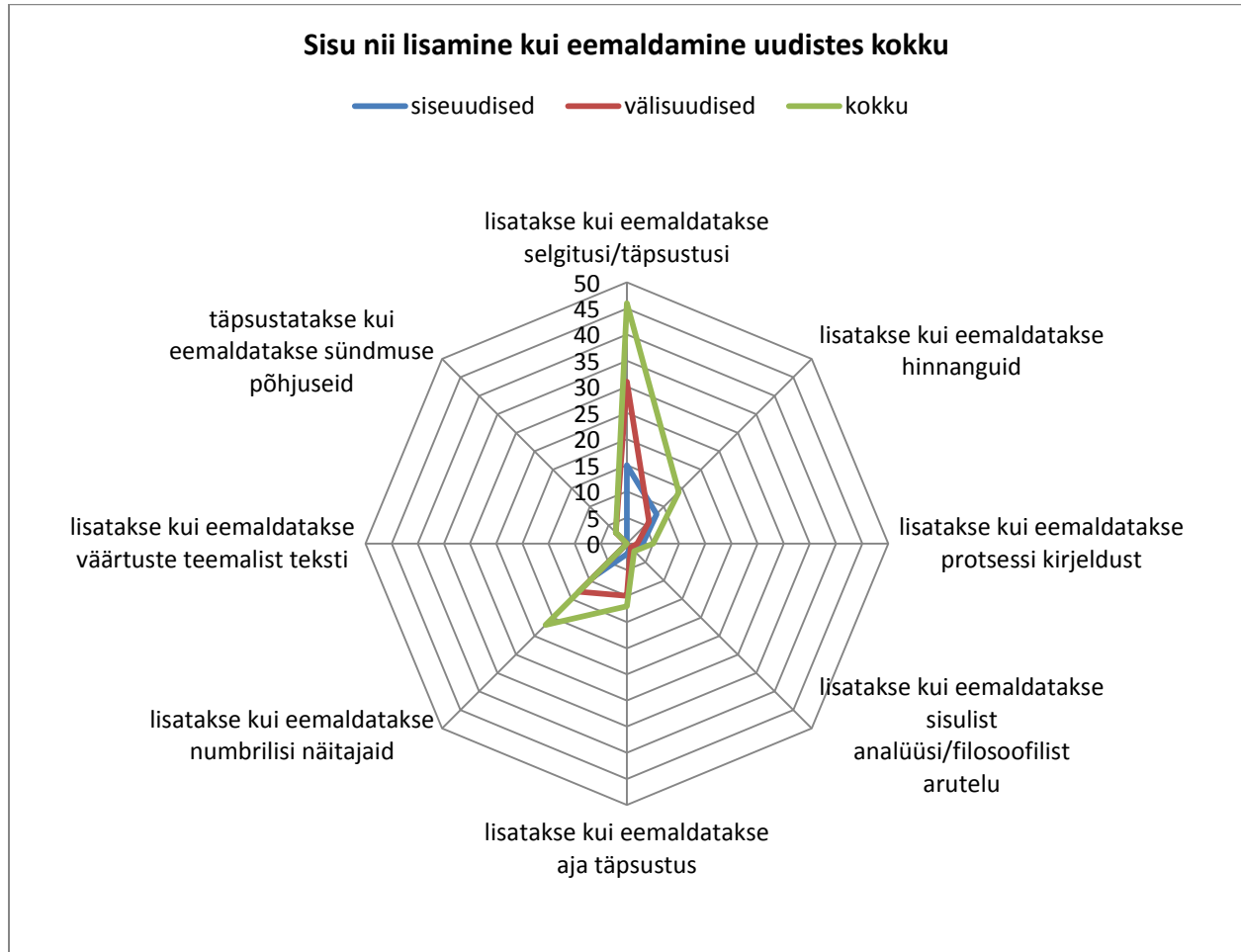
Kokkuvõtvalt võib öelda, et sisu eemaldamisi tehti üldiselt vähem kui sisu lisamisi. Eemaldamiste viisides polnud arvuliselt nii suuri erinevusi, kui oli sisu lisamistes, kus selgelt domineerisid selgituste/täpsustuste, hinnangute ja protsessi kirjelduse lisamine. Joonisel 16 on näidatud, kuidas jaotusid sisulised eemaldamised sama ja uue sõnastusega uudiste puhul.

Joonis 16: Sisu eemaldamine uudistest, sama ja uue sõnastusega uudised.

Sama sõnastusega siseuudistes selgitusi/täpsustusi, hinnanguid, protsessi kirjeldust, numbrilisi näitajaid eemaldati rohkem kui sama sõnastusega välisuudistes. Aja täpsustust eemaldati rohkem sama sõnastusega välisuudistes kui siseuudistes. Võrdselt eemaldati sama sõnastusega sise- ja välisuudistest sisulist analüüsi. Eemaldamisi tehti kokku üldiselt rohkem sama sõnastusega uudistes. Üldse kõige rohkem eemaldamisi tehti sama sõnastusega siseuudistes. Uue sõnastusega uudistest rohkem eemaldamisi tehti välisuudistes. Uue sõnastusega välisuudiste puhul kõige rohkem eemaldati hinnanguid, selgitusi/täpsustusi. Uue sõnastusega siseuudistes eemaldati kõige rohkem aja täpsustusi. Keskmiselt kõige rohkem eemaldamisi tehti uue sõnastusega välisuudiste puhul, ühe uudise kohta 1,04 eemaldamist. Sellele järgnesid sama sõnastusega siseuudised, kus tehti 0,95 eemaldamist ühe uudise kohta, sama sõnastusega välisuudised (0,76 eemaldamist ühe

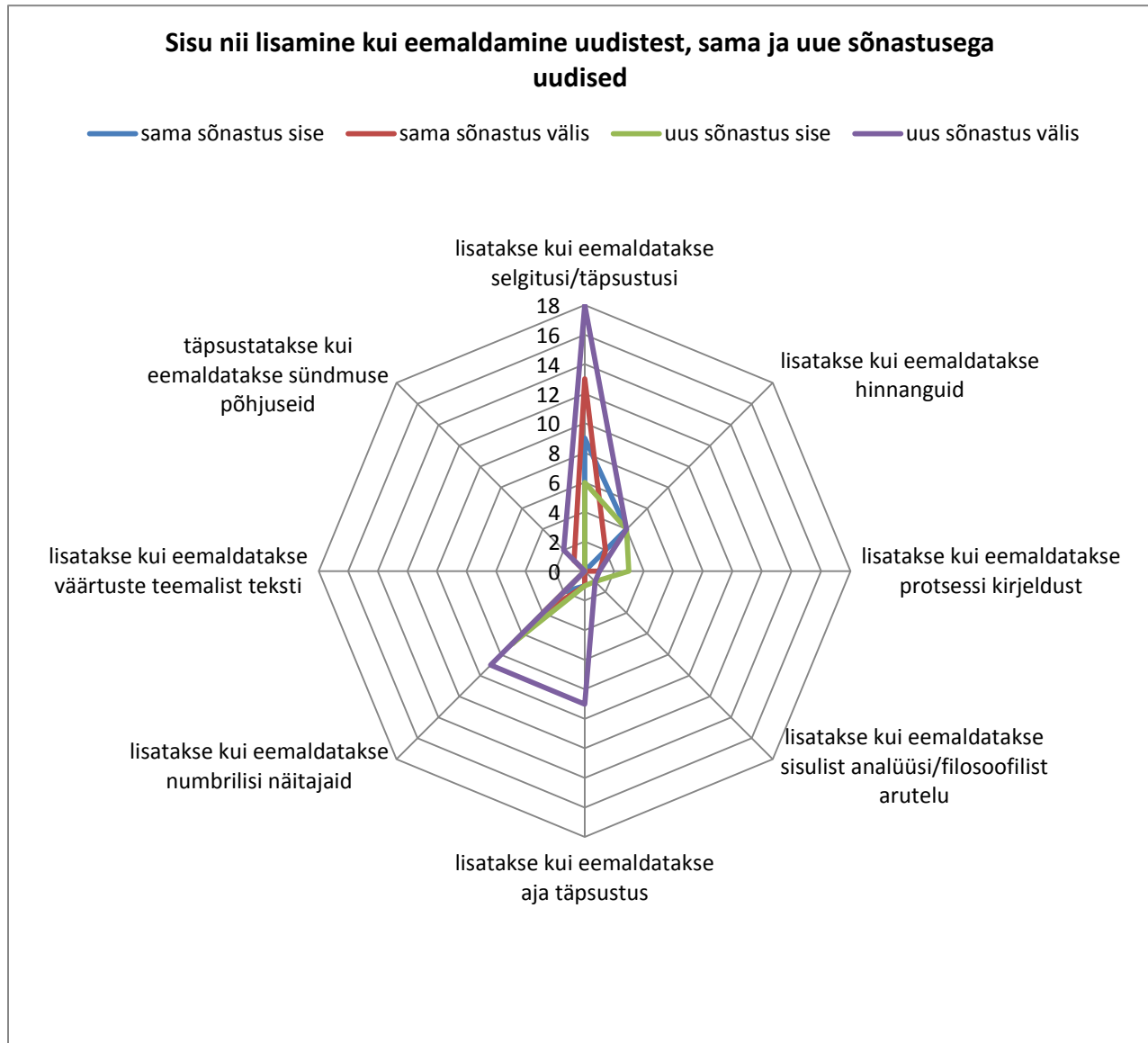
uudise kohta) ja uue sõnastusega siseuudised (0,46 eemaldamist uudise kohta). Joonisel 17 on näidatud kõik analüüsitud sisu nii lisamised kui eemaldamised ühes uudises (näiteks ühes uudises nii lisati kui eemaldati selgitusi/täpsustusi).

Joonis 17: Mida nii lisati kui eemaldati ühe muutmise käigus tekstidest sisuliselt, kõik uudised kokku.

Ühe uudise muutmise käigus nii lisamist kui eemaldamist analüüsides näitab joonis 17, et kõige rohkem nii lisati kui eemaldati selgitusi/täpsustusi (46 uudises). Vähem nii lisati kui eemaldati numbrilisi täpsustusi (22), hinnanguid (14), aja täpsustust (12). Kui lisamistest domineeris protsessi kirjelduse lisamine, siis nii lisamiste kui eemaldamiste puhul protsessi kirjeldust nii lisati kui eemaldati vaid viie uudise puhul. Numbrilisi täpsustusi ja aja täpsustust nii lisati kui eemaldati välisuudistes rohkem kui siseuudistes. Siseuudistest omakorda nii lisati kui eemaldati rohkem protsessi kirjeldust ja hinnanguid.

Kokku tehti nii lisamisi kui eemaldamisi üldse 104, mis on rohkem, kui tehti ainult eemaldamisi. Nii lisamisest kui eemaldamisest pea poole võrra rohkem tehti lisamisi. Eemaldamistest tehti lisamisi samuti üle poole võrra rohkem. Keskmiselt tehti nii lisamisi kui eemaldamisi ühe uudise kohta 0,93, välisuudistes ühe uudise kohta 1,1 ja siseuudistes 0,73 ühe uudise kohta. Joonisel 18 on näidatud, kuidas jaotusid sisulised nii lisamised kui eemaldamised sama ja uue sõnastusega uudiste puhul.

Joonis 18: Sisu nii lisamine kui ka eemaldamine uudistest ühe muutmise käigus, sama ja uue sõnastusega uudised.

Kõige rohkem tehti nii lisamisi kui eemaldamisi uue sõnastusega välisuudistes, neis kõige rohkem nii lisati kui eemaldati ühes ja samas uudises selgitusi/täpsustusi (18), numbrilisi näitajaid (9) ja aja täpsustusi (9). Uue sõnastusega siseuudistes nii eemaldati kui lisati selgitusi/täpsustusi kolm korda vähem kui uue sõnastusega välisuudiste puhul.

Sama sõnastusega uudistest kõige rohkem nii lisati kui eemaldati selgitusi/täpsustusi välisuudistes. Keskmiselt kõige rohkem nii eemaldati kui lisati infot ühes uudises uue sõnastusega siseuudistes (1,69 nii lisamist kui eemaldamist ühe uudise kohta), uue sõnastusega välisuudistes tehti keskmiselt 1,63 nii lisamist kui eemaldamist. Sama sõnastusega välisuudistes 0,67 ja sama sõnastusega siseuudistes 0,41 nii lisamist kui eemaldamist.

3.4. Uudistekstide analüüs

Selles peatükis vaatlen lähemalt kahe välissündmuse kohta muudetud uudiseid ja kahe siseriikliku sündmuse kohta muudetud uudiseid. Sündmused valisin põhimõttel, et ühte sündmust oleks kajastatud lühemalt ja teist pikemalt. Oluline oli ka, et sündmust kajastanud uudistes toimuks võimalikult palju ja erinevaid muudatusi. Uudistekstide analüüsi valimi põhimõtted polnud samad, mis kontentanalüüsil, siia võtsin kõik antud teemal avaldatud uudised, sh ka ainult keelelisi parandusi sisaldanud ja täieliku kordusena eetrisse läinud uudised. See oli vajalik selleks, et anda võimalikult hea ülevaade sellest, kuidas mingit sündmust läbi nädala kajastati. Lähtudes neist põhimõtetest valisin tekstianalüüsiks järgmised sündmused:

Analüüsitavad siseuudised:

- Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku peapiiskopi valimised (kokku 7 uudist, sh 4 sisuliselt muudetud uudist)
- peretalud pole konkurentsivõimelised (kokku 3 uudist, sh 2 sisuliselt muudetud uudist)

Analüüsitavad välisuudised:

- mustanahalise teismelise tulistamine Fergusoni linnas USAs (9 uudist, sh 8 sisuliselt muudetud uudist)
- sisserände piiramine Suurbritannias (3 uudist, sh 2 muudetud uudist)

Tekstianalüüsis jälgin, kuidas on sündmust läbi erinevate uudiste nädala vältel kajastatud (mis päevadel, mis kellaaegadel jne), mil viisil ja missuguseid sisulisi muudatusi läbi terve kajastuse

on tehtud. Sama sõnastusega uudistekstides on kõik teksti lisamised tähistatud punase värviga ja eemaldamised on alla joonitud. Uue sõnastusega uudistekstides on muudatuste iseloom välja toodud selgitustega uudisteksti juures.

3.4.1. Esimene siseuudis: Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku peapiiskopi valimised

Sündmus kuulus kiriku/usu teema alla. Tabel 22 näitab, kuidas kajastati peapiiskopi valimisi läbi nädala. Sündmust kajastati läbi kahe päeva 25. ja 26. novembril läbi seitsme uudise, sündmuse alguse poole oli see eetris hommikupoole, sündmuse lõppedes aga õhtupoolikul, viimane uudis sündmuse kohta oli eelmise uudise kordusuudis (selleks ajaks oli sündmus läbi saanud). Enamasti tehti sisulisi muudatusi, kuid ühel korral tehti ka ainult keelelisi parandusi.

Tabel 22: EELK peapiiskopi valimise kajastamine 24.-30. november 2014.

Uudise kuupäev	Uudise kellaaeg	Uudise muutmise iseloom	Kas oli antud saates esiuudiseks
25.nov	7.00	esialgne uudis	ei
25.nov	9.00	sisulised muudatused	ei
26.nov	7.00	sisulised muudatused	jah
26.nov	9.00	ainult keelelised parandused	ei
26.nov	15.00	sisulised muudatused	jah
26. nov	18.00	sisulised muudatused	jah
26.nov	20.00	eetris eelmise uudise täieliku kordusena	jah

Seitsmest uudisest neli uudist läksid eetrisse saate esiuudisena ja kõigil neljal korral ühe ja sama päeva jooksul, mis näitab, et uudis oli selle päeva üheks põhisündmuseks. Vaatlen tehtud muudatusi uudiste kaupa.

25. nov 07.00 uudise tekst: Täna algab kaks päeva kestev Kirikukogu, millel valitakse Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku uus peapiiskop. Andres Põder on olnud peapiiskopi ametis peaaegu 10 aastat, laupäeval täitis tal 65 eluaastat, mis tähendab, et amet tuleb üle anda järgmisele. Kandidaate on 4: lääne praostkonna praost assessor Tiit Salumäe, kirikuvalitsuse kantsler Urmas Viilma, usuteaduse insituudi rektor ja Nõmme Rahu Kiriku õpetaja Owe Sander ning Viljandi praostkonna praost Marko Tiitus.

Andres Põder ütles Vikerraadio saates „Kirikuelu“, et kõik nimetatud kandidaadid on tublid ja tunnustatud inimesed. „Mina oleksin rahul igaühega ja küllap see ongi üks selline tubli meeskond, kes ka jääb edaspidi kirikusse ühiselt tööle, hoolimata siis võib-olla sellest, et üks neist ka peapiiskopiks valitakse. Inimeste isikuomadused ja nende sobivus ametisse nagu sellest otse ei sõltu, et nad võiksid valituks osutuda kõik ja tõsi ta on, et Kirikukogu liikmed peavad nüüd kaaluma, et kas pikemaks või lühemaks ajaks.

Uudis annab teada, et selline sündmus algab, mis põhjusel. See sisaldab selgitusi/täpsustusi teema kohta, aga ka hinnanguid: senise peapiiskopi kommentaar, kes on tema arvates sobilik kandidaat.

25. nov 09.00 uudise tekst: Täna algab kaks päeva kestev Kirikukogu, millel valitakse Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku uus peapiiskop. Andres Põder on olnud peapiiskopi ametis peaaegu 10 aastat, laupäeval täitis tal 65 eluaastat, mis tähendab, et amet tuleb üle anda järgmisele. Kandidaate on 4: Lääne praostkonna praost assessor Tiit Salumäe, kirikuvalitsuse kantsler Urmas Viilma, Usuteaduse instituudi rektor ja Nõmme Rahu kiriku õpetaja Owe Sander ning Viljandi praostkonna praost Marko Tiitus.

Andres Põder ütles Vikerraadio saates „Kirikuelu“, et kõik nimetatud kandidaadid on tublid ja tunnustatud inimesed. „Mina oleksin rahul igaihega ja küllap see ongi üks selline tubli mees, kes ka jääb edaspidi kirikusse ühiselt tööle, hoolimata siis võib-olla sellest, et üks neist ka peapiiskopiks valitakse. Inimeste isikuomadused ja nende sobivus ametisse nagu sellest otse ei sõltu, et nad võiksid valituks osutada kõik ja tõsi ta on, et Kirikukogu liikmed peavad nüüd kaaluma, et kas pikemaks või lühemaks ajaks.

Tartu Ülikooli praktilise usuteaduse professor Tõnu Lehtsaare sõnul kinnitab ainuüksi meediahuvi selle sündmuse vastu, et luteri kiriku roll Eesti ühiskonnas on oluline. Mirko Ojakivi jätkab.

Pole kahtluski, et paavsti valimisest tehakse tänapäeva infoajastul meediasündmus. Kohatu on võrrelda aga paavsti ja Evangeelse Luterliku Kiriku peapiiskopi ametit. Kuid Tartu Ülikooli praktilise usuteaduse professor Tõnu Lehtsaare sõnul näitab meediahuvi ka peapiiskopi valimistel seda, et tegemist on positsiooniga, mis on ühiskonna jaoks oluline. Ja kuigi luterlasi pole Eestis niivõrd palju kui näiteks II maailmasõja eel, on kirikul arvestatav mõjuvõim ühiskonnas endiselt. Tõnu Lehtsaar. „Kui me vaatame kasvõi meie kalendrit, kus on sees ülestõusmispuhad, jõulupühad, ka jaanipäev, need on kirikliku taustaga, siis ma usun, et see mõju tegelikult on suurem, kui see ehk välja paistab või me esmapilgul arvame ja näiteks ka peapiiskopi valimised on ju praegu ikkagi täiesti meediasündmus.“ Kuid millised võiks olla need teemad, sündmused, millele kirik peaks ühiskonnas reageerima?

Tõnu Lehtsaar: „Kindlasti küsimused ühiskonnas, mis puudutavad üldse religiooni, ma arvan ka moraali, võib-olla ka rahvuslikku eneseteadvust, kõik need küsimused, mis puudutavad igavikulisi kategooriaid, püsiväärtusi. On loomulik, et kirik ja eesotsas ka peapiiskopiga, nendes küsimustes võtab sõna. Mida ka Andres Põder muide on teinud ja ta on saanud sellega endale nii palju sõpru kui ka palju vaenlasi. Teine tegevus, mis kindlasti peapiiskopil on, ma ei tunne kirikuelu nii palju lähemalt ja seestpoolt, on kiriku kui sellise juhtimine.“

Tartu Pauluse koguduse õpetaja Joel Luhamets on aga sel meelel, et kiriku muutumine Eestis pole niivõrd oluline kui see, et kirik aitaks muutuda igaihel, kes seda tahab. Joel Luhamets.

„Kirik vajab suuri muutusi, sellist selget vaimulikku ärkamist, aga kõige rohkem vajame muutusi meie igaiks. Kiriku väline vorm nii palju ei tähenda, aga me igaiks ise vajaksime muutust. Tõsist sellist alandlikku meelt, sellist hoiakut, milles on ustavus, mis perekonnad teeb tugevaks, kus kantakse teineteise koormaid, tuntakse rõõmu teise õnnestumisest, jagatakse muret, toetatakse ja ollakse ustavad ja truud lõpuni.“

Tõnu Lehtsaar ütles, et Eesti inimeste usuleigus on põhjustatud liigselt heast elust. Tõnu Lehtsaar. „Et selline üldine usuleigus, ka moraali allakäik, mitmed probleemid, mis inimesi puudutavad, olgu need siis kas üksildus, elutahte puudumine. Nüüd kirik on kindlasti üks kohti, kellel on nendele küsimustele oma vastus ja ma isiklikult arvan, et see on lihtsalt hea elu tulemus, et peredesse ei sünni lapsi, inimesed on mugavad, me ei viitsi enam mõelda tõsiste asjade peale, me tahame puhata palmisaare all, sõita mugava autoga ja üldiselt ei taha, et meid keegi segab.“ Mirko Ojakivi, Tartu.

Võrreldes esialgse uudisega on tegemist sama tekstiga uudisega, kus osa uudise tekstist on samasugune nagu eelmises uudises, kuid on tehtud muudatusi. Muudatuste viisidest on kasutatud esialgses uudises olnud allika tsitaadi eemaldamist (Andres Põdra kommentaar), lisatud on kahe uue allika tsitaadid, uudisesse on nii lisatud kui uudisest on ka eemaldatud üksikuid sõnu/lauseid diktori teksti, on lisatud lõik reporteri teksti ja ka üksikuid sõnu reporteri teksti. Ainult diktori poolt loetavast ja intervjuulõiku sisaldavast uudisest on saanud reporterilugu koos intervjuulõikudega. Sisulistest muudatustest on eemaldatud selgitusi/täpsustusi (mõeldakse diktori poolt öeldud lauset enne Andres Põdra tsitaati), nii eemaldatud (Andres Põdra kommentaar) kui ka lisatud (kahe uue allika tsitaadid) on toimuva antud hinnanguid. Nii reporteri teksti kui ka uute allikate tsitaatide kaudu on uudisele lisatud sisulist analüüsi/filosoofilist arutelu (peapiiskopi valimine kui meediasündmus, kiriku roll ühiskonnas) ja ka väärtuste teemalist arutelu (elu põhiväärtused, usuküsimused). Minu arvates muutub siin võrreldes esialgse uudisega uudisele antav raamistik, isegi tähendus, seda mõtestatakse laiemalt ja vaadeldakse kui meediasündmust ja arutletakse üldisemalt religiooni rolli üle Eesti ühiskonnas.

26. nov 07.00 uudise tekst: *Täna selgub Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku uus peapiiskop. Otsuse langetab 57-liikmeline kirikukogu. Selleks, et saada peapiiskopiks valituks, peab koguma üle poole Kirikukogu toetusest. Kui ükski kandidaat ei saa üle poole häältest, siis korraldatakse kordushääletus kahe enim hääli saanud kandidaadi vahel. Peapiiskopi kandidaate on praeguseks 4: nendeks on lääne praostkonna praost assessor Tiit Salumäe, kirikuvalitsuse kantsler Urmas Viilma, Usuteaduste instituudi rektor ja Nõmme Rahukiriku õpetaja Owe Sander ning viljandi praostkonna praost Marko Tiitus. 10 aastat peapiiskopi ametit pidanud Andres Põder siirdus laupäeval emerituuri ja usaldas peapiiskopi ametitunnused – kuldristi ja sauva – Toomkiriku altarile piiskop Einar Soone hoole alla. Kuni uue peapiiskopi ametisse sesadmiseni tuleva aasta 2. veebruaril täidabki peapiiskopi kohustusi piiskop Einar Soone.*

Võrreldes eelmisega on see uudis uue sõnastusega uudis, st eelmise uudise tekstiga võrreldes on sõnastus erinev. Kontentanalüüsis lähenesin uue sõnastusega tekstidele nii, et lugesin kogu eelmise uudise tekst tinglikult eemaldatuks ja kogu uue teksti lugesin lisatuks. Seega siin uudises

on eemaldatud esialgses uudises olnud allikate tsitaadid (Tõnu Lehtsaar, Joel Luhamets), on eemaldatud diktori tekstist üksikuid sõnu/lauseid ja kogu uus tekst on loetud uue lõigu lisamiseks diktori tekstis. Reporterilugu sisaldavast uudisest sai muutuse käigus ainult diktori poolt loetav uudis. Sisulistest muudatustest on nii lisatud kui eemaldatud selgitusi/täpsustusi teema kohta, eemaldatud hinnanguid, sh ka sisulist analüüsi/filosoofilist arutelu ja väärtuste teemalist arutelu. Lisatud on protsessi kirjeldust (enne oli, et algab kirikukogu, nüüd, et täna juba selgub peapiiskop – sündmus on edasi arenenud). Nii lisatud kui ka eemaldatud on numbrilisi täpsustusi (eemaldatud on näiteks Andres Põdra vanus, lisatud aga kuupäev, mis ajani Einar Soone peapiiskopi kohustusi täidab). Võrreldes eelmise uudisega palju sisuliselt uuemat infot siin pole, pigem soovitakse näidata, et protsess läheb edasi (täna selgub peapiiskop).

26. nov 09.00 uudise tekst: *Täna selgub Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku uus peapiiskop. Otsuse langetab 57-liikmeline kirikukogu. Selleks, et saada peapiiskopiks valituks, peab koguma üle poole Kirikukogu toetusest. Kui ükski kandidaat ei saa üle poole häältest, siis korraldatakse kordushääletus kahe enim hääli saanud kandidaadi vahel. Peapiiskopi kandidaate on praeguseks 4: nendeks on lääne praostkonna praost assessor Tiit Salumäe, kirikuvalitsuse kantsler Urmas Viilma, Usuteaduste instiituudi rektor ja Nõmme Rahukiriku õpetaja Owe Sander ning viljandi praostkonna praost Marko Tiitus. 10 aastat peapiiskopi ametit pidanud Andres Põder siirdus laupäeval emerituuri ja usaldas peapiiskopi ametitunnused – kuldristi ja sauva – Toomkiriku altarile piiskop Einar Soone hoole alla. Kuni uue peapiiskopi ametisse sesadmiseni tuleva aasta 2. veebruaril täidabki peapiiskopi kohuseid piiskop Einar Soone.*

Võrreldes eelmise uudisega on uudis sama tekstiga uudis, milles on tehtud üks keeleline parandus, sõna „kohustusi” on muudetud „kohuseid”.

26. nov 15.00 uudise tekst: *Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku uue peapiiskopi valimistelt väljus võitjana senine kirikuvalitsuse kantsler ja Tallinna Piiskopliku Toomkoguduse õpetaja Urmas Viilmaa. Koos Owe Sanderiga teise hääletusvooru pääsenud Viilmaa kogus 32 häält. Sander sai lõppvoorus 26 häält. Peapiiskoppi kogunes täna valima 57st vaimulikust ja kiriku ilmikliikmest koosnev kirikukogu. Senine peapiiskop Andres Põder pani läinud laupäeval ameti maha. Uuel peapiiskopilt küsiti, millisena ta näeb kiriku rolli ja ülesannet praeguses Eestis. „Mulle on endale tundunud, et kiriku ülesanne on olla kohalolev kirik. On neid, kes ütlevad, et kirik peab olema ka nähtav kirik ja ja ma usun, et me võiksime ka võib-olla olla paremini nähtavad, kui me seni oleme, aga kirik on kohal. Ta on kohal kogu Eestimaal oma koguduste kaudu, nende inimeste kaudu, kes seal kirikutööd teevad ja ka seal kirikus käivad pühapäeviti ja osalevad jumalateenistustel. Ja ..ja ma arvan, et see ongi oluline, me peame olema inimeste jaoks kohal, neile lähedal ja ka kaasaraäakiv ja kaasav kirik. “*

Eelmise uudisega võrreldes on see uue sõnastusega uudis, mille muudatuste viisideks on diktori teksti nii lõigu (ehk suurema tekstiosa) eemaldamine (elmise uudise tekst) kui ka lisamine (uue

uudise tekst). Uude uudisesse on lisatud ühe uue allika tsitaat. Uudisesse on sisuliselt lisatud hinnanguid (tsitaadi kaudu), protsessi kirjeldust (sündmus on vahepeal edasi arenenud ja on täpsustatud protsessi käiku), lisatud on ka numbrilisi täpsustusi (häälte arv), eemaldatud on aja täpsustus (täna). Uudis rõhub sellele, et sündmuse protsess on saanud mingi tulemuse, küsitakse kommentaari uelt peapiiskopilt.

26. nov 18.00 uudise tekst: *Eesti Evangeelse luterliku kiriku kirikukogu valis täna uue peapiiskopi. Uue peapiiskopi valimistelt väljus võitjana senine kirikuvalitsuse kantsler ja Tallinna piiskopliku toomkoguduse õpetaja Urmas Viilmaa, kes kogus teises hääletusvoorus 32 häält. Sander sai lõppvoorus 26 häält. Peapiiskoppi kogunes täna valima 57st vaimulikust ja kiriku ilmikliikmest koosnev kirikukogu. Senine peapiiskop Andres Põder pani läinud laupäeval ameti maha. Uku Toom käis valimisjärgsel pressikonverentsil.*

Kuna peapiiskop täidab oma ametikohustusi 65aastaseks saamiseni ja Andres Põder jõudis selle eani 22. novembril, oli vaja valida uus peapiiskop. Valimiste protsess sai alguse juba kevadel, kui 12 praostkonda oma kandidaadid esitasid. Sellest ajast on käinud debadid, läbirääkimised ja programmide arutelu. Peapiiskoppi kogunes täna valima kirikukogu. Ja võitjana väljus senine kirikuvalitsuse kantsler ja Tallinna piiskopliku toomkoguduse õpetaja Urmas Viilmaa. Kui nüüd küsiti võimalike teoloogiliste muutuste kohta, ütles uus peapiiskop, et taolisi muudatusi teeb kogu kirik, mitte peapiiskop. Ka muudest muudatustest ei kiirusta ta rääkima. „Ma arvan, et selle hooga ja selle suunaga liigub kirik ka praegu edasi. See, millised saavad olema muutused, see sõltub väga palju ka sellest, kes saab olema uue peapiiskopi meeskonnas.“ Mis puutub uude meeskonda, siis täpsustas piiskop Einar Soone, kes praegu kuni 2. veebruarini peapiiskopi kohuseid täidab. „Uus peapiiskop esitab erakorralisel kirikukogul see on 13. jaanuaril ka uue konsistooriumi koosseisu kandidaadid ja kantsleri kandidaadi.“ Seniselt peapiiskopilt Andres Põderilt küsiti, milliseid soovitusi ta oma järglasele annab. „Ma ei pea vast vajalikuks selliseid selgesõnalisi soovitusi anda, kuna nagu peapiiskop Elektus nimetas, on ta olnud konsistooriumi koosseisus ja minu kaastööliseks pikki aastaid, nii et arusaamad kiriku toimimisest ja juhtimisest, mis minul öelda on, on ammu kõik ära öeldud.“

Ning lõpuks, uult peapiiskopilt küsiti, milles ta näeb kiriku rolli ja ülesannet praeguses Eestis. (ümbertõstmine, ümbersõnast)

„Mulle on endale tundunud, et kiriku ülesanne on olla kohalolev kirik. On neid, kes ütlevad, et kirik peab olema ka nähtav kirik ja... ja ma usun, et me võiksime ka võib-olla olla paremini nähtavad, kui me seni oleme, aga kirik on kohal. Ta on kohal kogu Eestimaal oma koguduste kaudu, nende inimeste kaudu, kes seal kirikutööd teevad ja ka seal kirikus käivad pühapäeviti ja osalevad jumalateenistustel. Ja ma arvan, et see ongi oluline.“

Tartu Ülikooli usuteaduskonna religioonipsühholoogia professori Tõu Lehtsaare sõnul on peapiiskopiks valitud Urmas Viilmaal kaks selleks ametiks väga vajaliku omadust - intellektuaalne võimekus ja suur töövõime. „Mis minu jaoks teda kõige enam iseloomustab on pühendumus ja mulle kui psühholoogile on see väga oluline ja väga sümpaatne iseloomujoon. Ajal, kus meil ei ole neid väärtusi, mis inimesi ühendavad ja võib-olla ka neid väärtusi nii palju mitte, mis inimesi paneks millelegi pühendumata, on meie vastvalitud peapiiskop Urmas Viilmaa näidanud ennast inimesena, kes on kirikule tõeliselt pühendunud. Minule on ta jätnud mulje kui väga hea suhtleja. Kiriku juures, mis on väga ajalooline, väga traditsiooniline, samas ta köidab

endas ka erinevaid põlvkondi, on tulevikku vaatav organisatsioon, on suhtlemisoskus väga oluline.

Eelmisest, ainult diktori poolt loetavast uudisest, on taas saanud reporterilugu, mis sisaldab intervjuulõike. Uudis võrreldes eelmise uudisega on sama sõnastusega uudis, kus on täiendatud olemasoleva allika tsitaati (täiendatud uue peapiiskopi tsitaati). Uudisesse on lisatud kahe uue allika tsitaadid, reporteri teksti lõik ja üksikud sõnad/laused reporteri teksti, nii eemaldatud kui lisatud on diktori tekstis sõnu/lauseid. Sisu osas on nii eemaldatud kui lisatud selgitusi/täpsustusi, on lisatud hinnanguid (uute tsitaatide kaudu), on lisatud aja täpsustus (täna), numbrilisi täpsustusi on nii lisatud kui eemaldatud. See on kokkuvõttev uudis sündmusest, analüüsitakse tulemust.

26. nov 20.00 uudise tekst: Uudis läks eetrisse eelmise uudise täieliku kordusena ja uudises muudatusi ei tehtud.

3.4.2. Teine siseuudis: peretalud pole konkurentsivõimelised

Tabelis 23 on esitatud sündmuse kajastamise kuupäevad ja kellaajad.

Tabel 23: „Peretalud pole konkurentsivõimelised” sündmuse kajastamine 24.-30.11. 2014.

Uudise kuupäev	Uudise kellaaeg	Uudise muutmise iseloom	Kas oli antud saates esiuudiseks
28.nov	07.00	esialgne uudis	ei
28.nov	15.00	sisulised muudatused	ei
28.nov	20.00	sisulised muudatused	ei

Uudist kajastati ühe päeva jooksul, uudis polnud üheski saates esiuudiseks. Sündmus toimuski ühe päeva jooksul ega arenenud pikemalt edasi. Sellegipoolest on tegu ühe huvitavama uudisega nädala vältel eetris olnud uudistest, sest igas muudetud uudises muutub siin minu kui uurija arvates uudise vaatenurk. Järgnevalt vaadeldakse muudatusi uudistekste iseloomustades.

28. nov 07.00 uudise tekst: *Eesti Talupidajate Keskliidu hinnangul ei arvesta põllumajanduspoliitika praegu piisavalt peretaludega ja see soosib jätkuvalt põllumajanduse koondumist suurfarmidesse. Keskliit peab seda ohuks Eesti toidujulgeolekule ja hoiatab maaelu taandarengu eest. Täna kogunetakse Tartusse arutama talude rolli Eesti ühiskonnas, talude konkurentsivõimet ning tulevikuväljavaateid toidu- ja taastuvenergia tootjatena. Talupidajate Keskliidu hinnangul peaks Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamisel tugevdama peretalude positsiooni, sest just peretalu mudel esindab säästlikku põllumajandust.*

Uudis on sellest, kuidas Tartusse koguneti arutama peretalude rolli ja tulevikuvõimalusi.

28. nov kell 15.00 uudise tekst: Eesti riik ei tohi suhtuda väiketaludesse üksikõikselt ja loota vaid suurtootjatele, sest maailma kogemus näitab, et just peretalud on need tootmisüksused, kus enamuse maailma toidust toodetakse. Mirko Ojakivi lugu.

Lugu Mart Laarist ja sotsialistliku põllumajanduse hävitamisest mäletavad veel paljud. Selle protsessi tulemusel tekkis Eestisse kümneid tuhandeid uusi talusid ja väiketootmisi. Kui 2005. aastal oli Eestis ligi 28 000 põllumajanduslikku majapidamist, siis tänaseks on neid 18 000 kandis. Loomapidamise ja maaharimise on lõpetanud eelkõige just väiksemad, peretalundusega tegelevad inimesed.

Tartusse kogunesid täna peretalude tuleviku pärast muretsevad inimesed. Koos nenditi, et peretalud on see vundament, millele saab ja peab Eesti inimeste toidulaud tuginema. Eestimaa talupidajate keskliidu peadirektor Kaul Nurm ütles, et just peretalud, mitte suurtootmised, toodavad enamuse Eesti ja tegelikult ka maailma inimeste toidulauast. Kaul Nurm.

„Tõsi on see, et põllumajanduspoliitika on viimased kümme aastat vähemalt või isegi rohkem soosinud põllumajanduse kontsentreerumist ja selle tulemuseks on ju meil suurfarmid, mis järjest kasvavad. Aga samal ajal peab ütlema, et ka peretalud ise on kasvanud, et ei saa öelda, et peretalud on jäänud sinna 25aasta tagusesse aega, ka peretalude enda sees on toimunud suurenemine, kontsentreerumine.“

Ka Maaülikooli professor Rando Värnik kinnitas, et kui vanasti oli levinud peretaludes paari kuni kümne lehma pidamine, siis nüüd on karjad suuremad ja sedapidi ollakse ka konkurentsivõimelisemad. Rando Värnik. „Peretalude ja kõikide muude ettevõtete puhul on ju oluline, et me suudaksime ka majanduslikult konkureerida turgudel ehk siis, kuidas me suudame ressursse kasutada selleks, et saada sealt ka sellist tulu, mis võimaldab perel ära elatuda, et ja lisaks sellele ka veel investeerida, et olla ka tulevikus konkurentsivõimeline.“

Värniku sõnul on majanduslikult tasuv see, kui peretalus suudetakse saavutada tööhõive, kus 2/3 pereliikmetest saab talu tulust elatud ja ei pea mujal lisatööd tegema. Üks peretalude arvukuse kahanemise põhjuseks on talupidajate vananemine. Üksi enam ei jaksata ja lapsed talupidamisega tegeleda ei taha.

Nii pole õnneks läinud Peeter Timmal, kes oma poja näol on leidnud talule tuleviku peremehe. Räägib Lüüsa 2 talu peremees Peeter Timma. „Oleme tead suhteliselt väikesed, meie noh toodangu realiseerimine on niiõelda... noh tänu praegu nüüd muidugi on selles suhtes lihtsam, et Viru Vili on, mille kaudu saab toodangut realiseerida.“

On loomi ka või pigem tegeletegi viljaga? „Mullikaid natukese veel on, kakskend tükki. Aga üldiselt piimakarjaga lõpetasime möödunud sügisel.“

Lihtsalt ei tasu ära, tööd on liiga palju?

„Ei ole jah tead abikätt võtta, tead, ja ja...ainult ise iga päev laudas käia, noh, läheb liiale.“
Mirko Ojakivi, Tartu.

Uudis on uue sõnastusega uudis. Ainult diktori poolt loetavast uudisest on saanud reporterilugu sisaldav uudis koos intervjuulõikudega. Võrreldes eelmise uudisega on lisatud kolme uue allika tsitaadid, eemaldatud diktori tekstist lõik, lisatud aga reporteri teksti (nii üksikuid sõnu kui lõike), üksikuid sõnu diktori teksti. Sisu osas on nii lisatud selgitusi/täpsustusi (sündmuse osas nii diktori tekstis kui reporteri tekstis täpsem info), hinnanguid (tsitaatide kaudu), protsessi kirjeldust (sündmus on ära toimunud), sisulist analüüsi (arutelu peretalud vs suurtootmine),

numbrilisi täpsustusi kui ka sündmuse põhjuste täpsustusi (reporteri teksti esimene lõik). Siin uudises on muutunud kajastamise vaatenurk. Eelmises uudises öeldakse, et *“Eesti Talupidajate Keskliidu hinnangul ei arvesta põllumajanduspoliitika praegu piisavalt peretaludega ja see soosib jätkuvalt põllumajanduse koondumist suurfarmidesse.”* – ei arvestata ja soositakse suurtootmist. Järgmises uudises on juhtlõigu tekst selline: *„Eesti riik ei tohi suhtuda väiketaludesse ükskõikselt ja loota vaid suurtootjatele, sest maailma kogemus näitab, et just peretalud on need tootmisüksused, kus enamuse maailma toidust toodetakse.”* – ei tohi suhtuda ükskõikselt (eeldus, et juba suhtutakse ükskõikselt. Eelmises uudises öeldud „ei arvesta põllumajanduspoliitikaga“ ei tähenda sama) ja loodavad vaid suurtootjatele (eeldus, et loodavad vaid nendele – eelmises uudises öeldud „soosib koondumist suurfarmidesse“ ei ole sama tähendusega). Seega minu arvates on selles uudises muutunud sisuline raamistik, millele toetatakse seda teemat kajastades.

28. nov 20.00 uudise tekst: *Viimase viie aastaga on loomapidamisega tegelevate majapidamiste arv Eestis kahanenud.* Mirko Ojakivi lugu.

Eesti riik ei tohi suhtuda väiketaludesse ükskõikselt ja loota vaid suurtootjatele, sest maailma kogemus näitab, et just peretalud on need tootmisüksused, kus enamuse maailma toidust toodetakse. Mirko Ojakivi lugu.

Lugu Mart Laarist ja sotsialistliku põllumajanduse hävitamisest mäletavad veel paljud. Selle protsessi tulemusel tekkis Eestisse kümneid tuhandeid uusi talusid ja väiketootmisi. Kui 2005. aastal oli Eestis ligi 28 000 põllumajanduslikku majapidamist, siis tänaseks on neid 18 000 kandis. Loomapidamise ja maaharimise on lõpetanud eelkõige just väiksemad, peretalundusega tegelevad inimesed. Tartusse kogunesid täna peretalude tuleviku pärast muretsevad inimesed. Koos nenditi, et peretalud on see vundament, millele saab ja peab Eesti inimeste toidulaud tuginema. Eestimaa talupidajate keskliidu peadirektor Kaul Nurm ütles, et just peretalud, mitte suurtootmised, toodavad enamuse Eesti ja tegelikult ka maailma inimeste toidulauast. Kaul Nurm.

„Tõsi on see, et põllumajanduspoliitika on viimased kümme aastat vähemalt või isegi rohkem soosinud põllumajanduse kontsentreerumist ja selle tulemuseks on meil ju suurfarmid, mis järjest kasvavad. Aga samal ajal peab ütlema, et ka peretalud ise on kasvanud, et ei saa öelda, et peretalud on jäänud sinna 25aasta tagusesse aega, ka peretalude enda sees on toimunud suurenemine, kontsentreerumine.“

Ka Maaülikooli professor Rando Värnik kinnitas, et kui vanasti oli levinud peretaludes paari kuni kümne lehma pidamine, siis nüüd on karjad suuremad ja sedapidi ollakse ka konkurentsivõimelisemad. Rando Värnik. „Peretalude ja kõikide muude ettevõtete puhul on ju oluline, et me suudaksime ka majanduslikult konkureerida turgudel ehk siis, kuidas me suudame ressursse kasutada selleks, et saada sealt ka sellist tulu, mis võimaldab perel ära elatuda, et ja lisaks sellele ka veel investeerida, et olla ka tulevikus konkurentsivõimeline.“

Värniku sõnul on majanduslikult tasuv see, kui peretalus suudetakse saavutada tööhõive, kus 2/3 pereliikmetest saab talu tulust elatud ja ei pea mujal lisatööd tegema. Üks peretalude arvukuse

kahanemise põhjuseks on talupidajate vananemine. Üksi enam ei jaksata ja lapsed talupidamisega tegeleda ei taha.

Nii pole õnneks läinud Peeter Timmal, kes oma poja näol on leidnud talule tuleviku peremehe. Räägib Liiisa 2 talu peremees Peeter Timma. „Oleme tead suhteliselt väiksed, meie noh toodangu realiseerimine on niiõelda... noh tänu praegu nüüd muidugi on selles suhtes lihtsam, et Viru Vili on, mille kaudu saab toodangut realiseerida.“

On loomi ka või pigem tegeletegi viljaga? „Mullikaid natukese veel on, kakskend tükki. Aga üldiselt piimakarjaga lõpetasime möödunud sügisel.“

Lihtsalt ei tasu ära, tööd on liiga palju?

„Ei ole jah tead abikätt võtta, tead, ja ja...ainult ise iga päev laudas käia, noh, läheb liiale.“

Mirko Ojakivi, Tartu

Võrreldes eelmise uudisega on uudis sama sõnastusega uudis. Siin on kasutatud olemasoleva tsitaadi lühendamist, nii lisatud kui eemaldatud uusi sõnu/lauseid diktori teksti, eemaldatud reporteri tekstist üksikuid sõnu/lauseid. Sisulistest muudatustest on siin nii lisatud kui eemaldatud täpsustusi. Selles uudises on jälle muutunud juhtlõik, mis nüüd on: „Viimase viie aastaga on loomapidamisega tegelevate majapidamiste arv Eestis kahanenud.“ See on taas uus vaatenurk, läbi mille teemat on kajastatud. Eelmises uudises tehtud järeldused on maha võetud ja nüüd kajastatakse uudist hoopis läbi tähenduse, et loomapidamisega tegelevate majapidamise arv on vähenenud.

3.4.3. Esimene välisuudis: mustanahalise teismelise tulistamine Fergusoni linnas USAs

Tabelis 24 on näidatud sündmuse kuupäevad ja kellaajad.

Tabel 24: „Mustanahalise teismelise tulistamine Fergusonis“ kajastamine 24.-30.11.2014.

Uudise kuupäev	Uudise kellaaeg	Uudise muutmise iseloom	Kas oli antud saates esiuudiseks
25.nov	07.00	esialgne uudis	oli välisuudiste esiuudis
25.nov	09.00	sisulised muudatused	ei
25.nov	12.00	sisulised muudatused	oli välisuudiste esiuudis
25.nov	15.00	sisulised muudatused	ei
25.nov	18.00	sisulised muudatused	ei
26.nov	07.00	sisulised muudatused	oli välisuudiste esiuudis
26.nov	09.00	sisulised muudatused	oli välisuudiste esiuudis
27.nov	09.00	sisulised muudatused	ei
30.nov	07.00	sisulised muudatused	ei

Selle sündmuse kajastuse periood (25.-30.nov) oli nädala vältel eetrisse läinud uudistest üldse kõige pikem. Kõige rohkem uudiseid sündmuse kohta oli kajastuse esimesel päeval, so viis

uudist. Kõikides muudetud uudistes tehti siin sisulisi muudatusi. Enamikel juhtudel jäi uudis ainult diktori poolt loetavaks uudiseks.

25. nov 07.00 uudise tekst: *USA Missouri osariigi vandekohus otsustas, et ei esita politseiohvitser Darren Wilsonile süüdistust mustanahalise teismelise Michael Browni surmavalt haavamise eest tänavu augustis St. Louis'i äärelinnas Fergusonis. Valget Wilsonit võinuks oodata süüdistus esimese või teise astme mõrvas või surma põhjustamises. Browni perekond teatas, et on vandekohtu otsuses sügavalt pettunud, kuid kutsus inimesi vaoshoitusele. Sama palve esitas ka USA president Barack Obama. Kohtuotsuse väljakuulutamise järel kogunesid aga sajad protestijad Fergusonis politseijaoskonna ette. Fergusonis politsei teatel hakkasid osad meelevallandajatest autosid lõhkuma ja nende vastu kasutati pisargaasi. Mustanahalise Michael Browni surm põhjustas nädalaid kestnud vägivaldseid rahutusi ja üleriigilise debati politsei taktikast ja rassisuhetest.*

Esiatses uudises antakse ülevaade sündmuste tagamaadest ja selgub asjaolu, et sündmus ise on ühe vanema sündmuse järg.

25. nov 09.00 uudise tekst: *USA Missouri osariigi vandekohus otsustas, et ei esita politseiohvitser Darren Wilsonile süüdistust mustanahalise teismelise Michael Browni surmavalt haavamise eest tänavu augustis St. Louis'i äärelinnas Fergusonis. Valget Wilsonit võinuks oodata süüdistus esimese või teise astme mõrvas või surma põhjustamises.*

Otsus vallandas protestid paljudes USA linnades, mis Fergusonis muutusid vägivaldseks. Kristi Sobakult lähemalt.

USA föderaalne lennundusamet kehtestas ajutised lennupiirangud Missouris asuva Fergusonis linna kohal lendamiseks, sest linnas puhkesid vägivaldsed protestid ja muuhulgas tulistati laske taevasse. Elanike pahameele vallandas osariigi vandekohtu otsus mitte esitada valgenahalisele politseiohvitserile Darren Wilsonile süüdistust mustanahalise teismelise Michael Browni surmavalt haavamise eest tänavu augustis St. Louis'i äärelinnas Fergusonis. Kohtuotsuse väljakuulutamise järel kogunesid aga sajad protestijad Fergusonis politseijaoskonna ette. (ümbertõstetud)

Fergusonis politsei teatel hakkasid osad meelevallandajatest autosid lõhkuma ja nende vastu kasutati pisargaasi. (see lause ümbersõnastatud)

Osad neist hakkasid autosid ja poodide vaateaknaid lõhkuma, oli kuulda ka laske. Kohalikke ärisid rüüstatakse ja süüdatakse põlema, Fergusonis tänavatel on CNNi andmetel nii palju tulekahjusid, et linna tuletõrjajate pole piisavalt jõude kõigi tulekolleteni jõudmiseks. Politsei võitleb määratsejate vastu pisargaasiga. Rahumeelsemad protestid on puhkenud ka mitmes teises USA linnas, muuhulgas Chicagos, New Yorgis ja ka Valge Maja ees Washingtonis.

Mustanahaline newyorklane Shamilia McBean nimetas kohtuotsust rohkem kui rahutuks tegevaks. „See teeb haiget, laastab moraalselt ja paneb kahtlema selle koha materjalis, kus olen üles kasvanud ja selles, kas saan siin elada.“

Teismeline Brooklynis elanik rääkis, et tal on palju omavanuseid tumedanahalisi meessoost sõpru, keda võidakse nüüd kohtuotsust vaadates iga hetk tulistama hakata. „Lihtsalt sellepärast, et nad kõnnivad vales naabruskonnas ja kannavad kapuutsi või näevad välja ähvardavad või

neid võetakse sellisena. See on minu jaoks hirmutav, sest need on minu sõbrad, inimesed, kellest ma hoolin ja kes ilmselgelt pole mingiks ohuks.“

17aastane õpilane Caroline Wallis pidas naeruväärseks, et ohvitser Wilsonile ei esitatud isegi süüdistust. „Tema üle ei peeta isegi õiglast kohtuprotsessi, teda võidakse mõista süüdi või õigeks, aga kui ta läbiks õiglase kohtuprotsessi, on kindlasti piisavalt tõendeid, et ta süüdi mõista. Tapetud Michael Browni perekond teatas varem, et on vandekohtu otsuses sügavalt pettunud, kuid kutsus inimesi vaoshoitusele. Sama palve esitas ka USA president Barack Obama. Mustanahalise Michael Browni surm põhjustas suve lõpus nädalaid kestnud vägivaldseid rahutusi ja üleriigilise debati politsei taktikast ja rassisuhetest. (see lõik täiendatud ja ümbertõstetud)

Nimelt väitis ohvitser Wilson oma raportis, et nooruk varastas poest sigareid. Ilmnes aga, et patrullautos istunud valge korraldaja ei teadnud röövist midagi, vaid peatas Browni sellepärast, et too kõndis keset teed ja häiris liiklust.

Tegu on sama sõnastusega uudisega, ainult diktori poolt loetavast uudisest on saanud reporterilugu intervjuulõikudega sisaldav uudis. Lisatud on kahe uue allika tsitaadid, on nii lisatud kui eemaldatud üksikuid sõnu/lauseid diktori teksti, on lisatud reporteri teksti (nii üksikuid sõnu kui lõik), on kasutatud ümbertõstmist ja uudise osalist ümbersõnastamist. Sisu osas on nii lisatud kui ka eemaldatud selgitusi/täpsustusi, lisatud on hinnanguid, protsessi kirjeldust, väärtuste teemalist arutelu ja sündmuse põhjenduse täpsustusi. Hinnangud väljenduvad uute allikate arvamuses, protsessi kirjeldus väljendub selles, et on lisatud kirjeldusi, kuidas protestid on edasi arenenud, mis on juhtunud, mida on tehtud, väärtuste teemaline arutelu väljendub allikate arvamus kaudu (rassi teema, õiglane kohtuprotsess), sündmuse põhjusi täpsustatakse nii uudise alguses kui ka lõpus. Uudise kajastuse vaatenurk jääb samaks.

25. nov 12.00 uudise tekst: *Fergusonis mustanahalise nooruki tapnud politseinikule süüdistuse esitama jätmise järel puhkenud rahutused on tõsisemad kui augustis, teatas St. Louis'i maakonna politseiülem Jon Belmar. Põlema on süüdatud mitmeid ärihooneid, tänavatel on kostnud sadu laske. Belmari sõnul politsei ühtegi lasku rahva ohjeldamiseks ei teinud. Fergusonis kogukond on tema sõnul aga täiesti lõhestunud. Politsei teatas varem, et otsusega rahulolematu rahvahulk rüüstas ja pani põlema politseiauto, lõhkus vaatekanaid ning loopis politseinikke kivide ja muude esemetega. Korrakaitstad lasid käiku pisargaasi.*

See on uue sõnastusega uudis, reporterilugu sisaldavast uudisest on saanud ainult diktori poolt loetav uudis. Esialgses uudises olnud allika tsitaadid on eemaldatud, eemaldatud on ka üksikuid sõnu/lauseid diktori tekstist, reporteri tekstist. Reporteri tekstist on eemaldatud ka lõik, diktori teksti on aga lõik lisatud (uus uudis ise ongi see lõik). Kasutatud on eelmise uudise osalist ümbersõnastamist. Sisu osas on lisatud kui ka eemaldatud selgitusi/täpsustusi, eemaldatud hinnangud, väärtuste teemalist arutelu, sündmuse põhjuste täpsustusi. Lisatud on protsessi

kirjeldust (on selgunud, et rahutused on sel korral tõsisemad kui augustis) ja ka numbrilisi täpsustusi (sajad lasud).

25. nov 15.00 uudise tekst: *USA politsei on vahistanud ööl vastu tänast Missouri osariigis Fergusonis linnas puhkenud rahutustes 61 inimest. Vägivaldsed rahutused, mis on tõsisemad kui augustis, vallandas kohtuotsus mitte esitada süüdistust mustanahalise nooruki tapnud politseinikule. Põlema on süüdatud mitmed ärihooned ning kostnud on sadu laske, väidetavalt tulistasid meeleavaldajad politseinikke ning loopisid neid kividega. Rahvahulk süütas ka politseiautosid ning rüüstas poode. Teateid hukkunutest pole. Korra taastamiseks on Missouri kuberner Fergusonis saatnud täiendavaid rahvuskardi üksusi. Märulipolitsei kasutas rahvamassi ohjeldamiseks ka pisargaasi ja kumminuiasid. Tänavatel on nähtud liikumas ka politsei soomusmasinaid.*

Uudis on loetud sama sõnastusega uudiseks, on osaliselt ümbersõnastatud. Pole muutunud uudise komponendid, uudis jääb diktori poolt loetavaks uudiseks. On lisatud kui ka eemaldatud diktori tekstist üksikuid sõnu/lauseid. Sisuliselt on nii lisatud kui eemaldatud selgitusi/täpsustusi, lisatud on protsessi kirjeldust (eelmisses uudises selgus, et rahutused on tõsisemad, selles uudises on juba inimesi vahistatud), aja täpsustus (öööl vastu tänast) ja numbrilisi täpsustusi (mitu inimest vahistatud).

25. nov 18.00 uudise tekst: *USA politsei on vahistanud ööl vastu tänast Missouri osariigis Fergusonis linnas puhkenud rahutustes 61 inimest. Vägivaldsed rahutused, mis on tõsisemad kui augustis, vallandas kohtuotsus mitte esitada süüdistust mustanahalise nooruki tapnud politseinikule. Põlema on süüdatud mitmed ärihooned ja kostnud on sadu laske. Väidetavalt tulistasid meeleavaldajad politseinikke ja loopisid neid kividega. Rahvahulk süütas ka politseiautosid ja rüüstas poode. Teateid hukkunutest ei ole. Korra taastamiseks on Missouri kuberner Fergusonis saatnud täiendavad rahvuskardi üksused. Märulipolitsei kasutas rahvamassi ohjeldamiseks ka pisargaasi ja kumminuiasid. St. Louisi eeslinna tänavatel on nähtud liikumas ka politsei soomusmasinaid.*

Uudis on sama sõnastusega, kus on tehtud nii keelelisi parandusi (sõna „ja“ lisamised, „täiendavaid rahvuskardi üksusi“ muutus „täiendavad rahvuskardi üksused“) kui ka üksikute sõnade lisamist diktori teksti. Sisulistest muudatustest tähendas see selgituste/täpsustuste lisamist (St. Louisi eeslinna). Uudise komponendid pole võrreldes eelmise uudisega muutunud. Sündmus pole edasi arenenud.

26. nov 07.00 uudise tekst: *USAS Missouri osariigis Fergusonis linnas jätkusid meeleavaldused vastuseks vandekohtunike otsusele mitte esitada süüdistust mustanahalise Michael Browni mahalasknud politseinikule ning rahumeelseid meeleavaldusi peeti üle terve USA, alates New Yorgist kuni Los Angelesni. Lauri Tankler räägib lähemalt.*

Terve eilse päeva jooksul otsisid linna, osariigi ja riigijuhid võimalusi, kuidas tänast õhtut Fergusonis linnas kuidagiviisi turvalisemaks teha. Fergusonis linnapea James Knowls hurjutas Missouri osariigi kuberner Jane Niksonit selletõttu, et miskipärast ei toodud õigeks ajaks Fergusonis turvama rahvuskaardi sõdureid. Teisipäeva õhtuks oli piirkonnas juba vähemalt 2200 rahvuskaartlast. Teine ootamatu käik oli see, et toosama politseinik Darren Wilson, kes Michael Brwoni tulistas, otsustas anda oma esimese teleintervjuu, kus ta kaitses oma seisukohti, et tema oli olnud ohus, tema käitus vastavalt protokollile ja ta ei teeks mitte midagi teisiti. Suhtlusvõrgustikus Twitter hakati muidugi politseiniku intervjuu ajastuse kohta kohe kuulujutte levitama ja see pole tegelikult midagi uut. Kuulujutud on selliste massiürituste puhul alati olemas, olgu need Twitteris või mitte, aga lausa üks Fergusonis meeleavalduste organiseerija kinnitas oma 30 000le jälgijale, et Darren Wilson oleval saanud oma intervjuu eest pool miljonit dollarit, mis telekanali ABC väitel polnud tõsi, nemad ei maksnud Wilsonile midagi. Lähiajal ametist lahkuva USA peaprokuröri Eric Holderi sõnul on nüüd põhiliseks strateegiaks Fergusonis rahutuste ohjeldamisel see, et rahumeelsed protsetijad tuleb eraldada vägivaldsetest. See strateegia toimis augustikuus ja kohalike politseipealike lootus on samamoodi mäss maha rahustada. Eile võttis Fergusonis teemal taaskord sõna ka Barack Obama, kes on paljude ameeriklaste jaoks just selle mõtteviisi kehastus, et rass ja diskrimineerimine ei mängi siin riigis enam nii palju rolli. Obama sõnul on aga veel palju vaja teha paljudes kogukondades, et rassipõhine eristamine politseinike poolt lõppeks. Kuid ta ei mõista neid, kes arvavad, et kohtuotsus õigustab määramist, vägivalda ja oma kodukandi lõhkumist. Lauri Tankler, Washington.

See on uue sõnastusega uudis, ainult diktori poolt loetav uudis muutus reporterilugu (kuid mitte intervjuulõike) sisaldavaks uudiseks. On lisatud lõik diktori teksti kui ka eemaldatud lõik diktori tekstist, on lisatud reporteri teksti lõik (st rohkem teksti). Selgitusi ja täpsustusi on nii lisatud kui ka eemaldatud, lisatud on nii hinnanguid (Barack Obama), protsessi kirjeldust (meeleavaldused jätkusid ja olukorra kirjeldust lisatud), sisulist analüüsi (reporter mõtestab sündmuses toimunud pööreid – Darren Wilsoni avaldus, riigijuhid otsivad võimalusi, kuidas rahutusi lõpetada) kui ka väärtuste teemalist arutelu (rassi teema, kodukandi lõhkumine). Aja ja numbrilisi täpsustusi on nii lisatud kui ka eemaldatud.

26. nov 09.00 uudise tekst: *USAS Missouri osariigis Fergusonis linnas jätkusid meeleavaldused vastuseks vandekohtunike otsusele mitte esitada süüdistust mustanahalise Michael Browni mahalasknud politseinikule ning rahumeelseid meeleavaldusi peeti üle terve USA, alates New Yorgist kuni Los Angeleseni. Lauri Tankler **jätkab**.*

Terve eilse päeva jooksul otsisid linna, osariigi ja riigijuhid võimalusi, kuidas tänast õhtut Fergusonis linnas kuidagiviisi turvalisemaks teha. Esmaspäeva õhtul väljakuulutatud vandekohtuniku otsus mitte süüdistada politseinik Darrern Wilsonit relvastamata noormehe tapmises tähendas selle Missouri väikelinna jaoks erakordset vägivalda ja rüüstamise lainet. Kui noormees nimega Michael Brwon augustikuus surma sai, oli Fergusonis samuti meeleavaldusi, mis aeg-ajalt muutusid vägivaldseks, kuid toona käitusid kõige jõhkramalt just nimelt politseijõud, kes kasutasid pisargaasi aeg-ajalt valimatult ning patrullisid neid tänavaid

sõjaväeautodega. Esmaspäeva õhtul oli aga lugu täiesti teine. Väike, aga jõhker grupp määratsejaid puistasid poode ja süüitasid neid. Kokku loeti 23 tulekahju, 10 politseiautot lõhuti ära, kümnetel poodidel löödi aknad sisse. Kahtlemata ei aidanud kaasa see, kui tulistamisohvri Michael Browni kasuisa kutsus esmapäeva õhtul süüdistusteadet kuulama kogunenud aktiviste üles asju maha põletama, Browni bioloogiline isa oli just paar päeva varem kutsunud inimesi üles rahulikult vandekohtunike tulemust kuulama. Eile püüti inimesi maha rahustada, kuid kaheldavate tulemustega. Ferguson linnapea James Knowls hurjutas Missiuri osariigi kuberner Jane Niksonit selletõttu, et miskipärast ei toodud õigeks ajaks Ferguson turvama rahvuskartlast sõdureid. Teisipäeva õhtuks oli piirkonnas juba vähemalt 2200 rahvuskartlast. Teine ootamatu käik oli see, et toosama politseinik Darren Wilson, kes Michael Browni tulistas, otsustas anda oma esimese teleintervjuu, kus ta kaitses oma seisukohti, et tema oli olnud ohus, tema käitus vastavalt protokollile ja ta ei teeks mitte midagi teisiti. Suhtlusvõrgustikus Twitter hakati muidugi politseiniku intervjuu ajastuse kohta kohe kuulujutte levitama, ja see pole tegelikult midagi uut. Kuulujutud on selliste massiivsete puhul alati olemas, olgu need Twitteris või mitte, aga lausa üks Ferguson meelavalduste organiseerija kinnitas oma 30 000le jälgijale, et Darren Wilson oleval saanud intervjuu eest pool miljonit dollarit, mis telekanali ABC väitel polnud tõsi, nemad ei maksnud Wilsonile midagi. Lähiajal ametist lahjkuba USA peaprokuröri Eric Holderi sõnul on nüüd põhiliseks strateegiaks Ferguson rahutuste ohjeldamisel see, et rahumeelsed protsetijad tuleb eraldada vägivaldsetest. See strateegia toimis augustikuus ja kohalike politseipealike lootus on samamoodi mäss maha rahustada. Eile võttis Ferguson teemal taaskord sõna ka Barack Obama, kes on paljude ameeriklaste jaoks just selle mõtteviisi kehastus, et rass ja diskrimineerimine ei mängi siin riigis enam nii palju rolli. Obama sõnul on aga veel palju vaja teha paljudes kogukondades, et rassipõhine eristamine politseinike poolt lõppeks. Kuid ta ei mõista neid, kes arvavad, et kohtuotsus õigustab määratsemist, vägivalda ja oma kodukandi lõhkumist. Lauri Tankler, Washington.

Siin on sama sõnastusega uudis, kus on tehtud keelelisi parandusi (Lauri Tankler jätkab) ja lisatud reporteri teksti üks uus lõik teksti. Sisuliselt tähendas see selgituste/täpsustuste, protsessi kirjelduse (mis on edasi juhtunud, Michael Browni kasuisa kutsus asju maha põletama), numbriliste täpsustuste (23 tulekahju, 10 lõhutud politseiautot) ja sündmuse põhjuste täpsustuste lisamist (tausta kirjeldus augustis toimunud). Uudise vaatenurk ega laiem tähendus nende muudatustega ei muutunud.

27. nov 09.00 uudise tekst: *USAs Missouri osariigis Ferguson linnas on seal toimunud rahutuste ajal vahistatud üle 400 inimese. Kolmapäeval oli linnas, kuhu on toodud üle 2000 rahvuskartlaste, suhteliselt rahulik. Rahutuste põhjuseks oli esmapäeval ette loetud vandekohtunike otsus mitte esitada süüdistust politseiniku vastu, kes tulistas ja tappis augustis relvastamata mustanahalise nooruki. USA president Barack Obama rõhutas teisipäeval, et määratsemisele ja kriminaalsetele tegudele pole õigustust ja selles süüdi olevad isikud tuleb vastutusele võtta.*

On loetud sama tekstiga uudiseks, uudis on osaliselt ümbersõnastatud. Eemaldatud on reporteri tekst (lõik), nii lisatud kui eemaldatud on lauseid/sõnu diktori tekstist. Selgitusi/täpsustusi,

sündmuse põhjuste täpsustusi on nii lisatud kui eemaldatud. Eemaldatud on hinnanguid, protsessi kirjeldust, sisulist analüüsi, väärtuste teemalist arutelu, numbrilisi täpsustusi. Uudis muutus reporterilugu sisaldavast uudisest ainult diktori poolt loetavaks uudiseks.

30. nov 07.00 uudise tekst: *USAs musta nooruki surnuks tulistanud politseinik lahkus ametist, teatas tema advokaat. Veidi pärast seda kinnitas Ferguson linna esindaja, et politseinik ei ole siiski ametist loobunud. Valgenahaline politseinik Darren Wilson tulistas 18aastast Michael Browni augustikuus Fergusonis. Relvastamata nooruki tulistamine tõi kaasa rahutused. Lõppeval nädalal otsustasid vandekohtunikud, et Wilsonile ei esitata süüdistust ning see otsus on pingestanud politsei ja mustanahalise elanikkonna suhteid kogu riigis.*

Uue sõnastusega uudis, on nii lisatud kui eemaldatud diktori teksti (üksikud sõnad/laused). Sisuliselt tähendas see, et selgitusi/täpsustusi ja sündmuse põhjuste täpsustusi nii lisati kui eemaldati, numbrilisi täpsustusi eemaldati. Selles uudises on tegemist põhisündmusega kaasnenud sündmusega, mitte otseselt meelevalduste protsessi kajastamise jätkuga.

3.4.4. Teine välisuudis: sisserände piiramine Suurbritannias

Tabelis 25 on näidatud sündmuse kuupäevad ja kellaajad.

Tabel 25: „Sisserände piiramine Suurbritannias“ kajastus 24.-30.11.2014.

Uudise kuupäev	Uudise kellaaeg	Uudise muutmise iseloom	Kas oli antud saates esiuudiseks
28.nov	09.00	esialgne uudis	oli välisuudiste esiuudis
28.nov	15.00	sisulised muudatused	
28.nov	18.00	sisulised muudatused	oli välisuudiste esiuudis

Sündmusega seotud uudised läksid kõik eetrisse 28. novembril, kokku oli kolm uudist. Kahel korral oli sündmus esiuudiseks uudistesaares välisuudiste osas.

28. nov 09.00 uudise tekst: *Briti peaminister David Cameron tutvustab täna plaane, kuidas piirata sisserännet teistest Euroopa Liidu riikidest. Kavas on seada sotsiaaltoetuste saamise tingimuseks, et inimene on elanud Suurbritannias vähemalt neli aastat. Cameron kavatseb oma kõnes rõhutada, et see on absoluutne eeltingimus Suurbritannia jäämisele Euroopa Liidu liikmeks. Värske andmete kohaselt on aasta jooksul Suurbritanniasse elama asunud üle 200 000 Euroopa Liidu teiste riikide kodaniku. Cameroni sõnul on eesmärk vähendada sisserännet 100 000 inimeseni.*

Esialgne uudis ütleb, et Cameron tutvustab täna plaane ja kirjeldab lühidalt, millised need üldjoontes on.

28. nov 15.00 uudise tekst: *Briti peaminister David Cameron pidas täna kõne immigratsiooni teemal ja Mall Mälberg kuulas seda.*

David Cameron tegi teatavaks oma plaani kärpida teistest Euroopa Liidu riikidest Ühendkuningriiki sisse­rändajate sotsiaaltoetusi.

„Immigratsioonitoetusi tuleb kontrollida, need peavad olema õiglased ja need peavad keskenduma meie rahvuslikele huvidele, see on see, mida ma tahan. Lihtsaid lahendusi pole, immigratsiooniga tegelemine on raske, mitte ainult meil, vaid igal pool arenenud riikides ja Euroopas kohe kindlasti.”

Cameroni sõnul peavad Euroopa Liidu migrandid ootama vähemalt 4 aastat, enne kui saavad maksusoodustusi või elamiseks munitsipaal­maja. Nagu ta kinnitas, hakkab ta neid nõudmisi ellu viima, kui ta mais tagasi valitakse ja need peavad saama vaieldamatuks osaks selle üle, kas jääda Euroopa Liitu. Cameron ütles, et tema plaan piirata teistest Euroopa Liidu riikidest saabuvate sisse­rändajate juurdepääsu sotsiaaltoetustele, nõuab Euroopa Liidu lepingute muutmist ja nagu ta ütles, ta on kindel, et selle üle on võimalik läbi rääkida.

Üks BBC poliitikatoimetajatest on juba jõudnud öelda, et see läheb Brüsselis väga raskeks. Briti peaminister hoiatas ka, et kui London räägib kurtidele kõrvadele, ei välista ta midagi. See on seni tugevaim vihje sellele, et ta võib Suurbritannia lahkumise Euroopa Liidust ka heaks kiita. Cameroni põhiettepanekud, mis sõltuvad mõistagi tema võimule jäämisest mais toimuvatel valimistel on järgmised. Teistest Euroopa Liidu riikidest sissetulnud ei saa nõuda maksusoodustusi ja munitsipaal­maja 4 aastat, samuti ei saa nad nõuda lastetoetusi ja maksusoodustusi lastele, kes elavad väljaspool Ühendkuningriiki. Kui nad poole aastaga pole tööd leidnud, tuleb nad välja saata. Nende õigusi tuua perekonnaliikmed järele, tuleb piirata. Veel tahab Cameron, et süüdimõistetud kurjategijad saadetak kiiremini riigist välja ning et kerjustel ja kelmidel, kes on Suurbritanniast kord juba välja saadetud, ei lastaks väga ruttu tagasi tulla. Ja lõpuks tuleks uutel Euroopa Liidu kodanikel keelata seni Ühendkuningriigis töötamine, kuni nende oma maade majandus on rohkem lähenenud vanade liikmesmaade majandusele. „Me oleme selle ära teeninud, et meid kuulataks ja meid tuleb kuulata,“ ütles Cameron. Euroopa komisjoni esindaja ütles Brüsselis, et Cameroni ettepanekuid toetuste kärpimise kohta hakatakse arutama ilma draamata. Ja Eesti saatkonnast Londonis öeldi uudistele, et Ühendkuningriigis elab kusagil 15 000 eestlase ringis, kes saavad üldiselt kenasti hakkama ega kasuta ära Briti sotsiaaltoetuste süsteemi.

Ainult diktori poolt loetavast uudisest on saanud reporterilugu koos intervjuulõikudega sisaldav uudis. Lisatud on ühe uue allika tsitaat, lisatud üksikuid sõnu/lauseid diktori teksti, reporteri teksti lisatud nii sõnu kui ka lõik, eemaldatud diktori teksti (lõik). Sisuliselt lisatud selgitusi/täpsustusi, hinnanguid. Lisatud kui ka eemaldatud numbrilisi täpsustusi.

28. nov 18.00 uudise tekst: *Suurbritannia peaminister David Cameron esitas Euroopa Liidule sisuliselt ultimaatumi, ähvaradades Suurbritannia ühendusest välja tuua, kui euroliid ei nõustu muutma aluslepingut bittide ettepanekute kohaselt. Mall Mälberg teeb kokkuvõtte.*

David Cameron tegi teatavaks oma plaani kärpida teistest Euroopa Liidu riikidest Ühendkuningriiki sisse­rändajate sotsiaaltoetusi.

„Immigratsioonitoetusi tuleb kontrollida, need peavad olema õiglasel ja need peavad keskenduma meie rahvuslikele huvidele, see on see, mida ma tahan,” ütles **David Cameron**. „Lihtsaid lahendusi pole, immigratsiooniga tegelemine on raske, mitte ainult meil, vaid igal pool arenenud riikides ja Euroopas kohe kindlasti.”

Cameroni sõnul peavad Euroopa Liidu migrandid ootama vähemalt 4 aastat, enne kui saavad maksusoodustusi või elamiseks munitsipaalmaja. Nagu ta kinnitas, hakkab ta neid nõudmisi ellu viima, kui ta mais tagasi valitakse ja need peavad saama vaieldamatuks osaks **läbirääkimistel** selle üle, kas jääda Euroopa Liitu. Cameron ütles, et tema plaan piirata teistest Euroopa Liidu riikidest saabuvate sisserändajate juurdepääsu sotsiaaltoetustele, nõuab Euroopa Liidu lepingute muutmist ja nagu ta ütles, ta on kindel, et selle üle on võimalik läbi rääkida. Üks **BBC poliitikatoimetajatest** on juba jõudnud öelda, et see läheb Brüsselis väga raskeks. Briti peaminister hoiatas ka, et kui London räägib kurtidele kõrvadele, ei välista ta midagi. See on seni tugevaim vihje sellele, et ta võib Suurbritannia lahkumise Euroopa Liidust ka heaks kiita. Cameroni põhiettepanekud, mis sõltuvad mõistagi tema võimule jäämisest mais toimuvatel valimistel on järgmised. Teistest Euroopa Liidu riikidest sissetulnud ei saa nõuda maksusoodustusi ja munitsipaalmaja 4 aastat, samuti ei saa nad nõuda latsetoetusi ja maksusoodustusi lastele, kes elavad väljaspool Ühendkuningriiki. Kui nad poole aastaga pole tööd leidnud, tuleb nad välja saata. Nende õigusi tuua perekonnaliikmed järele, tuleb piirata. Veel tahab Cameron, et süüdimõistetud kurjategijad saadetak kiiremini riigist välja ning et kerjustel ja kelmidel, kes on Suurbritanniast kord juba välja saadetud, ei lastaks väga ruttu tagasi tulla. Ja lõpuks tuleks uutel Euroopa Liidu kodanikel keelata seni Ühendkuningriigis töötamine, kuni nende oma maade majandus on rohkem lähenenud vanade liikmesmaade majandusele. „Me oleme selle ära teeninud, et meid kuulataks ja meid tuleb kuulata,” ütles Cameron. Euroopa komisjoni esindaja ütles Brüsselis, et Cameroni ettepanekuid toetuste kärpimise kohta hakatakse arutama ilma draamata.

Suurbritannias elab Eesti saatkonna andmetel 15 000 Eesti kodanikku, nad saavad üldiselt kenasti hakkama ega kasuta ära Briti sotsiaaltoetuste süsteemi.

Sama sõnastusega uudis, tehtud keelelisi parandusi, eemaldatud tsitaat esialgses uudises olnud allikalt, lisatud üksikuid lauseid diktorit teksti kui ka eemaldatud üksikuid lauseid diktori tekstist. Eemaldatud reporteri tekstist lõik. Sisu osas on lisatud selgitusi/täpsustusi, eemaldatud hinnanguid, aja täpsustus (sõna täna eemaldatud), nii lisatud kui eemaldatud on numbrilisi täpsustusi. Uudises on muutunud kajastuse vaatenurk, kahes eelnevas uudises oli fookus sellel, et Cameron peab kõne ja mis on plaanid. Võrreldes eelmise uudisega ei ole sündmus edasi arenenud, aga kajastuse vaatenurka on muudetud: Cameron esitas ultimaatumi.

3.5. Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiste toimetamine

Selleks, et saada aru, mis põhimõtetel ja kuidas raadiouudiseid toimetatakse ja muudetakse, viis autor 21. aprillil 2017 läbi intervjuu Eesti Rahvusringhäälingu (ERR) raadiouudiste uudistetoimetuse juhataja asetäitja Indrek Kiisleriga. Järgnevas kahes alapeatükis esitan intervjuu käigus saadud tulemused. Esiteks annan ülevaate toimetuse töökorraldusest ja teiseks toon välja uudiste toimetamise põhimõtted ja praktikad. Analüüsi illustreeritakse tsitaatidega intervjuust.

3.5.1. ERRi raadiouudiste toimetuse töökorraldus

Raadiouudised lähevad eetrisse igal täistunnil, esimesed uudised loetakse kell 06.00 ja viimased südaööl. Eetrisse lähevad lühikesed (viie-minutilise) ja pikad raadiouudised. Pikad raadiouudised on kell 9, 12, 15 ja 18 (Päevakaja). Lühikeste ja pikkade uudistega tegelevad erinevad inimesed ja nende tööüritused on erinevad. Lühikeste uudiste toimetaja tuleb tööle 05.30 ja valmistab ette, toimetab ja loeb uudiseid kuni kella 12.00ni. Lühikeste uudiste teine vahetus tuleb tööle kell 15.00 ja loeb uudiseid südaööni. Pikkade saadete tegijat nimetatakse päevatoimetajaks, kelle tööpäev algab kell 08.00 ja tema valmistab ette, toimetab ja kannab eetris ette 9, 12, 15 ja kell 18 eetrisse minevad uudised. Päevatoimetaja tegeleb ka uudistereporteritega, kellele jagab teemad, millega päeva jooksul tegeleda. Kuidas reporter oma loo täpselt üles ehitab, on iga reporteri enda otsustada. Päeva põhiteemad (mida on raadios tavaliselt 5-6) otsustatakse ära hommikul koosolekul, mis toimub kell 9.20. Seal saadakse ka teada, mida teeb päeva jooksul „Aktuaalne Kaamera“ ja ERRi uudisteportaal (Kiisler, 2017).

Kui toimub toimetaja vahetus päeva jooksul, siis infot eelnevate eetris olnud teemade kohta saab uudiste süsteemist „I news“, kus on näha, mis uudiseid igas juba eetris olnud saates on loetud. Sealt saab äsja tööle tulnud toimetaja kiiresti ülevaate, mida ja millal on loetud. Lisaks saab eelmine toimetaja alati suuliselt infot anda, kui tal mõni teema uudistesse ei mahtunud või anda infot, millist teemat võiks veel kajastada (Kiisler, 2017).

Eraldi on tööl veel välisuudiste toimetaja, kes organiseerib ka väliskorrespondentide tööd. Välisuudiste toimetaja on ise ka reporter. Lisaks teeb ta pikemaid ülevaateid välissündmustest või käib välisuudistega seotud sündmustel kohapeal (Kiisler, 2017).

Välisuudiseid saadakse ja tõlgitakse Reutersist, Associated Pressist ja BNSist.

Raadiouudiste toimetuse töögraafik on selline, et kõik inimesed saavad teha kõike. Üks inimene on ühel päeval reporter, teisel päeval päevatoimetaja, kolmandal toimetab lühiuudiseid ja nii edasi. See on ressursi küsimus, raadiouudistes töötab vähe inimesi. Ka ei ole võimalik palgata eraldi reportereid, uudistelugejaid ja veel eraldi päevatoimetajaid. Samas on sellel omad positiivsed küljed: töö on vaheldusrikas ja see vähendab subjektiivsust (Kiisler, 2017).

Põhiline toimetajate koolitus käib läbi praktika. Uute töötajate ettevalmistust kirjeldab Indrek Kiisler (2017) nii: „... kui inimene hakkab eetris käima, siis poolteist-kaks kuud, selline põhipraktika ongi, mis ta teeb, et ta istub selle uudistelugeja kõrval, paneb ise oma paki kokku ja ta ei vaata seda, mida nüüd teeb see, kes tegelikult reaalselt eetrisse läheb. See uus paneb ise paki kokku, mis tema arvates on olulised sellel hetkel, läheb loeb need sisse ja pärast, kui ta on need sisse lugenud, siis nad koos võrdlevad, et mis oli sinul, mis valis see, kes eetris käis. Nad omavahel räägivad, selline trenn käib mitu nädalat ja siis mingil hetkel siis saab see uus tulija aru, et see süsteem töötab niimoodi. Aga mingit jah, et pane see sinna, et sellist reeglistikku jah ei ole.“

Nõudmised raadiouudiste toimetaja tööle on suured ja ka vastutus on suur. Korraga peab tegelema väga paljude erinevate asjadega: kogu aeg jälgima uudiseid, tuleb välja sorteerida, mis on oluline, uudised tuleb ette kanda, eetrikartust ei tohi olla, diktsioon peab olema korralik, lisaks peab toimetaja olema tõlk (välisuudiste tõlkimine) (Kiisler, 2017).

3.5.2. ERRi raadiouudiste toimetamise praktikad

Nagu eelnevast alapeatükist selgus, siis on raadiouudiste toimetamine mitmeid eri aspekte hõlmav, keeruline ja vastutusrikas töö. Järgnevalt toon välja, missugused on uudiste valikute tegemise ja toimetamise peamised põhimõtted.

Oluline aspekt, mis Indrek Kiisleriga intervjuud tehes kõlama jäi, on see, mille alusel valitakse uudised, mis eetrisse lähevad. Samuti, mille alusel valitakse uudiseid, mida muudetakse või kuidas neid toimetatakse. Ühtset skeemi või reeglistikku selleks pole, väga palju sõltub toimetaja praktilisest kogemusest ja üldisest professionaalsusest. Näiteks tõi intervjuueeritav välja, miks üldse uudise sisu ja pikkust muudetakse: „... selle töö teebki keeruliseks see, et just praegusel hetkel ma lähen eetrisse ja mis on nagu uudistetoimetaja arvates sellel hetkel kõige olulisem, et,

et ütleme, kui on mingisugune uudis, mida ta on juba varem lugenud, eks. Siis ta teeb näiteks otsuse, et seda on juba piisavalt olnud eetris, eks. Et see ei ole nii tähtis, et seda peaks nüüd sellel täistunnil uuesti lugema või on jällegi uudis, mille puhul on tulnud viimase tunni aja jooksul midagi uut juurde, siis tuleb seda täiendada ja ta paneb selle sinna siis juurde. Et tegelikult see uudiste ratas on nagu.. iga täistund algab sisuliselt uuesti.“ (Kiisler, 2017).

Ka tõi ta välja, et kindlasti on uudiste valiku tegemisel ja ka muutmisel sees uudistetoimetaja subjektiivsust ehk mis on konkreetsetl selle toimetaja jaoks olulisemad teemad: „*See on paratamatu, see on inimlik, eks. Aga sellele pole muidugi see süsteem üles ehitatud. Et on ikkagi teatud sellised kriteeriumid, millest professionaalne uudistetoimetaja saab aru, et ega ei ole otseselt kuskile kirja pandud ... See ikkagi lähtub sellisest avalikust huvist ja, ja siis sisetundest, et..et seda on nagu keeruline tegelikult kirjeldada, et tõesti mingeid konkreetseid... reeglistikku või sellist käsiraamatut uudistetoimetajal ei ole. Et see on lihtsalt selline rütm.“ (Kiisler, 2017).*

Uudiste muutmisel ühe sündmuse kohta käiv uudis võib olla ühel hetkel reporterilugu, teisel aga diktori poolt loetav. See tuleneb samuti põhimõtteliselt toimetaja otsusest ja sellest, et helipilt oleks vaheldusrikkam, aga ka sellest, kas uudis on endiselt oluline või on mõni teine uudis muutunud vahepeal olulisemaks: „*... kui see helilõik on käinud juba eetris, väga palju ei ole mõtet korrata, et inimesed on juba kuulnud seda ja võib-olla on tulnud mingi muu uudis, mis on muutunud olulisemaks, et siis ...lihtsalt seda helilõiku enam taas ei panda, mis tegeikult laiendas seda esialgu diktori tekstina loetud uudist. See ongi seesama asi, et see, mis oli oluline kell üks ja võib-olla väga oluline kell kaks, kell viis õhtul ei pruugi enam olla oluline, on mingi muu asi nihkunud esikohale.“ (Kiisler, 2017).*

Reporterilugusid on rohkem siseuudiste hulgas kui välisuudistes, sest välisuudiste korrespondente on ainult kaks, Washingtonis ja Brüsselis. Kiisleri sõnul võiks ideaalis olla väliskorrespondendid veel Moskvas, Helsingis ja Berliinis (Kiisler, 2017).

Väiksemad muudatused, keelelised parandused, tsitaatide lühendamised jne teeb samuti toimetaja ja ideaal oleks see, et igal täistunnil, kui ei ole tulnud sündmuse kohta uut infot, peaks uudist muutma: „*... ideaalis võiks muuta natukene seda sissejuhatust. Kui kuuleb inimene teist korda uudiseid, siis tal oleks tunne, et see ei ole päris kordus. Aga noh igapäevaelus on see, et seda väga palju ei tehta.“ (Kiisler, 2017).*

Uudise sissejuhatuse muutmine võib muuta uudise tähendust ja seda peab Kiisler üldiseks toimetaja professionaalsuse küsimuseks ehk jällegi, mida toimetaja peab sellel hetkel oluliseks. Kui uut informatsiooni pole juurde tulnud, aga toimetaja tahab siiski anda rohkem infot või jätta muljet, et on lisandunud infot, siis püütaksegi seda olemasolevat infot eri vaatenurkade alt näidata. Indrek Kiisler ütleb veel, et tavaliselt seda tüüpi uudised ei ole kõige olulisemad ja ka mitte esiuudised: „*Nad on sellised b kategooria uudised, et kas see on sees või ei ole, polegi nagu väga...et midagi hullu ei juhtu, kui inimene seda ei tea. ... Paratamatult on ka igas uudistes saates sellist täidet, mille puhul võib alati küsida, et kas seda seal üldse peab olema.*“ (Kiisler, 2017).

Uudiste järjestamisel uudistes saates lähtutakse eelkõige sellest, mis niiöelda tavalist, keskmist kuulajat kõige rohkem puudutab. Oluline on ka, kui aktuaalne ja huvipakkuv see uudis on: „*Õudne küll, kui kuskil Afganistanis saab 50 inimest pommiplahvatuses surma, aga see ei ole see asi, mis Tallinnas või Pärnus või Kihnul olevat koduperenaist väga palju igapäevaselt mõjutaks või õigemini, see mõju on null. Küll puudutab see, et kui praamipileti hinnad lähevad Eestis kallimaks või odavamaks või valitsus otsustab, et annab tervishoidu lisaraha. Sellised inimest puudutavad asjad selgelt on esimesed.*“ (Kiisler, 2017).

Suurema osa uudistest moodustavad kõvad sündmused nagu poliitika, majandus, tootmine. Kiisler tõdes, et see on visalt kaduv vana mõttemall, kuid see vajab muutmist: „*... üldine suundumus on kogu ajakirjanduses ikkagi selles suunas, et vähem poliitika ja majandus asju ja rohkem nagu näoga inimese poole. Et mis tavainimest rohkem puudutab ...*“ (Kiisler, 2017).

Uudiste valikul ja edastamisel mängib rolli ka see, et tegemist on avalik-õigusliku raadioga. Samas on oluline ka see, kuidas uudist esitatakse, kuidas keerulisi või igavaid teemasid inimestele huvitavakams teha, aga ka lahti selgitada nii, et inimene saaks aru, et see uudis võib mõjutada tema elu: „*... Rahvusringhäälingus on ka pigem see, et mille on kindlasti oma tera ka sees, et me peame tegema ka uudiseid asjadest, mis ei ole huvitavad. ... Kui meie riigieelarve läheb tasakaalust välja, siis see lõppkokkuvõttes mõjutab meid kõiki igapäevaste, et tulevikus meie ja meie lapsed maksame võlgasid. Või me satume mingisse majanduskriisi. Kui praegu seda poemüüjat, see tegelikult ... on selline keeruline jutt, mida raadios räägitakse ja kus ei pakuta lihtsaid lahendusi, aga tegelikult see võib-olla kolme aasta pärast mõjutab tema elu, sest see*

pood pannakse kinni, sest on majanduskriis. See on ka nagu üks aspekt, mida ei tohi kindlasti ära unustada.“ (Kiisler, 2017).

Välisuudistest on üldjuhul olulisemad meile lähemates riikides toimuvad sündmused. Saate esiuudisena lähevad välisuudised eetrisse näiteks siis, kui toimuvad mingid suured õnnetused või valimised, näiteks Ameerika presidendi valimised (Kiisler, 2017).

Kordusuudiste hulk suureneb õhtupoole, eriti siseuudistes. Õhtuste uudistega võetakse päev kokku. *“See õhtune ongi...see on lihtsalt ka uudiste sissetuleku loogikast on see, et uuenevad põhimõtteliselt ainult välisuudised. Kui midagi erakorralist ei juhtu, siis need õhtused ongi sellised päeva kordused, et inimene keerab õhtul raadio käima, et mis siis täna juhtus.*“ (Kiisler, 2017).

Pikemalt kulgenud ja ka kajastatud sündmuste puhul võib toimuda hilisemaid „järelvõnkeid“, kus midagi veel toimub seoses toimunud üritusega. Kiisler leiab, et selliste järelkajastuste tegemine või ka teemade süvitsi minemine on Eesti ajakirjanduse nõrk koht: *„... võetakse üks teema ette, seda siis ühel päeval või kahel päeval kedratakse kohutavalt palju ja siis see vajub ära lihtsalt, sest et võetakse juba järgmine asi ette ...ühesõnaga, neid teemasid ei uurita nagu lõpuni. Selleks ei jätku ressursi, aga ka lihtsalt see, et kuna me oleme nii õudselt muutunud online’i sõltuvaks, siis seal on kogu aeg vaja uusi teemasid võtta, et sügavale ei jõua enam keegi minna.*“ (Kiisler, 2017).

Uudiste tegemisel rõhub raadio palju helilõikude kasutamisele, mida üritatakse kasutada võimalikult palju, sest see loob kohalolekutunnet. Helilõigud on kindlasti raadio üks suur eelis, eriti trükimeedia ees: *„Me anname nagu kuulajale võimaluse, sest üsna sageli on nii, et see, mis on kirjutatud ja see, millise häälega see inimene räägib, täiesti erinev. Inimene saab aru, et see intervjuueeritav valetab, puikleb kõrvale või ta lihtsalt on loll. Või on väga tark või vastab selgelt. Et see otsustamise koht on see, mida me üritame anda, mida online ei suuda kunagi.,*“ (Kiisler, 2017).

Uudiste edastamisel seab raadiole piirid tunniajane tsükkel. Kui on olemas mingi info, mida toimetusele teadaolevalt valdavad ainult nemad, siis kaalutakse, kas tegemist on niiöelda a või b kategooria uudisega. See tähendab, et kui tähtis see info on, et kas see peaks minema eetrisse just

nende poolt esimesena. Tavapärasest erineval ajal minnakse eetrisse kriisilukorades, näiteks tehti nii kaitseministeeriumi rünnaku ajal või 2005. aasta jaanuaritormi ajal (Kiisler, 2017).

Selleks, et raadio saaks oma kiiruse eelist paremini ära kasutada, oleks vaja eraldi raadiouudiste kanalit. Praegu on ERR raadiotes eetris ka teised saated ja igal hetkel ei saa uuema infoga mõne sündmuse kohta kohe eetrisse minna: „*Näiteks Rootsis on olemas eraldi selline esimene raadiouudiste programm, see ongi nagu uudiste programm. Seal on niimoodi, et täistunni uudised on ainult kolm minutit, aga niipea, kui reporter tuleb majja või saabub mingi uus teade, siis on kogu aeg uudiste kõll ja loetakse ette. See võib olla 14.02, see võib olla 14.44, et see on tuleviku raadio, et kui inimesel ta mängib, ta ei saa oma uudiseid ainult täistunnil mingi pakina, vaid kogu aeg, kui mingi uus asi tuleb või mingile vanale asjale midagi lisatakse, siis kogu aeg uudiste lugeja tuleb eetrisse.*“ (Kiisler, 2017).

Raadio kuulajaskonnast lähtuvalt peavad raadiouudised kohanema uute oludega. Üks võimalus on saadete järelkuulamise võimalus, aga see ei aita katta ära seda elanikkonna kadu, mida praegune elanikkonna vananemine endaga kaasa toob: „*...FMi alalt lahkub Eestis, ütleme sellist klassikalist, et raadiokrapp on nurgas ja keerad nuppu, selliseid inimesi jääb umbes 10-15 tuhat aastas vähemaks. Lihtsalt surevad ära. See on vanem põlvkond, kelle jaoks on raadio...kui ta hommikul üles tuleb, siis ta paneb käima selle. Ta ei lähe arvutisse või telefoni uudiseid vaatama. Ta saab sealt oma info. ... Ja uued, kes tulevad, osa kuulab küll järgi, aga seda on ikkagi vähe selgelt. See on ERRi nagu tuleviku põhiprobleem.*“ (Kiisler, 2017).

Raadio meediumina jääb Kiisleri (2017) arvates kindlasti alles: „*See on sama asi, kui tuli kino möödunud sajandi kahekümnendatel-kolmekümnendatel, et keegi enam raamatud ei loe. Praegu on poodides suurem raamatuvalik kui kunagi varem. Ja on teatud asju, noh näiteks, et ütleme, praegu on autoroolis Eestis kümneid tuhandeid inimesi, just praegusel hetkel, ja noh, nemad ei saa vaadata. Nii et ütleme näiteks autodes, seni, kuni ei teki isesõitvaid autosid.*“

4. Järeldused ja diskussioon

Käesolev peatükk on jaotatud kolmeks. Esiteks toon välja uuringu peamised tulemused, need on esitatud uurimisküsimustest lähtuvalt. Teiseks, diskussiooni osas, analüüsin töö tulemusi teoreetilistest lähtekohtadest, enda teadmistest ja laiemast kontekstist lähtuvalt, esitan tööst tulenevad edasised uurimisvõimalused ja arutlen uuringus kasutatud meetodi sobivuse üle.

4.1. Järeldused

4.1.1. Muudetud uudiste üldine iseloom

Enamikes muudetud uudistes tehti sisulisi muudatusi (st mitte ainult keelelisi).

Siseuudiste muudetud uudistest moodustasid põhilise osa uudised sündmustest, mida kajastati vaadeldaval nädalal enim. Muudetud uudised olid siseuudistest üldiselt pigem kõvadel kui pehmetel teemadel: riigikogu, julgeolek, poliitika/erakonnad. Samas oli üks enim käsitletav teema ka usk/religioon, mis loetakse üldiselt pehmeks teemaks. Vaadeldavasse nädalasse sattusid korraga mitu erinevat usu/kirikuga seotud sündmust nagu Narva Aleksandri kiriku võlgadega seonduv, EELK peapiiskopi valimine ja advendiaja algus. Eesti uudistest enamik muutmisi toimus ühe päeva jooksul, läbi nädala arenevaid sündmusi oli vähe, kõige pikemalt kajastati nädala lõikes riigikogu teemalisi uudiseid.

Ka välisuudistes nädala lõikes populaarsemad teemad sisaldasid enim muudetud uudiseid, st ka välisuudistest muudeti nädala lõikes nädala kõige aktuaalsemaid teemasid, nendeks olid Euroopa Liiduga seonduv, Ukraina ülemraada uus koosseis, USAs mustanahalise teismelise tulistamine ja Moldova parlamendivalimised. Võrreldes siseuudistega oli välisuudistes rohkem uudiseid, mida muudeti rohkematel kordadel ja pikema aja vältel, näiteks USA mustanahalise teismelise tulistamise uudise kohta oli kokku kaheksa uudist, mis läksid eetrisse 25.-30. novembrini. See sündmus oli ka selline, mille kohta oli muudetud uudiseid kõige rohkem ja kõige pikema perioodi peale.

Jälgides seda, millal on muudetud uudises kasutatud sama sõnastusega teksti ja millal täiesti uue sõnastusega teksti, ilmnes, et mingi sündmuse pikemal kajastamisel ei piisa sama teksti kasutamisest ja lihtsalt info juurde lisamisest, vaid tekst tuleb täiesti ümber teha. Näiteks ühe

korra muudetud uudiste puhul jäi enamikel juhtudel teksti sõnastus samaks, rohkematel kordadel muudetud uudistes esines rohkem uue sõnastusega tekste.

Võrdselt oli neid uudiseid, mis sisaldasid reporterilugu või olid vaid diktori poolt loetavad. Siseuudiste seas oli kõige enam reporterilugu sisaldavaid uudiseid ja välisuudiste seas kõige rohkem ainult diktori poolt loetavaid uudiseid. Mitmed kontentanalüüsis sisaldunud erinevused tulenesid sellest, et siseuudistes oli rohkem reporterilugusid ja välisuudistes rohkem ainult diktori poolt loetavaid uudiseid.

4.1.2. Uudiste muutmise viisid

Uudiste muutmise viisidena ilmnes kontentanalüüsi tulemusena 11 erinevat viisi. Välisuudistes kasutati vähem erinevaid muutmise viise kui siseuudistes.

Muudatuste viisidena kasutati uudistes **olemasoleva tsitaadi lisamist/eemaldamist**, millest kõige enam kasutati tsitaadi lühendamist ja seda tehti vaid siseuudistes. Kasutati ka **esialgses uudises olnud allikalt uue tsitaadi lisamist või esialgselt allikalt tsitaadi eemaldamist**. Siin kasutati kõige enam esialgse allika tsitaadi eemaldamist ja rohkem kasutati seda siseuudistes.

Veel kasutati **uult allikalt tsitaadi lisamist**, uus allika tsitaate lisati neljandikku uudistest. Siseuudistes oli rohkem selliseid uudiseid, kuhu lisati tsitaati kahelt või enamalt allikalt ja välisuudistes rohkem selliseid uudiseid, kuhu lisati tsitaat ühelt uult allikalt. Enamikust uudistest, kuhu lisati kahe või enama allika tsitaat, sai muutmise käigus reporterilugu (enne ei olnud). Uudised, kuhu lisati ühe allika tsitaat, olid enamasti sündmustest, mida muudeti kaks või rohkem korda. Uudised, kuhu lisati kaks või rohkem uue allika tsitaati, olid kõik sellistest sündmustest, mille kohta uudiseid muudeti kaks või rohkem korda. Ühe uue allika tsitaate lisati rohkem uue sõnastusega uudistesse, enamasti ei saanud need muutmise käigus reporterilooks, vaid jäid diktori poolt loetavaks uudiseks.

Veel kasutati **teksti lisamist diktori/reporteri teksti/teksti eemaldamist diktori/reporteri tekstist**. Eristasin siin, kas lisati/eemaldati üksikuid sõnu või suuremaid tekstiosi (lõike). Diktori tekstis tehti rohkem üksikute sõnade/lausetega seotud muudatusi. Üksikute sõnade muutmisel neid kõige rohkem lisati kui ka lisati ja eemaldati ühe muutmise käigus. Lõikude puhul neid kõige rohkem nii lisati kui ka eemaldati ühe ja sama muutmise käigus. Reporterite teksti

muutmisel domineeris nii üksikute sõnade kui lõikude muutmisel nende lisamine, seda ka sise- ja välisuudiste kui ka sama ja uue sõnastusega uudiste lõikes. Kõikidest muudatuste viisidest kõige vähem kasutati **ümbersõnastamist, ümbertõstmist, tsitaadi muutmist tekstiks (ja vastupidi)**. Neist omakorda kasutati kõige enam ümbersõnastamist.

Kui püüda leida domineerivamaid mustreid muudatuste viisides, siis **info lisamise viisidest** kasutati kõige enam tsitaatide lisamist uutelt allikatelt, üksikute sõnade/lausete lisamist reporteri/diktori teksti.

Info eemaldamise viisidest kasutati võrdselt kõige enim üksikute sõnade eemaldamist diktori tekstist ja esialgses uudises olnud allika või allikate tsitaadi/tsitaatide eemaldamist. Kõige vähem eemaldati lõik/lõigud reporteri tekstist. Rohkem tehti eemaldamisi siseuudistes ja kõige rohkem sama sõnastusega siseuudistes. Välisuudistes kõige rohkem kasutati sõnade/lausete eemaldamist diktori tekstist.

Info nii lisamisest kui ka eemaldamistest ühe muutmise käigus domineeris diktori teksti muutmine. Teistes kategooriates kasutati nii lisamist kui eemaldamist mitu korda vähem.

Muutmise viiside kohta saab öelda, et kõige rohkem tehti lisamisi, igas uudises oli keskmiselt veidi enam kui üks lisamine. Eemaldamist ja nii eemaldamist kui lisamist ühe muutmise käigus tehti pea kaks korda vähem kui lisamisi. Välisuudistes tehti lisamisi pea kaks korda vähem kui siseuudistes.

Kui vaadata, milliseid muutmise viise kasutati rohkem sama sõnastusega uudistes ja milliseid uue sõnastusega uudistes, siis sama sõnastusega uudistesse info lisamisel domineeris üksikute sõnade/lausete lisamine diktori ja reporteri teksti. Uue sõnastusega uudiste puhul aga tsitaadi lisamine uuelt allikalt. Eemaldamisi tehti rohkem sama sõnastusega uudistes. Nii lisamisi kui eemaldamisi ühe muutmise käigus tehti kõige enam uue sõnastusega välisuudistes.

Uue sõnastusega uudistes tehti kokkuvõttes üldse rohkem uue allika tsitaadiga seotud muudatusi, diktori teksti lõigu lisamise/eemaldamisega seotud muudatusi. Sama sõnastusega uudiste puhul tehti rohkem üksikute sõnade/lausetega seotud muudatusi, ümbersõnastamist, ümbertõstmist, olemasoleva tsitaadi lühendamist/täiendamist.

4.1.3. Sisulised muudatused uudistes

Sisulistest muudatustest kasutati selgituste/täpsustuste, hinnangute, protsessi kirjelduse, sisulise analüüsi/filosoofilise arutelu, ajalise ja numbriliste täpsustuste, sündmuste põhjuste täpsustuste, väärtuste teemalise arutelu, muusikalise lõigu lisamist, eemaldamist või nii lisamist kui ka eemaldamist ühe muutmise käigus.

Pea kõiki neid (va numbrilisi täpsustusi) rohkem lisati kui eemaldati. **Selgituste ja täpsustustega** seotud muudatusi tehti sisulistest muudatustest üldse kõige rohkem, ligi 90% uudistes.

Kui siseuudistes jagunesid selgituste/täpsustuste lisamine/eemaldamine/nii lisamine kui eemaldamine suhteliselt võrdselt, siis välisuudistes domineeris nii lisamine kui eemaldamine ühe muutmise käigus. Rohkem tehti neid muudatusi sama sõnastusega uudistes. Välisuudiste puhul nii eemaldamise kui lisamise rohkus tulenes ilmselt asjaolust, et välisuudistes oli rohkem selliseid sündmusi, mille kohta muudeti uudiseid pikemalt, so uudiseid, mida muudeti 3-8 korda. Pikemalt muudetud uudiste puhul oli tegemist protsessi edasiarendusega, sündmuse arenemisega, kus nii lisati kui eemaldati selgitusi.

Hinnangutega seotud muudatusi tehti veidi enam kui pooltes uudistes. **Protsessi** kirjeldust, mis tähendas sündmuse edasi arenemise kirjeldamist, tehti ligi pooltes uudistes. Protsessi kirjeldust lisati välisuudistesse poole rohkem kui siseuudistesse. Kõige rohkem lisati protsessi kirjeldust uue sõnastusega välisuudistesse.

Sisulise analüüsi/filosoofilise aruteluga seotud muudatusi tehti veidi üle viiendiku uudistes. Sisulise analüüsi/filosoofilise aruteluga seotud muudatusi oli sise- ja välisuudistes lõikes enam vähem võrdselt. Sisulise analüüsi/filosoofilise kirjeldust lisati rohkem uue sõnastusega uudistes ja kõige enam just uue sõnastusega siseuudistes.

Ajalisi täpsustusi tehti 41% uudistes. Ajalisi täpsustustega seotud muudatusi tehti rohkem välisuudistes ja enam just uue sõnastusega välisuudistes. Siseuudistes ajaliste täpsustuste väiksem arv võis tulla asjaolust, et siseuudistes kasutati läbivana ajalist täpsustust rohkem ja seda enamasti ei muudetud.

Numbrilisi täpsustusi tehti veidi üle poolte uudistes. Kõige rohkem nii eemaldati kui lisati numbrilisi täpsustusi, ligi viiendikus uudistes. Pea pooltes siseuudistes tehti numbrilisi täpsustusi ja välisuudistes veidi üle poolte uudistest sisaldasid numbriliste täpsustustega seotud muudatusi.

Sündmuse põhjuste täpsustamisega seotud muudatusi sisaldasid veidi üle viiendiku uudistest. Välisuudistes tehti rohkem sündmuste põhjustega täpsustustega seotud muudatusi kui siseuudistes.

Väärtuste teemalise aruteluga seotud muudatusi tehti 13% uudistes. Välisuudistes tehti rohkem väärtuste teemalisi muudatusi. Sama ja uue sõnastusega uudiste võrdluses kõige enam väärtuste teemalisi muudatusi tehti uue sõnastusega välisuudistes.

Muusikalise vm helilõiguga seotud muudatusi tehti vaid kahes uudises.

Sisulisi lisamisi tehti pea kaks korda rohkem kui eemaldamisi. Seega uudiste muutmine sisuliselt tähendas pigem nende sisulist täiendamist. Kõige rohkem lisati protsessi kirjeldust, hinnanguid ja selgitusi/täpsustusi.

Sisulisi lisamisi tehti keskmiselt rohkem välisuudistes. See on huvitav, sest välisuudistes muudatusi üldiselt tehti vähem kui siseuudistes. See tähendab, et välisuudiste puhul vähemate muudatuste viisidega lisati rohkem sisulist materjali kui siseuudiste puhul. Samal ajal välisuudised olid peamiselt diktori poolt loetavad uudised. Seega reporteriloo lisamine ei pruukinud endaga kaasa tuua sündmuse edasiarenemist sisuliselt.

Sisulistest eemaldamistest tehti kõige rohkem selgituste/täpsustuste eemaldamist, veidi vähem hinnangute ja ka aja täpsustuste eemaldamist. Eemaldamisi sise- ja välisuudistes tehti suhteliselt võrdselt. Eemaldamisi tehti kokku üldiselt rohkem sama sõnastusega uudistes, kõige rohkem sama sõnastusega siseuudistes. Ühe uudise kohta tehti keskmiselt kõige rohkem eemaldamisi välisuudistes.

Sisulistest nii lisamistest kui eemaldamistest ühe muutmise vältel tehti kõige rohkem selgituste/täpsustuste eemaldamist ja lisamist. Kui lisamistest domineeris protsessi kirjelduse lisamine, siis nii lisamiste kui eemaldamiste puhul protsessi kirjeldust nii lisati kui eemaldati vaid viie uudise puhul. Nii lisamisi kui eemaldamisi tehti keskmiselt vähem kui lisamisi, kuid

keskmiselt rohkem kui eemaldamisi. Rohkem tehti keskmiselt nii lisamisi kui eemaldamisi välisuudistes.

Kui sündmus polnud vahepeal edasi arenenud, siis üldjuhul jäi uudis sama sõnastusega uudiseks, mida võidi laiendada reporterilooga. Kui uudise sündmus oli edasi arenenud, siis üldjuhul järgmises uudises oli uudise tekst uue sõnastusega. Uudistes, kus sündmus oli edasi arenenud, kuid uudise tekst sama sõnastusega, tehti rohkem erinevaid muudatusi kui uudistes, mis olid sama sõnastusega ja kus sündmus polnud edasi arenenud.

Uudistekstide kvalitatiivne analüüs näitas, et muutes uudise ülesehitust ja sisu, võib muutuda uudise vaatenurk, seejuures sündmus ise ei pruugi olla vahepeal edasi arenenud.

Üldpildis vaadelduna võib öelda, et rohkem erinevaid sisulisi muudatusi tehti uue sõnastusega uudistes ja tehti rohkem selliseid muudatusi nagu sisulise analüüsi/filosoofilise arutelu, väärtuste teemalise arutelu, protsessi kirjelduse lisamine/eemaldamine. Sama sõnastusega uudistes tehti rohkem selgituste/täpsustustega seotud muudatusi.

Kombineerides kontentanalüüsi ja uudiste kvalitatiivset analüüsi võib öelda, et „rohkem muutununa“ tundus uudise tekst siis, kui see oli uue sõnastusega või sama sõnastusega uudis, mis sisaldas rohkem erinevaid muudatusi. Kui tehti vähem muudatusi, näiteks tsitaadi lühendamisi või selliseid muudatusi, kus sama sõnastusega uudise teksti vahele lisati lõik uue informatsiooniga teksti, siis jäi tekst üldpildis pigem „muutumatuks“. Sellest võib järeldada, et ka sisuline muudatus ei pruugi teksti üldjoontes oluliselt muuta.

4.1.4. ERRi raadiouudiste toimetamise praktikad

Intervjuu analüüsist raadiouudiste uudistetoimetuse juhi asetäitja Indrek Kiisleriga selgus, et uudiste valikul ja ka uudiste muutmisel mängib suurt rolli uudistetoimetaja kogemus ja professionaalsus. Uudistetoimetaja otsustab oma kogemust ja professionaalsust kasutades, missugune uudis konkreetsel ajahetkel kõige olulisem on. Seega on uudiste valikul alati sees subjektiivne aspekt. Samas subjektiivsust raadiouudiste kajastamisel aitab vähendada see, et üks inimene teeb uudistetoimetuses erinevatel päevadel erinevaid asju – kord on ta reporter, siis päevatoimetaja jne.

Kõvade ja pehmete uudiste range jaotumine on Kiisleri sõnul pigem vana mõttemall, mis on reaalsest praktikast visa kaduma. Intervjuust selgus, et uudiste edastamisel tuleks üha enam lähtuda aspektist „näoga inimese poole“ ehk ka keeruliste teemade kajastamisel kuulajale selgemalt näidata, kuidas see inimest puudutab või mõjutab. Samas peab uudis säilitama oma huvitavuse.

Uudiste valikul ja järjestamisel lähtutakse uudisväärtustest. Intervjuust selgus, et kõige tähtsamateks peetakse mõju (mis inimest kõige enam puudutab), uudise aktuaalsust (kas uudis on praegusel hetkel tähtis, oluline) ja ka seda, kui huvipakkuv uudis inimesele võiks olla. Uudisväärtuslikkust mõjutavad kindlasti ka aspektid, mida avaldavad teised väljaanded, mis sündmused on kõige olulisemad.

Uudiste pikkuse ja sisu (millegi lisamist, eemaldamist, reporteriloo lisamist jne) muutmisel ilmnemise intervjuust kaks aspekti, mis on kõige olulisemad. Esiteks muudetakse uudiseid selleks, et uudise helipilt oleks vaheldusrikkam. See on vajalik selleks, et kuulajale ei tunduks, et ta kuuleb pidevalt samu uudiseid. Helilõigud aitavad luua ka kohalolekutunnet, mida ei suuda pakkuda näiteks trükimeedia ega *online* meedia ja see on raadio suur eelis.

Helilõikude kasutamine ja nende kaudu kohalolekutunde loomine on selgelt raadio põhiolemuse – hääle – kui eelise kasutamine teiste meediumide ees. Hääle kui eelise kasutamist kinnitas ka uudistekstide analüüs. Kõige rohkem suurenes muutmiste käigus nende uudiste arv, mis sisaldasid reporterilugu intervjuulõikidega. Lisamise viisidest domineeris just uute allikate lisamine.

Teiseks sõltub näiteks reporteriloo või ainult diktori poolt loetava uudise muutmine samuti sellest, kui oluline see teema hetkel on. Kui uudis pole antud hetkel nii oluline ja olulisemaks on muutunud mõni teine sündmus, siis tehaksegi uudis lühemaks ja kajastatakse pikemalt mõnda teist sündmust. Kui uudis pole vahepeal edasi arenenud, siis muudetakse uudist jällegi selleks, et poleks kordusuudiseid. Seetõttu muudetakse ka näiteks uudise vaatenurka, muutes uudise sissejuhatust. Intervjuust selgus, et üldjuhul sellised uudised, kus vaatenurka muudetakse, ei ole väga pikalt edasi arenevad sündmused ja pole ka kõige olulisemad sündmused.

Siseuudiste reporterilugude rohkus ja välisuudiste reporterilugude vähesus tuleneb asjaolust, et väliskorrespondente on kaks, Washingtonis ja Brüsselis. Siseuudiste tegemisel on reportereid rohkem.

4.2. Diskussioon

4.2.1. Arutelu tulemuste üle

Suurema osa muudetud uudistest moodustasid kõvad teemad nii sise- kui välisuudiste puhul. Nagu Hennoste (2008) on välja toonud, siis kõvad uudised on tähtsad paljudele ja nende mõju on suur, samas pehmed uudised võivad olla küll huvitavad, kuid ei pruugi olla niivõrd tähtsad ega inimeste elu kas lühemas või pikemas perspektiivis mõjutavad. Intervjuu tulemusena selgus, et kõvade teemade automaatne esiletõstmine ei pruugi olla väärtus omaette ja järjest enam, arvestades muutusi meediamaaistikul, tuleb mõelda sellele, kuidas uudiseid kajastada nii, et inimene saaks aru nende mõjust ja et keerulised teemad oleksid esitletud huvitavana.

Minu arvates näitab see teoorias esitletud tasakaalu saavutamise otsimist selle vahel, et avalikkusel on õigus teada olulistest sündmustest, samas ajakirjanikel on „võim“ otsustada nende sündmuste üle, mida kuulajale pakkuda ja samal ajal soovib raadiotoimetused kuulajale uudiseid esitleda võimalikult huvitavalt, näidates uudise sündmuse mõju kuulajale (McLeish, 2005; McCombs ja Shaw, 1993; Starkey ja Crisell, 2009). Tasakaalu otsimine nende punktide vahel tundub olevat kestav ja tundub sõltuvat nii meedia enda kui ka kuulajaskonna muutumisest.

Selle tasakaalu otsimise küsimus on seotud ka sellega, missugust infot peab üks meediaorganisatsioon oluliseks tarbijale pakkuda olukorras, kus informatsiooni pakkumine on suurem kui nõudlus, meelelahutuslik sisu kättesaadavam kui kunagi varem ja traditsiooniliste uudiste tarbijaskond väheneb (Lee ja Hsiang, 2014). Sellistes tingimustes tundub selle tasakaalu leidmine olevat isegi keskne küsimus. Üleüldises info ülekülluses, ja võimaluses saada ka väära ja kallutatud informatsiooni, tõstatuvad küsimused: kuidas kajastada tõsisemaid, keerulisemaid teemasid kuulajale atraktiivselt, kuid samas säilitada nende usaldusvärsus, tõsiseltvõetavus? Kuidas saavutada see tasakaal nii, et kuulajal endiselt säiliks huvi traditsioonilise meedia poolt pakutava vastu?

Siinkohal on oluline ka uudiste valik, mida kuulajatele pakutakse. Teooriast ilmnes, et tasakaalu kuulaja huvide ja avalikuks oleva materjali vahel aitab leida uudisväärtuslikkuse põhimõtete rakendamine. Uudisväärtused on tegurid, mis peaksid iseloomustama sündmust, millest saab uudis. Käsitletud teooria näitas, et uudisväärtusi on aegade jooksul kohandatud ja täiendatud. Näiteks on uudisväärtustes muudatusi kaasa toonud *online*-meedia ja sotsiaalmeedia areng: Harcup ja O'Neill (2016) toovad välja eraldi uudisväärtustena näiteks audiovisuaalsuse (kas sündmusega on kaasas audiovisuaalsest materjali) ja jagatavuse (kas sündmus saab tõenäoliselt rohkem tähelepanu ja jagamisi) sotsiaalmeedia kanalites. Samas traditsiooniliselt olulised on võim, prominentsus, mõju, konfliktus, aktuaalsus, lähedus (Galtung ja Ruge, 1965; Harcup ja O'Neill, 2001, 2016).

Intervjuus nimetas Indrek Kiisler (2017) järgmisi olulisi uudisväärtusi: mõju (mis inimest kõige enam puudutab), aktuaalsus (kas uudis uudis on hetkel tähtis, oluline) ja üldist huvipakkuvust kuulajale. Samas kinnitas intervjuu, et lisaks uudisväärtustele on oluline, kes teeb ja kuidas teeb otsuseid. Intervjuust selgus, et kuigi päeva põhiteemad otsustatakse ära hommikusel koosolekul, on uudiste valikul ja ka muutmisel uudistetoimetaja roll suur. Valiku tegemist ja toimetamist mõjutavad toimetaja kogemus ja professionaalsus. Selle järgi saab öelda, et raadiouudiste *gatekeeperiks* on uudistetoimetaja ja ka uudistetoimetajad eraldiseisvalt. Nemad otsustavad, milliseid sõnumeid auditooriumile kommunikeeritakse, kui palju sündmust kajastatakse, millist tähtsust talle üldises uudisvoos omistatakse (White, 1950).

Intervjuu tulemus kinnitab teorias käsitletut (Starkey ja Crisell, 2009), et uudisväärtuslikkus pole kunagi absoluutne, see on alati subjektiivne (toimetaja roll), et uudisväärtuslikkus on mööduv (sündmuste olulisus ajas on suhteline – toimetaja otsustab missugune uudis konkreetsel ajahetkel kõige olulisem on) ja uudisväärtuslikkus on vaieldav (ühtede jaoks on ühed uudised tähtsad, teiste jaoks teised). Samuti kinnitas intervjuu, et uudisväärtuslikkus on alati ka positsioneerimise küsimus (Shultz, 2007) ehk uudisväärtuslikkust mõjutavad kindlasti ka aspektid, mida avaldavad teised väljaanded, mis sündmused on olulised üldises uudistevoos.

Toimetaja kogemuse olulisus tõusis samuti intervjuus esile, sest et toimetajatöö tegemiseks hakatakse uut töötajat kohe praktiliselt koolitama, et ta suudaks teha valikuid, mida saatesse sisse panna ja mida välja jätta. See toetab Shultzi (2007) väljatoodut, et hea uudisloo tunneb kogenud

ajakirjanik kohe ära, samas ei pruugi see niimoodi tunduda teistele isikutele. Intervjuu näitas samuti, et professionaalsel ajakirjanikul on keeruline sõnastada ühemõtteliselt seda, mis on üks hea uudis, mis on see uudis, mis saab esiuudiseks, mis on uudis, mille toimetaja kindlasti eetris lugemiseks valib. Ajakirjanikud lihtsalt teavad oma kogemusest ja professionaalsusest lähtudes, missugune on „õige“ uudis (Bonini ja Morello, 2014; Brighton ja Foy, 2007).

Toimetuse tööd mõjutavad ka olemasolevad ressursid (Hendy, 2000). Intervjuust selgusid just rahalistest ja töötajate arvust tulenevad võimalused: töötajaid on pigem vähe, inimestel tuleb erinevatel päevadel teha erinevaid asju, samas see teisest küljest peaks aitama vähendada subjektiivsust uudiste kokkupanekul.

Intervjuust ilmnas veel, et Eesti ajakirjanduse üldine probleem on see, et teemadega ei minda süvitsi. See tähendab, et kogu aeg tulevad uued teemad peale ja teemasid ei uurita lõpuni. Üks mõjutaja on siin ressursside vähesus, kuid teisest küljest mõjutab seda *online*-meedia, kes vahetab teemasid väga kiiresti. See kindlasti mõjutab teemade kiiremat vahetumist ka traditsioonilises meedias.

Kui arutleda uudiste muutmise viiside ja muudatuste sisulise poole üle, siis teooriast lähtub, et ka järjepidevus/järelkaja (Galtung ja Ruge, 1965; Harcup ja O'Neill 2001) on üks uudisväärtusi. Siin mõeldakse uudiseid sündmuste kohta, mis on juba eelnevalt eetris olnud. McLeish (2005) ütleb, et uus on see, mida kuulaja pole varem kuulnud. See tähendab, et uus on täiesti uus uudis, aga ka uudis, mida on uuendatud, ajakohastatud, värskendatud. Kui sündmust on juba hakatud kajastama, siis tekib kuulajal õigustatud ootus uuema info kohta, kui sündmus peaks vahepeal edasi arenema. Aga kui sündmus edasi ei arene, kui kaua siis uudist eetris hoida? Millist materjali lisada või kuidas uudist muuta, kui uudis on juba eetris käinud? Millest lähtuvalt?

Uudiste pikkuse ja sisu muutmine on toimetusele töövahenditeks raadio eripäradest lähtuvalt. Toimetuse oma töö tegemise käigus ei loo ühe sündmuse protsessi edasi arendamist ja selle muutmist mingite standardite alusel ja mingit kindlat reeglistikku uudiste muutmiseks pole. Uudiseid muudetakse selleks, et uudise helipilt oleks vaheldusrikkam. Saated on eetris suhteliselt tihti ja uudiste muutmine on vajalik selleks, et kuulajale ei tunduks, et eetris on kordusuudised. Oluline on muudatustega tuua uudisesse uudsust ja värskust, olgu tegemist siis uudisega, mis on vahepeal edasi arenenud või uudisega, mis ei ole vahepeal edasi arenenud.

Starkey ja Crisell (2009) tõid välja, et tavaliselt arenevad sündmused edasi aeglasemalt kui uudistesaaade võimaldaks sündmuse arengut kajastada. See on üks põhjusi, miks on vajalik muuta juba ka uudiseid, mis on eetris käinud, aga mille sündmuses pole vahepeal arengut toimunud. Uudise uuea tajumiseks tuleb uudises teha muudatusi. See on oluline küsimus, sest kuulaja ei taha kuulla kordusuudiseid, sest uudis eeldab, et see peaks sisaldama uut infot. Ka jaama enda huvides ei tohiks olla lasta eetrisse kordusuudiseid, sest see võib hakata kuulajaid häirima ja see võib viia kuulajaskonna rahulolematuse ja ka vähenemiseni.

Uudistekstide analüüs näitas, et osades uudistes muudetakse uudise vaatenurka. Intervjuust selgus, et üldjuhul sellised uudised, kus vaatenurka muudetakse, ei ole väga pikalt edasi arenevad sündmused ja pole ka kõige olulisemad sündmused. Vaatenurka muudetakse selleks, et uudis tunduks värskemana, teistsugusena. Mulle kui uurijale olid vaatenurga muutmise abil värskemaks muutunud uudised sisuliselt muutunud uudised. See tähendas, et muudetud uudise sissejuhatav tekst ütles üht, kuid sama uudise eelmise versiooni sissejuhatus midagi muud. Kuigi selliseid uudiseid oli üldpildis vähe, tõstatub ikkagi küsimus, kuidas muuta uudist nii, et mitte muuta öeldu mõtet? Samas tõdes Indrek Kiisler, et ka sellistel puhkudel mängib olulist rolli toimetaja kogemus ja professionaalsus.

Tehtud kontentanalüüs näitab, milliseid viise uudistekstide muutmiseks kasutati ja millised olid sisulised muudatused ja kui palju neid tehti. Samas ei näita kontentanalüüs seda, kas tuvastatud muudatusi üldiselt oli vähe või palju ja millega võrreldes. Tulemused näitasid, et sündmuse pikemal kajastamisel on üldjuhul rohkem vajalik kasutada uue sõnastusega tekste. Sündmuse lühemal kajastamisel jäid uudised rohkem sama tekstiga uudiseks. Uue sõnastusega tekstidesse lisati ka rohkem näiteks protsessi kirjeldust, sisulist analüüsi/filosoofilist arutelu ja väärtuste teemalist arutelu. Siit võib järeldada, et uue sõnastusega uudistekstid olid üldiselt sisukamad ja mitmetahulisemad, samas toimus neis tõenäolisemalt ka sündmuse edasiarenemine.

Enamik tekstides tehtud muudatusi olid sisulised ja sisu rohkem lisati kui eemaldati. Seega saab öelda, et uudiste muutmine tähendas üldpildis pigem nende täiendamist.

Eraldi küsimus on, kas üldpildis uudiste pigem täiendamine tähendab ka uudistekstide uuendamist. Kombineerides kontentanalüüsi ja uudistekstide kvalitatiivse analüüsi tulemusi, saan uurijana välja tuua, et tekst muutus uuemaks ja värskemaks rohkem uue sõnastusega uudiste

puhul ja selliste sama sõnastusega uudiste puhul, kuhu lisati uut sisulist materjali, rohkem erinevaid vaatenurki, teemat laiendati ja seda kõike tehti võimalikult paljude erinevat iseloomu muudatustega. Üksikud muudatused sama sõnastusega uudistes jätsid teksti pigem „vanaks“. Samuti jäi tekst pigem „vanaks“ siis, kui uudise algus ja lõpp olid sama sõnastusega, aga vahele oli lisatud üksik lõik uut sisulist materjali. Siit tuleneb, et ka sisuline täiendus ei pruugi alati kaasa tuua uudise uuenemist.

Võttes arvesse eelmises lõigus nimetatut ja seda, et sama sõnastusega uudiseid oli analüüsitud uudistes kaks korda rohkem kui uue sõnastusega uudiseid, tuleb kordusuudiste vältimiseks minu arvates pigem tähelepanu pöörata sama sõnastusega uudistele.

Arvestades ühest küljest toimetuse eesmärki mitte lasta eetrisse kordusuudiseid ja teisest küljest asjaolu, et uudis on midagi uut, näitavad minu kui uurija tähelepanekud, et esiteks tuleks mõelda, missuguseid muudatusi teha sama sõnastusega uudistes, mis pole vahepeal edasi arenenud, et uudis ka tegelikult tunduks uuenenuna. Teiseks tuleks mõelda, missugusi muudatusi veel lisaks teha sellistes uudistes, kuhu küll on lisatud sisu, kuid mille olemus jääb ikkagi tegelikult korduvaks.

Samas tuleb rõhutada, et uurijana ei saa ma tekstianalüüsi põhjal teha järeldusi selle kohta, kui paljude ja missuguste muudatuste tagajärjel võiks raadiokuulaja uudist kuulates seda ka tegelikult uuea tajuda.

4.2.2. Edasised uurimisvõimalused

Eelmises alapeatükis väljatoodust lähtuvalt võiks uurida, millal või missuguste muudatuste tagajärjel kuulaja tajub uudist uuea.

Tekitamaks paremat võrdlusmomenti saadud tulemuste tõlgendamisel, võiks läbi viia samasuguse kontentanalüüsi ka mõnel teisel nädalal või mõne kommertsraadiojaama uudiseid analüüsides.

Täpsemalt võiks veel uurida tehtud sisulisi muudatusi. Uurida võiks, mida ikkagi täpsemalt tehti ühe või teise sisulise muudatuse all. Antud juhul uuringust selgus näiteks, et lisati protsessi kirjeldust, hinnanguid jne, kuid sisulisema analüüsi saamiseks võiks kõiki käsitletud punkte

analüüsida lähemalt. Näiteks hinnangute analüüsimine võimaldaks vaadelda, kes neid peamiselt annab, kas hinnangud on pigem negatiivsed/positiivsed jne. Kuigi see ei olnud analüüsi hõlmatud, siis tekstide mitmekordsel läbitöötamisel ilmnas, et uudiste allikad on pigem formaalsed, ametlikud ja nõ tavakodanike häält oli uudistes sees vähe. Ka see oleks üks võimalik edasise uurimise suund antud töö materjali põhjal.

4.2.3. Arutelu meetodi sobivuse üle

Tehtud kontentanalüüsi suurimaks puuduseks pean selle induktiivselt moodustatud kategooriate süsteemi, sest see oli tõenäoliselt mõjutatud minu kui uurija subjektiivsetest väärtustest. Selle tulemusena võis kategooriatest välja jääda aspekte, mis tekstides veel võisid sisalduda. Kuigi määratlesin erinevatesse kategooriatesse kuulumise tingimused, siis ka need oli mõjutatud minu subjektiivsusest. Kõik uudistekstid olid oma sisult erinevad, kuid tahe tekste süstematiseerida ja induktiivsete kategooriate loomine võis viia liigse üldistamiseni ja isegi lihtsustamiseni.

Intervjuu viisin läbi hiljem kui kontentanalüüsi. Võib arutelda selle üle, kas oleksin pidanud viima läbi intervjuu varem, et mõned toimetamise praktilised pooled oleksid mulle selged olnud juba enne kontentanalüüsi tegema hakkamist. Intervjuud varem läbi viies oleksid kontentanalüüsi rõhuasetused olnud ehk teistsugused, sest mul oleks olnud mingi eelteadmine, miks ja kuidas uudiseid praktiliselt muudetakse. Samas oli eesmärk kaardistada muudatused tekstides ja sellest vaatenurgast poleks intervjuu varasem läbiviimine mõjutanud tekstianalüüsi. Seega töö eesmärgist lähtuvalt tundub mulle kui uurijale, et intervjuu hilisem läbiviimine oli pigem sobilik.

Uudistekstide kvalitatiivne analüüs aitas välja tuua aspekte, mida kontentanalüüs teha ei võimaldanud. Kvalitatiivne tekstianalüüs aitas näha erinevaid nüansse uudistekstides, mis kontentanalüüsi käigus ära kadusid. Samas ei võimalda kvalitatiivne analüüs tekste täpsetel alustel võrrelda. Samuti võisin võtta valimisse just sellised tekstid ja uudistekstide puhul rõhutada just selliseid nüansse, mis olid mulle kui uurijale sobilikumad uurimisküsimustest lähtuvalt.

Antud töös kasutatud uudistekstid on pärit 2014. aasta novembrikuust. Siit tõstatub küsimus, kas uuemate andmetega oleksid tulemused võinud olla teised. Samuti võiksid selle ajaga olla muutunud toimetamise praktikad. Intervjuu näitas, et sellel ajal kasutatud toimetamispraktikad

on endiselt jõus, sest kõik teemad, mida intervjuu käigus käsitleti, olid endiselt aktuaalsed. Seega muutmise viiside osas oleksid tulemused ka uuemate andmetega samad, kuid sisuliste muudatuste iseloom ja proportsioon oleks võinud olla teine.

Siit tuleneb veel üks tehtud kontentanalüüsi nõrk koht. Valimis olnud saated ei sisaldanud kõiki saateid, vaid valikut saadetest. Kui oleksin valinud teiste kellaaegade saated või rohkem saateid, oleks uudiste muutmise üldpilt võinud olla terviklikum. Niisiis, kas konkreetse valimiga, olgu vanemate või uuemate andmetega, saan uurijana teha üldistusi uudiste muutmise mustrite kohta või olid tulemused pigem juhuslikud? Eesmärk oli kaardistada, kuidas muudetakse uudistekste ja näidata, mida muudatused üldjoontes kaasa toovad. Uuemad andmed oleksid tõenäoliselt toonud sisse erinevusi teemades, sisu proportsioonides jne. Samas usun, et sarnaseid üldistusi oleksin saanud teha ka uuemate andmetega.

Kokkuvõte

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärgiks on uurida, kuidas muudetakse Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiste tekste. Uudiste muutmise uurimine aitab mõtestada, mida peetakse kuulajale tähtsaks pakkuda. Uudiste uurimine on oluline, sest traditsioonilise meedia poolt loodavate uudiste tarbijaskond on vähenenud, *online*-meedia areng ja informatsiooni üleküllus seab traditsioonilise meedia küsimuse ette, kuidas läheneda uudiste tootmisele ja edastamisele? Missugust infot ja mil viisil peab üks meediaorganisatsioon nendes tingimustes oluliseks tarbijale pakkuda?

Eesmärgi saavutamiseks kirjeldasin teoreetiliselt raadiot kui meediumi koos tema eripäradega, raadiot kui uudiste edastajat ja raadiouudiste loomist, valikut ja toimetamist. Empiiriliselt analüüsisin kvantitatiivse kontentanalüüsiga uudistekstide muutmise viise ja muudatuste sisulist poolt, analüüsi täiendasin kvalitatiivse uudistekstide analüüsiga. Raadiouudiste toimetamispraktikate teada saamiseks viisin läbi intervjuu Rahvusringhäälingu raadiouudiste toimetuse juhi asetäitjaga.

Tulemused näitasid, et muudetud uudised on nädala põhiteemadeks ja uudiseid muudetakse aktuaalsetel teemadel. Muudetud uudistest suurem osa olid kõvad uudised. Jagades uudistekstid sama sõnastusega ja uue sõnastusega uudisteks, selgus, et mingi sündmuse pikemal kajastamisel ei piisa sama teksti kasutamisest ja lihtsalt info juurde lisamisest, vaid tekst tuleb täiesti ümber teha. Siseuudiste seas oli kõige enam reporterilugu sisaldavaid uudiseid ja välisuudiste seas kõige rohkem ainult diktori poolt loetavaid uudiseid.

Uudiste muutmise viisidena kasutati 11 erinevat viisi: olemasoleva tsitaadi lisamist/eemaldamist, esialgses uudises olnud allikalt uue tsitaadi lisamist/eemaldamist, uute allikate lisamist. Veel kasutati diktori ja reporteri teksti lisamist/eemaldamist, teksti ümbersõnastamist, ümbertõstmist, tsitaadi muutmist diktori või reporteri tekstiks ja vastupidi. Lisamistest, eemaldamistest või nii lisamistest kui ka eemaldamistest ühe muutmise käigus kõige rohkem tehti lisamisi: igas uudises oli keskmiselt veidi enam kui üks lisamine. Eemaldamist ja nii eemaldamist kui lisamist ühe muutmise käigus tehti pea kaks korda vähem kui lisamisi.

Sisulistest muudatustest kasutati selgituste/täpsustuste, hinnangute, protsessi kirjelduse, sisulise analüüsi/filosoofilise arutelu, ajalise ja numbrilise täpsustuste, sündmuste põhjuste täpsustuste, väärtuste teemalise arutelu, muusikalise lõigu lisamist, eemaldamist või nii lisamist kui ka eemaldamist ühe muutmise käigus. Kõige enam tehti selgituste/täpsustustega seotud muudatusi. Pooltes uudistest kasutati hinnangute ja protsessi kirjelduse lisamist/eemaldamist. Sisulisi lisamisi tehti pea kaks korda rohkem kui eemaldamisi. Kõige rohkem lisati protsessi kirjeldust, hinnanguid ja selgitusi/täpsustusi. Seega uudiste muutmine tähendas pigem nende täiendamist.

Kui sündmus polnud vahepeal edasi arenenud, siis üldjuhul jäi ta sama sõnastusega uudiseks, mida võidi laiendada reporterilooga. Kui uudise sündmus oli edasi arenenud, siis üldjuhul järgmises uudises oli uudise tekst uue sõnastusega. Analüüs näitas, et muutes uudise ülesehitust ja sisu, võib muutuda uudise vaatenurk. Rohkem erinevaid sisulisi muudatusi tehti uue sõnastusega uudistes. Analüüs näitas, et ka sisuline muudatus tekstis ei pruugi teksti üldpildis oluliselt muuta.

Raadiouudiste toimetamispraktikate analüüsist selgus, et uudiste valikul ja ka uudiste muutmisel mängib suurt rolli uudistetoimetaja kogemus ja professionaalsus. Samuti on olulised toimetaja otsused – mis uudiste eetrisse mineku hetkel kõige olulisem on. Seega mõjutab toimetamist alati subjektiivne aspekt. Toimetuse poolt välja toodud uudisväärtustest peeti olulisimateks mõju, uudise aktuaalsust ja uudise huvipakkuvust kuulajale. Uudiseid muudetakse peamiselt selleks, et muuta uudiste helipilti mitmekesisemaks. Veel muudetakse helipilti selle järgi, mis hetkel olulisem on. Kui uudis pole enam nii oluline, tehakse seda lühemaks ja kajastatakse pikemalt mõnd olulisemat teemat.

Arutledes tulemuste üle, tõstatusid diskussiooni osas küsimused sellest, kuidas saavutada tasakaal uudiste tegijate uudiste valiku ja kuulajate ootuste vahel. Samuti küsimused sellest, et kuigi juba eetris olnud uudiste täiendamine on samuti üks uudisväärtusi ja analüüsi tulemusena uudiseid pigem täiendati, siis kas uudistekstide täiendamine tähendab alati ka nende uuenemist? Mis ikkagi üldse on „uus uudis“? Kui palju saab uudist muuta, et mitte muuta öeldu mõtet?

Uurijana leidsin, et eelkõige tuleb tähelepanu pöörata sama sõnastusega uudiste muutmisele, so kuidas muuta neid nii, et uudise tekst ka „muutunud“ tunduks.

Saavutasin töös seatud eesmärgi, näidates, kuidas muudetakse uudiseid ja missugused on sisulised muudatused. Ühendades omavahel uudistekstide analüüsi ja toimetamise põhimõtted, selgus, mida kokkuvõtteks peetakse oluliseks muuta.

Töö edasi arendamisel oleks oluline uurida sisulisi muudatusi ja koos nendega tekkivaid tähendusi täpsemalt, aga ka seda, milliste muudatuste tagajärjel kuulaja ka tegelikult tajub uudist uuena.

Summary

Changes in Estonian Public Broadcasting radio news texts

The bachelor's thesis focuses on what are the changes and how are the changes made in Estonian Public Broadcasting radio news texts. News study through the changes in their texts helps to make sense of what is important to provide to the listener. Studying news is important because the customer base of traditional news media has declined and the development of online media and information overload sets traditional media to the question of how to approach to the production and broadcasting of news? Considering these circumstances, what kind of information and in which manner radio provides to its listeners?

To achieve the aim I first theoretically described radio as a medium with its specificities, radio news, radio news creation, selection and editing. Based on both, quantitative and qualitative content analysis, I looked the ways of news texts changing and also changes in texts contents. To find out the principles of radio news editing in Estonian Public Broadcasting I conducted an expert interview with radio news editorial deputy head.

The results showed that changes were made in the main topics of the week and in timely issues. The most of the news changed were hard news. Sharing the news texts to the same wording and new wording news showed that when the reflection of the event is longer then there is more need to use new wording in news.

There were 11 different news changing modes which the analysis showed: existing citation adding/removing, citation adding/removing when already performed in previous news, totally new source adding, anchor's text adding/removing, reporter's text adding/removing, rewriting, modifying and changing citation to an anchor or the reporter text and vice versa.

Changes in text content showed that there were explanation/clarification, opinions, process describing, substantive analysis/philosophical discussion, time and number adjustments, events causes adjustments, discussion about values, musical clip addition, removal or both the addition and removal in the same changing process used. Mostly there was explanation/clarification used. In half of the news the process description and opinion adding/removal were used. Results

showed that the adding of content dominated. According to this the changes mainly meant their improvement. More variety of content changes appeared in news with new wording texts.

It also appeared that when there was no progress in the event then the news remained as a same wording news (which also could be extended with reporter's story). When the event had some progress then the following news text resulted as a new wording text. Analysis also showed that by changing the structure and content of the news the changes in news angle could appear. At the same time the results also showed that even a bigger change in content may not significantly change the overall picture of news text.

The analysis of the interview showed that the news editor and his/her experience plays the major role in selecting and editing news. News editor decisions are important as she/he decides what is most important. Thus, the news selection, editing and delivery has always a subjective aspect. Most important news values that interviewee pointed out were magnitude, relevance and attractiveness to the listener. The main reason of changing the news is the aim to make them sound more diverse.

Discussion about the results raised questions about how to achieve balance between the news makers selection and audience expectations. Also, will the news improvement always actually result as "renewed text"? So the discussion of a "new news" emerged. As a result of the discussion I suggested that attention particularly on the same wording news changing should be paid by thinking how to change them so the news texts really result as "changed" texts.

Further attention should be paid to the content of the changes. Also there should be pointed out that the text analysis did not show how the listeners actually perceive the changes in radio news texts. So it would also be important to find out which changes should be made in texts so the listener would perceive the radio news as "new".

Kasutatud kirjandus

- Barnard, S. (2000). *Studying Radio*. London: Arnold.
- Berger, A.A. (2000). *Media and Communication Reserach Methods*. London: Sage Publications.
- Berry, R. (2006). Will the iPod kill the radio star? *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 12(2), 143-162.
- Bonini, T. ja Morello, G. (2014). No news from abroad: a comparative content analysis of news issues on Italian radio. *European Journal of Communication*, 29(2), 218-229.
- Bourdieu, P. (1993). *The Field of Cultural Production*. UK: Polity Press.
- Brennen, S.B. (2013). *Qualitative Research Methods for Media Studies*. London: Routledge.
- Brighton, P. ja Foy, D. (2007). *News Values*. London: Sage Publications.
- Chantler, P. ja Harris, S. (1992). *Local Radio Journalism*. Oxford: Focal Press.
- Dunn, A. (2003). Telling the story: narrative and radio news. *Radio Journal: International Studies in Broadcast & Audio Media*, 1(2), 113-127.
- Fleming, C. (2002). *The Radio Handbook*. London: Routledge.
- Galtung, J. ja Ruge, M.H. (1965). The structure of foreign news. *Journal of Peace Research*, 2(1), 64-91.
- Geller, V. (2011). *Beyond Powerful Radio. A Communicator's Guide to the Internet Age*. Burlington: Focal Press.
- Habermas, J.; Lennox, S. ja Lennox, F. (1974). The Public Sphere: An Encyclopedia Article (1964). *New German Critique*, (3), 49-55.
- Harcup, T. ja O'Neill, D. (2001). What is news? Galtung and Ruge revisited. *Journalism Studies*, 2(1), 261-280.

- Harcup, T. ja O'Neill, D. (2016). What is news? News values revisited (again). *Journalism Studies*, 1-19.
- Hendy, D. (2000). *Radio in the Global Age*. Cambridge: Polity Press.
- Hennoste, T. (2008). *Uudise Käsiraamat*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Kalmus, V. (2015). *Standardiseeritud kontentanalüüs*. Kasutatud 18.04.2017 <http://samm.ut.ee/kontentanalyyys>
- Kalmus, V.; Masso, A. ja Linno, M. (2015). *Kvalitatiivne sisuanalüüs*. Kasutatud 16.05.2017 <http://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys>
- Kiisler, I. (2017). *Autori intervjuu*. Tallinn, 21. aprill.
- Krippendorff, K. (2004). *Content Analysis: An Introduction to Its Methodology*. London: Sage Publications.
- Lee, A.M. ja Hsiang, I.C. (2014). When newsworthy is not noteworthy: examining the value of news from the audience's perspective. *Journalism Studies*, 15(6), 807-820.
- Lehman-Wilzig, S.N. ja Seletzky, M. (2010). Hard news, soft news, „general“ news. The necessity and utility of an intermediate classification. *Journalism*, 11(1), 37-56.
- Lepik, K.; Harro-Loit, H.; Kello, K.; Linno, M.; Selg, M., Strömpl, J. (2014). *Intervjuu*. Kasutatud 18.04.2017 <http://samm.ut.ee/intervjuu>
- Lewis, J., Inthorn, S. ja Wahl-Jorgensen, K. (2005). *Citizens or Consumers? What the Media Tell Us about Political Participation*. New York: Open University Press.
- Lõhmus, M. (1999). *Toimetamine: kas Looming või Tsensuur*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.
- Lõhmus, M. (2002). *Transformation of Public Text in Totalitarian System: a Socio-semiotic Study of Soviet Censorship Practices in Estonian Radio in the 1980s*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

McCombs, M.E. ja Shaw, D.L. (1993). The evolution of agenda-setting research: twenty-five years in the marketplace of ideas. *Journal of Communication*, 43(2), 58-67.

McLeish, R. (2005). *Radio Production*. Oxford: Focal Press.

McQuail, D. (2000). *McQuaili massikommunikatsiooni teooria*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Moss, P. (1988). Words, words, words: radio news discourses and how they work. *European Journal of Communication*, 3, 207-230.

Radio News Editor, Kasutatud 12.05.2017
http://creativeskillset.org/job_roles/278_radio_news_editor

Saltzis, K. (2012). Breaking News Online: How news stories are updated and maintained around-the-clock. *Journalism Practice*, 6(5-6).

Schultz, I. (2007). The journalistic gut feeling: journalistic doxa, news habitus and orthodox news values. *Journalism Practice*, 1(2), 190-207.

Stachyra, G. (2015). Radio in the workplace: a liminal medium between work and leisure. *Media, Culture & Society*, 37(2), 270-287.

Starkey, G. (2016). Radio: The resilient medium in today's increasingly diverse multiplatform media environment. *Convergence: The International Journal of Research into New Media Technologies*, 1-11.

Starkey, G. ja Crisell, A. (2009). *Radio Journalism*. London: Sage Publications.

Tuchman, G. (2002). Production of news. Jensen, K.B. (toim.) *A Handbook of Media and Communication Research* (78-90). London: Routledge.

Tulp, E. (2006). *Raadiouudiste toimetamine. Eesti Raadio ja Kuku Raadio uudistetoimetuste näitel*. Bakalaureusetöö. Tartu Ülikool, ajakirjanduse ja kommunikatsiooni osakond.

Unt, A. (2001). Avalik-õigusliku ringhäälingu mõistest. Vihalemm, P; Lõhmus, M. ja Ehand, E. (toim.). *Avalik-Õiguslik Ringhääling Eestis* (lk 9-14). Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus.

Urban, J. ja Schweiger, W. (2014). News quality from the recipient`s perspective: investigating recipients' ability to judge the normative quality of news. *Journalism Studies*, 15(6), 821-840.

Westlund, O. ja Färdigh, M.A. (2015). Accessing the news in an age of mobile media: tracing displacing and complementary effects of mobile news on newspapers and online news. *Mobile Media & Communication*, 3(1), 53-74.

White, D.M. (1950). The “gate keeper”: a case study in the selection of news. *Journalism Bulletin*, 27(4), 383-390.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina Kristi Raidla

(sünnikuupäev: 09.06.1983)

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose

„Muudatused Eesti Rahvusringhäälingu raadiouudiste tekstides“,

mille juhendaja on Marju Himma-Kadakas, MA
ja kaasjuhendaja Maarja Lõhmus, PhD

- 1.1. reprodutseerimiseks säilitamise ja üldsusele kättesaadavaks tegemise eesmärgil, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace-is lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;
 - 1.2. üldsusele kättesaadavaks tegemiseks Tartu Ülikooli veebikeskkonna kaudu, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace'i kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.
2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Tartus, 29. mail, 2017.